4°

Coll. complete
S. Martini

BMC MS 48

BRYN MAWR
COLLEGE LIBRARY

From the Library of
Phyllis Goodhart Gordan '35

Ad insignem omniq; laude prestanti
ssimum virum Eberardum Cardi
nalem Cumanum Poggij Florenti caroluf
ni de nobilitate liber incipit ::

NON dubito prestantissime pa
ter nonnullos esse futuros, qui
hunc meum laborem non qui
dem aperte reprehendant. Q
uis enim tam iniquus est iudex, qui
honestum otium aspernet, & impare
dicant viribus meis qui nequiuerim
onus susceptu muneris sustinere? Qui
bus ego forsan adsentiar. & opus ta
me inchoatum maiori dignum in
genio & elloquentia profitebor. Sed
& illud etiam addam exercitij gratia
paucis qm studio descendisse me in
hoc veluti certamen nobilitatis in
quo postmodum reliqui maiori cu
laude & dicendi copia uersentur.
Equidem miror aliquando cum tam

late pateat nobilitatis nomen / tum q̄ꝫ
de ea tam varie sint / non solum inter
rudes literaꝫ / ꝫ eaam inter doctissi
mos uiros sententie / nichil alatinis
nisi pauas verbis / neq̄ agreas quoq̄
preter aristotilem & Meteodorum / quoꝝ
vteroq̄ vnico libro nobilitatem comple
xus est / hac de re literis & explicatuꝫ.
Itaq̄ postea q̄m nostra deesse & carere
nos alienis perspexi haud absurduꝫ
visum est michi / aliquod ueluti prina
piuon eius rei disputande afferre in me
dium quam postmodum doctiores ano
bis excatati politiorem exquisitiorem q̄ꝫ
sua sapientia queant redere. In omni eiꝫ
facultate primi reꝝ scriptores / vt pluri
mum tardiores rudioresq̄ sunt habi
ti. neq̄ quicq̄m aprincapio ita simul
inuentum traditumq̄ extitit / vt nō
multa posteriores tum addiderint / tū
etiam melius inmutauerint. quod &

Aristotiles. Metheoduruſ.

in ipsa philosophia que parens est sapi
entie & in his artibus quas appellant
liberales samus contigisse. cum omēs
additamento ad summum culmen per
uenerint. Satis fiut prioribus illis
incitamenta quedam & veluti calcar
indidisse reliquis perfectiora inqui
rendi. Eodem pacto hunc meum
libellum existimo alicuius ingeniuz
erecturum: qui ea que a nobis aut
pretermissa aut errata cognouerit
reddat sua diligentia meliora. qu
od ut conentur qui id per doctrin
am & eloquentiam possunt / vehe
menter hortor ob utilitatem com
unem. Hoc enim maxime modo
latine lingue splendorem ac decus
augebit differentiuz industria.
michi q3 imprimis gratias agent
qd meis ineptijs illos ad scribendi
studium & laudem prouocarim. A

lectoribus autem veniam peto, si non eã
quam uel rei dignitas, aut opinio eoꝝ
requirit sententiam & elegantiam pre
stiti. Malui enim ruditer atqꝫ indoc
te, qm̃ nichil scribere. presertim otio
sus. & ea de re in cuius existimatiõe
pauci videntur recta sentire. Ad te
vero virum hac nostra etate omni
virtutum ac literaꝝ gñe maioribus
compandum, libellum hunc desti
naui, veluti testis testem amoris er
ga te mei, vt in tua auctoritate ac
nomine conquiescat. Adiuuetur eĩz
non parum ei fauoris ac dignitatis
ex tua excellenti virtute. cum omẽs
existimaturi sint quicquid ad te
deferatur emendatum ac perfectum
esse debere. Susape igitur hunc
libellum, in quo de vera nobilitate
disputatur. De qua cum alias sepius
multos disceptantes audiui, tum

uel maxime dudum diſertiſſimos
michi q̄ ſūma familiaritate con-
iunctos: De nobilitate liber incipit

Am'cum olim ex urbe in patriā
ſeceſſiſſem aeris mutandi grā
Venerunt eodem rogatu meo
doctiſſimi michi q̄ amiciſſimi viri
Nicholauſ Nicholus ac Laurentius
de medicis / quoſ ad id pellexeram / pre-
cipue non nullorū que ex vrbe aduxeraꝫ
ſignorū oſtentatione. hi cum eſſent in
ortulo quem peregriniſ quibuſdam ma-
rmoribuſ celebrem redere capiebam
paruule ſuperlectilis iudicio / rideng
cum oculoſ circumtuliſſe. laurentius.
Hic hoſpes noſter inquit / cum lege-
rit fuiſſe moriſ antiqui apud priſcos
illos excellentes viros / vt domos vi-
llas / porticuſ / ortoſ / gymnaſia / variiſ
ſignis tabulis q̄ / maiorū quoq̄ ſtatuis
exornarent ad gloriam ad nobilitā-

dum genus, voluit aim progenitoz ym -
- agines deessent, hunc locum & se in
- super, his pusillis et confractis marm
- orum reliquiis nobilem redere. Vt
rei nouitate aliqua eius ad posteros
istis rebus gloria maneret. Si hoc
appetit Nicolaus inquit, aliunde eruẽ -
- da materia nobilitatis erit. non ex si -
- gnis & marmoz fragmentis, mutis & vi -
- ro sapienti non admodum appetendis.
ex animo hoc est ex sapientia, & virtute
excolenda nobis est. que sola erigit ho -
- mines ad laudem nobilitatis. Licet lau -
- rentius inquit ea plurimuz ad largien -
- dam nobilitatem putem conferre. Dium
- na enim quedam res virtus habetur, æ
omnibus appetenda; tamen tabulis sign -
- oz uarietate atq; elegantia, opibus, rez
copia, magistratibus insuper atq; impe -
- rijs, parari nobilitatem uidemus. etiã
in eis qui non alio clarent ornamento

virtutum / eaq; ab egregijs ingenijs & ap
- petita & culta legimus . Nam constat
priscos etiam doctissimos viros / & insig
- nis & tabulis compandis plurimum ope
studijq; posstuisse . Cicero ipse / Varro /
Aristoteles / ceteriq; tũ greci tũ latini in
- signes omni doctrinarũ genere viri qui
virtutum speciae se ad studia contulerũt /
eusmodi rebus suas quoq; bibliotecas
& ortos / excolebant ad loca ipa inquibus
constituta erant nobilitanda . idq; lau
- dis & industrie esse uolebant . Multum
enim admitandum excitandumq; ani
- mum conferre existimauerunt / ymagines
eorũ qui glorie / & sapientie studijs flore
- rent / ante oculos positas . Atqui Nicola
- us inquit / si qui signa & tabulas domi
habent / nobilitatem consecuntur / multo
magis sculptores pictoresq; nobilitatis
insignibus ceteros anteirent . Fenerato
- res quoq; si essent ditissimi ac in magi
-

Cicero
Varro
Aristoteles

– ſtratu imperijs q̄ conſtituti / quantūuis
improbi nepharij q̄ nobiles euaderent
quo nichil indigniuſ dia poteſt q̄m
flagicijs aut rapinis / vel aliquo turpi
queſtu / aditum ſibi quempiam pateſa –
–cere ad nobilitatem . Tum laurenciuſ
& ſtatuarioſ inquit ac pictoreſ / quos
ars ſua celebres atq̄ inſignes reddidit .
opulentos inſuper ex re vndecumq̄
contracta / maximis quoq̄ ſacnoribꝫ
notoſ / ſi uerbum inſpexeris recte no –
–bilem dicemus . Ita q̄ & p̄hm̄ ſtudijſ
literaq̄ preſtantem / & famoſum la –
–tronem nobilem dia licet . Alterum
ob inſigne flagiciūm . alterum ob do –
–ctrinam & ſapientiam ſingularem .
Cicero Quod Cicero ſcribens ad fratrem de
petitione conſulatuſ / cum de anto –
–nio & catilina competitoribus lo –
–queretur / nequaq̄m̄ ſunt inquit / tā̄
genere inſignes / q̄m̄ viriſ nobiles .

Nobilem uero antiqui appellabant eum
qui ob aliquam preapuam rem notus
uulgatus / & aliquo facto arteq; insi
gnis erat / & sermone hominum ce
lebris. Cicero noster erat inquit il — Cicero
lis in conspectu prestanti sapientia
& nobilitate. Pithagoras / alio in loco de
eodem / philosophus nobilis / a quo nõ
solum grecia & italia / sz omnis barba —
ries comota est. Proarchia item de
phis. in quo predicationem nobilita —
temq; despiciunt / predicari de se ac
nominari uolunt. Liuius quoq; hec — T. liuius
pugna inquit alliensi cladi nobilitate
prope par. Et alibi cum antea feroca
ductis rem nobilitassent. Quibus uer —
bis rem nobilem appellari constat /
sermone & fama hominum uulgataz.
Verum non de ea nobilitate querimus /
que in uicio posita turpitudinem af —
fert / sz ea que non respuit uirtutis

ſocietatem. quam ſi neges ex his quas mo-
-do retuli rebus comperari / peruulgate
de ea opinioni & comuni omniuz ſenſui
repugnaſ. Omneſ enim illum dica & eſſe
nobilem affirmant / qui antiqua fami
-lia opulentis maioribus cū honore ac di-
-gnitate in ſua re. pu. verſatis originem
trahant. Quam obrem ſi noſtris moribꝫ
& mueterate hominum extimationi aſſē-
-tiendum putaſ / ſi id verum exiſtimas
quod vulgus tenet / qui in eiuſmodi rebꝫ
plurimum auctoritatis poſſidet / mecuz
de nobilitate ſentias oportet. Doctiſſim-
-orum ne hominuz inquit Nicolaus /
an vulgi & plebiſ iudicio diſputandū
cenſes? Nam ſi opinionibus & moribꝫ
hominum ducaris / intelliges nullam
ſedem eſſe nobilitatis in qua poſſit con-
-ſiſtere. Cum enim varij ſint interſe
ſe admodum repugnantes / non intel-
-ligo que certa ex his nobilitatis norma

eligi possit. Homen quidem apud omnes
conuenit / res admodum discrepat. Vt
nichil minus persepe credam nobilis no
- men mereri qm̃ eum qui id nomen vsu
- rpet. Si qua est eiz nobilitas / atq; ea
acerta re aut ratione pro ut concedendũ
est proficiscatur / Vnam apud omnes atq;
eandem esse decet. Sed cum nichilmin⁹
uulgi opinio respicaat qm̃ uirtutem aut
rationem in appellatione nobilis / ac pro
- pterea varietur admodum pro cuiusq; gẽ
- tis usu & opinione / que admodum sibi
inuicem repugnent / non acertà ac de
- terminata re / ꝟ aquadam consuetudi
- ne hominum inconsulta videtur du
- a. Atq; ob eam rem. an hec decantata
sermone omnium nobilitas / aliquid pre
- ter inane nomen existat / aliquando
addubitare cogor. Nam si quid ea est
aut auicio / aut a virtute proficiscitur.
Ex vicio nobilitatem oriri / stultum est

aedere. Virtus si nobilitatem parit, cum
ea sit una atq; eadem semper, nec usu ho-
minum varietur, ita sit & nobilitas ne-
cesse est. Sed hec ita apud nos non ua-
ria tantum, sz diuersa est & inuicem cõ-
traria, vt nullam certam radicem ha-
bere videatur, ex qua possit oriri. Hanc
diuersitatem laurentius inquit quid
sentias non satis intelligo. obeamq; ca-
usam a te id luculdius explanari velim,
& simul sare quid maxime probes. Mi-
nime inquit Nicolaus huius loci & tem-
poris hec est disceptatio, & hinc forsan
me intuens non iocunda. Nequaq̃m
inq̃m Nicolae quin pergratum michi
erit, si hanc dubitationem nobis exol-
ueris, que satu iocunda est & cognitione
dignissima. Ego quidem non sum adeo
demens atq; insulsus, vt exchis colle-
ctiq̃s marmoribus aliquam nobilitatẽ
aucupari velim. alia ad illam uia asce-

di puto. Hec autem uoluptatis & ornam
enti causa a me quesita & comparata
sunt. Sed hic noster Laurentius loca
tur mecum libens / existimat q3 / si horu3
contemptum persuaserit / se maiorem par
tem ablaturum. Postea uō qm̄ in hunc
sermonem inc̄idimus / narra queso que
modo laurentius postulabat. Non enim
miror si parum de illa apud populos cō
uenit. cum inter philosophos quoq3
hac de re sit adeo magna dissentio / vt
dubitem cui potissimum sententie sit in
herendum. Tum Nicolaus qm̄ multi
plex & varia sit inquit illius obseruatio
haud opinor ignotum est uobis. cum
quod alijs nobile videatur. alij spec
men ignobilitatis velint. Vt enim ab
Italis incipiam a quibus humanitas
virtus ac omnis uiuendi ratio & disci
plina ad reliquas nationes defluxit
quid tam inter se differt / qm̄ Neapoli

Neapolitana Nobilitas

tanoꝝ Venetoꝝ Romanoꝝ ꝙ nobilitatis opinio ꝯ Neapolitani qui preceteris nobilitatem pre se ferunt / eam in desidia at ꝙ ignominia collocare videntur. Nul li enim preterq̃m inerti otio intenti / sedendo atq; ociando / ex suis possessionibus vitam degunt. Hephas est nobili rei rusticæ / aut suis rationibus cognoscendis operam dare. sedentes in atriis aut obequitando tempus terunt. etiam si improbi absurdiq; fuerint / dūmodo prisas domibus orti se nobiles profitẽtur. mercaturam ut rem turpissimaꝝ uilissimamq; exhorrent. adeo fastu nobilitatis tumentes / vt quamtumuis egenus atq; inops / atius fame interiret q̃m filiam uel opulentissimo mercatori matrimonio collocaret / mauultq; furtis & latrocinio / q̃m honesto questui vacare. Sao virum quendam equestris ordinis gñe / atq; opibus preclarum / ꝙ

aliqñ ut patrem familias decet / vina ex
varijs predijs collecta simul uendere eẽt
pro mercatore uelut infamen habitum
filias etiam grandi dote / vix nuptui da -
re potuisse / adeo mercature nomen ap -
ud ignauos / atq; inertes / turpe atq; ob -
scenum putatur. Huic absurditati con -
traria est venetoz consuetudo. inter qu - *Venetoz Nobilitas*
os nobilitas uelut factio quedam ab reli -
quo populo distinctam / mercaturaz om -
nis exercet / ea quoq; que equestris ordi -
nis insigne potitur. Omnes enim qui
rei. pu. muneribus funguntur / quoq;
ut aiunt ex ordine sunt senetorio atq;
appellantur nobiles / adeoq; hac uulga -
ri aura inflantur nonnulli / Vt etiam
si quis parente absurdo / stulto / insulso
inopi / ipe quoq; aut haud dissimilis
patri fuerit. tñ si in pptarem uirum in -
ciderit qñuis doctuz ac sapientem / eũ
pre se contemnat tumore nobilitatis

At ego malẽ mallẽ Apulei me asinum
qm̃ aut talis essem aut ortus ex eo cui
minus qm̃ asello sensus aut prudentie
inest. Atqui hi omnes preapuam mer
- caturę dant operam / neq; eam anobili
- um exercitio existimant alienam. Quod
autem nusqm̃ gentium reperitur. ipi
persepe nobilem reddunt ex ignobili.
Nam qui ob aliquod in eoꝝ rem pu. in
- signe facinus admissum / etiam si scele
- re aliquo profuerit / adsascitur ad mu
- nia ciuitatis / nobiliũm numero adsc
- ribitur. Sed nichil stultius qm̃ aliq
- uem ignobilem / propter nauatam rei
pu. operam / ciuitate donatum nobilez
dici. aut qd̃ uirtute & recte factis acq
- uiri sapientes uolunt / id credere ali
- quando malis artibus parari posse.
Romanos optima nobilitas
Romani qui appellantur nobiles mer
- caturam vt rem vilem atq; abiectaz.
contemnũt / cultu agroꝝ & rei rustice

vacare / gregis atq; armentorꝝ curam gere
re / re pecuaria opes querere / questum ho
nestum & viro nobili dignum putant.
Idoq; ers qui possunt agere / etiam si recẽ
ti sint familia hoc lyci genere patefit
aditus ad nobilitatem. Est apud hos ho
nesta licet rusticana nobilitas / longe
distans a neapolitana. Hos rectius de
nobilitate sentire videmus. Habentur
enim nobiles orti antiqua stirpe / quoꝝ
maiores functi officijs ciuitatis in rei
pu. administratione uersati sint. Hoꝝ
pars se ad mercaturam confert / pars ti
tulo nobilium gaudens / nulli exerci
tio dedita / venatu & aucupio oblecta
tur. Januensibus idem quod uenetis Genuenſiũ Noб.
usu uenit. negotiationi deduntur om
nes presertim maritime nobiles atq;
ignobiles. qui nulla alia re nisi origine
distinguntur. Sunt ex hijs quidam
in castellis montanis dispersi cachi

more itineribus infesti · qui nobiles habent.

Lombardoꝝ nobilitas

Lombardi & item tractus omnis venetoꝝ qui dicuntur nobiles / uiuunt expredioꝝ fructu & paterna hereditate. nullo preter qm̃ venandi aucupandiq; studio duc - ti. his sola origo & negotioꝝ vacatio no - bilitatem largitur. Quid loquar dere - liquis nationibus. quoꝝ usus plurim - um de difert amoribus nostris? Ger - mani atoq; alamãni quibus census pa - trimonij ad uictum supetit. & ijs pro - cul urbibus / aut qui castellis & opidis oppidulis dominantur. quoꝝ magna pars latrocinio deditur / nobiles cen sen - tur. quibus humanius ingenium natu - ra dedit / herent principibus. quoꝝ in aula assuescunt cultiori vite. rudes ta - men & moribus asperi. Gallie omnis vna est nobilium norma. Nam rura & predia sua incolentes / vrbes fugiũt / in quibus habitare nobilem turpissi

germanoꝝ nobil[tas]

gallorũ no[bilitas]

mum duatur. qui millis degunt rusti
a habentur atq; ignobiles. mercatores
aspernantur/vt vile atq; abiectum ho
minuz genus predys suis contentum
ac prodigum esse/neq; futura quicqm̃
pensi habere/signum nobilitatis volunt.
ea quotidie augetur vel pecunia vel fa
mulatu. Nam mercatoz aut quoz
uis opificium filij qui diuitijs prestãt
aut empto predio/rus se conferunt/ur
be relicta/atq; eius fructu contenti/se
minobiles euadunt. suis q̃ posteris
nobilitatem prebent. aut famulantes
principibus/aliquo predio collato pro
nobilibus honorantur. Ita plus illis
rura & nemus conferunt qm̃ nemus
urbes/atq; otij qm̃ negotij ratio adcõ
sequendam nobilitatem. Eos certe q
apud nos semirusticã censentur vlaz
incole illi nobilitatis laude cõmend
ant. Hos britanni sequuntur angli Britannoz

hodie uocitati. qui nobiles in ciuitatibus
morari ignominie loco putant. rura siluis
ac pascuis seduса inhabitant. nobiliorez
ex censu iudicant. rem rusticam cur-
ant. vendentes lanam & armentoz fe-
tus. neqz turpe existimant admiseri
questu rusticano. Vidi ego hominem
relicta mercandi cura / cum predia pre-
tiosiora emisset / auctorem nobilitatis
filijs extitisse. & ipsum aut haud reiec-
tum anobilium cetu. Multos quoqz
ignobilis generis aliquod prestans in
bello facinus / acceptis a principe donis /
nobilitauit. Hispania duplici nobilita-
te utitur. Nam & qui in suis ciuitati-
bus antiquo genere orti ceteris presiit
diuitijs prediti / & qui in campis cõmo-
rantes nutriuntur ex predioz censu
cum ornatiore quodam uiuendi ritu /
quo ceteris prestent / nobilium nomen
tenent. hos inter omnes equester ordo

hispanoz nobilitas duplex

primum nobilitatis locum habet. Apud
grecos quicunq; ad imperatoris aulam grecorum nobilitas
uocati seruitio eius insistunt quantum
uis abiecti gñis ob principis consuetu
dinem ac famulatum nobilitatis titulo
potiuntur. appellantur q; demceps no
biles. Apud nostros uero principes quomo nobilitant a principibus nostis soles
is mos inoleuit. vt pontifex Impera
tor reges principes preuilegio & lite
ris faciant nobiles. nulla habita uir
tutis ratione. Ita illi (quod risu di
gnum est) vsu & obsequio, isti scrip
tura & cera nobilitatem adipiscant.
Barbaris quoq; gentibus diuersi sut
nobilitatis mores. Egiptijs & sirijs nul egiptiorum nos
la habetur nisi eorum qui militie dedi
tur. qui soli excellut ac dominantur.
reliquus seruorum loco habitis at hos om
nes constat esse emptitios seruos. qui
postmodum prefecturas equitum pui
dam fortiti, Vsque adeo fortune be

neſcio efferuntur vt ex eis potentior re-
gnum occuper viribus armoꝝ fretus.
Teucri Sarmatęq; Teucros inſuper & ſuperiores Sarmatas
arma nobilitẽnt. Nam qui ordineſ du-
cant, ditati prediſ, nobileſ dicuntur. &
ipi quoq; ex ſeruicio maiori ex parte
ad militiam adſcti. pueri enim empti
pretio militiam condiſcunt. in qua ex-
cellere parit nobilitatem. Tanta ergo
ut de reliquis fileam varietaſ, tantaq;
moꝝ inter homineſ diſſentio, nunqd
non cogit nos fateri, quoniam tam di-
ſparibuſ modis obſeruatur, nullam ee
certam tamq̃ nobilitatis formulam
quam poſſis amplecti? qm̃ ſi quid ea
eſt, originem aliquam habere, fund-
amentumq; ſtabile ac firmum e quo
prodeat oportet. Tum Laurentius,
Licet ea inquit pro gentium varietate
multiplex videatur, omneſ tamen q̃s
modo recenſuiſti, & eſſe & recte dia

nobiles arbitror posse. Nam sicut non
omnes leges omnibus ciuitatibus sunt
accomodate: & variantur pro rey pub
- licay cõmodis & utilitate. cumque alijs
prosunt: alijs obesse uideantur: & tam
- en legum uim auctoritatem qz conser
- uant. neqz propterea non habentur le
- ges quia non omnibus idem conferũt.
Sic ego Italos: gallos: germanos: britan
- nos: barbaros: existimo: qui a suis di
- cantur nobiles esse. neqz ego nobiliores
appellabo ciues qm̃ rusticanos. neqz
mercatores qui in sua re. pu. adminis t -
- randa cum laude uersantur: qm̃ illos
desidiosos qui se conspicã in atrijs seden -
- tes atqz otiosos pulchrum ducãt. Con - consuetudo
- suetudinem enim que quasi moy ma -
- gistra vim maximam in hominum mo -
- ribus tenet: tam qm̃ ducem sequi debe -
- mus. que licet paulũ inter se dissentire
pro varietate diuersay gentium dicatur:

tamen id nobilitatis iuditium omnes
putant / aut patrimonio ampliori / aut
honestiore uite ratione / aut vacatione
questus / aut armoꝝ laudibus / aut uictu
splendidiore / aut dignitate ceteris an
teire. Longe inquit Nicolaus opinio
ne laberis laurenti. Nam & ea con
suetudo probanda & accipienda est /
que non procul absit a recta ratione /
altera eiꝫ abusus nomine appellabitur /
& leges adeoꝝ quibus dantur vtilita
tem & cõmoda refferuntur. Que cum
non sint vbiqꝫ gentium atqꝫ omnib⁹
eadem / pro varietate cõmodoꝝ / & leges
quoqꝫ variari oportet. ꝟ tamen omn
es eandem originem habent / cum ab e
quitatis & iustitie fonte descendant. Vt
quod cuiqꝫ honestum est & utile / sua
dere & perapere uideantur. At iste
quas modo explicaui nobilium species
ita inter se variantur contrarie ac diuer

- se / ut nullam certam stirpem / nullum cer -
- tum genus proferant / quod ratione aliq[a]
nitatur . & a sola opinione institutoq; quo -
- dam voluntario / cuius nulla uera causa
reddi possit / videantur prodire . qua ꝑ[p]ꝑ[p]
fatebor ingenue neminem eoꝝ iure ap -
- pellari nobilem posse . Qui enim fieri p̃[pot] /
vir otio marceus / nullo honesto negotio
intentus / nulla preditus uirtute / nul -
- la sapientia / nulla doctrina / maioribꝫ
tantum ac sturpis origine fisus / possit
ullo pacto esse nobilis ? Ego vero istos -
vilissimi iumenti loco habeo . neq; etiã
fatebor unq[u]m̃ quem aut alium quem uis
improbum / abiectum / contemptum / fla -
- gitiosum / aut nulla re clarum / & tan -
- tum maioꝝ uirtute & dignitate fidẽ -
- tem / nobilis nomen mereri . At uero ex
mercatura non video que nobilitas
acquiratur . aut quo modo cum illius
iungatur exercitio / quod uile atq;

abiectum sapientes arbitrati sunt. Cicero
Cicero. eam non admodum uituperandam scribit
si fuerit opulenta / illam in sordido que-
stus genere ponens. Sed quod aliquo mo-
do uituperari potest numq̃ admisebit
cum nobilitate. a cuius officio longissime
is questus abest. Opifices item artifices
q; omnes expertes illius erũt. cum in
eo exercitio uersentur cui nulla est uir-
tus adiuncta. Turpe quidem omne
genus eusmodi hominum existimatur.
Sed ne ex diuitijs quoq; nulla nobilitas
eliciatur. siue eas nobis ipi compariuim⁹.
siue accepimus relictas. quibus enim
aquirantur artibus constat. Sanera-
ro cum uirtute. cuius aliud munus
est q̃m parandis diuitijs vacare. reli-
cte uero nichil laudis nobis afferũt
2 aliena opera parte. Auream beatus
beat⁹ Jeronimus. Jeronimus sententiam profert. diui
tem / aut iniquu⁹ esse / aut iniqui

heredem. Neq; hoc in te laurenti existi-
mes dictum. cuius patri viro optimo
atq; humanissimo, cum prudentia atq;
industria, tum fortuna incomparan-
dis opibus fuit. nobilitate ergo nos
minime possunt. At ne magistratus
quidem, dignitates honores, Jmperia:
Nam si his, pernicioſi, scelesti, nepharij,
perditi, dementes, insani funguntur,
procul erũt ab laude nobilitatis. que
nulli uitio aut sceleri põt ẽe communis./
Neq; uero antiquam familiam, et q̃m uis
longam parentum enumerationem. si
ijdem audaces, facinoroſi, & scelerib⁹ ĩ-
quinati fuĩnt, conferre ad filiorq; nobi-
litatem iudicamus. q̃ eo dicentur
anobilitate remotiores, quo fiũt diu-
turnior parentum scelus & turpitudo./
ab honestis autem atq; antiquis maio-
ribus manãtes, ignauos, somnolentos,
ac reprobos, parentum q̃ virtutibus

carentes omni nobilitate vacuos dicaz.
Si enim ea antiquitate pareretur omẽs
eque nobiles euaderent: cum cuiusuis
origo equo gradu a superioribus nume-
meretur. nullus oꝫ existat cuius pro-
genitores non ante millesimuz annuz
possent recenseri. Sunt qui acceptam
ut aiunt amaioribus nobilitatem aucu-
pio venatuoꝫ conseruari putent. seoꝫ
nullo negotio & rez vacatione nobiles
dicant. maioꝫ tantuz auctoritatem
& gñis insignia cõmemorantes. ſ hec
ocioſoꝫ atoꝫ inertiuz studia auer-
ut feras sectandi non magis nobili-
tatem redolent, qm̃ bene oleant ferazꝫ
quibus oblectantur cubilia. Prestare
certe opus rusticum facere more pri-
scoꝫ quorundam atoꝫ optimoꝫ uiroꝫ
qm̃ uelut insanos ac freneticos discurre
re per nemora & saltus ferarũ ritu. Nõ
sunt hec uituperanda nobilibus, si

laxandi animi causa non disoluendi fi-
ant, Sz in eis ut plures uidemus auram
omnem uitamq; absumere, non nobilita-
tis indicia existimantur, sz signa excp̃-
sa dementie. Jam uero equestris dig-
tas nostri militiam uocant. que multis
velut officina quedam ac theatrum no-
bilitatis uidetur. Quid ad eam decoris
aut ornamenti conferat ignoro. Aureaz
gestant fibulam togati nonnulli imbel-
lesq; tamq̃m equestris ordinis notam,
ipsi sine equo q̃nq;, atq; omnis mili-
tie muneris expertes, horz opera aiz
sint longe ab ornatu uestium diuersa.
ficticia quedam res, & ab inani pom-
pa profiscens, nichilomagis nobili-
tare deferentẽ potest, q̃m timidum in
bello fortem reddere. Quãq̃m uidem
aliqs ex eis, mercatura questum facẽ,
tantuz ab nobilitatis splendore rem-
oti, q̃ntum obscuritati exercitij ppiq.

Nonnulli tamen iactantes auos proauosq;
equestrem numeruz suam nobilitatem
eiusmodi cõmemoratione extollunt. m
-sáj qm̃ parui sit ea nobilitas existim
anda. Hunqm̃ eiz is ordo apud priscos
locum nobilitatis aut nomen tenuit.
Vt admodum miror nos tantuz ab eoz
opinione differre. & quester namq;
ordo apud romanos non censebatur int
nobiles. quippe qui maiori exparte pu
-blicam emendis exigendis oq; vectigalib
vili officio exercebantur. Nobiles dice
-bantur patricioz familie/ & que ex trũ
-phalibus/ consularibus/ senatorijs oq; vi
-ris/ longa stirpe originem trahebant.
Equester ordo habebatur populariúm
loco/ multi tamen ex eo/ obres uel pace
uel bello egregie gestas/ erant suis poste
-ris principum gñis nobilitandi. C. Ma
-rium. & maram tulium/ non nobilita
-uit genus. At hi suis filijs/ si paternaz

C. Marium
M. Tulium

uirtutem imitari uoluissent insignem
nobilitatem reliquere. Nos contra ex
hoc ordine nobilitatem trahimus/. tacta
-riq; maxime uidemus eos/ qui longa
serie maiores suos equestri dignitate
functos ferant. Assentire forsan aliquẽ
eos nobilitatis gradum adeptos/ si quod
bellis inmixti quod susceptum nomen
requirit/ predaq; faanus edidissent.
Otiosis uõ ac procul ab omni equestri mu
-nere constitutis/ nichil aureum calcar
magis qm̃ ereum/ aut aureus baltheus
magis qm̃ argenteus/ nobilitatis impor
-tat. Ea siquidem magis diuitum qm̃
nobilium uidentur insignia. Nam
galicam britanicamq; nobilitatem ru
-ri villis rusticis ac nemoribus insertã.
& item alamanicam montanam/ & la
-troanio intentam/ auera nobilitate
reitio. Non enim solitudine aut otio
ignauo aut opum magnitudine/ Sed

uirtutis studio comperandam sapientes
censent. quam magis in urbibus & in ho-
minum cetu exercere possumus / qm̃ int̃
feras insolitudine & agrestium cõmertio-/
Illud uero absurdissimum est haben-
dum. dona aut concessiones principum
nobilitatem largiri. aut nobiles esse /
qui in imperatoria aula uersantur. Po-
ssunt principes eiusmodi homines di-
uites redere / aut extollẽ aliquo prin-
apatu / nobilem uero nichilomagis qm̃
prudentem / honestum / sapientem pos-
sunt efficere. Siquidem non extrin-
seus nobilitas prouenit / & apropria
descendit uirtute. que inter principũ
munera non admiscetur. Hec igitur
tanta tamq; peruagata rez varietas
michi persuadet / nichil hanc uestraz
nobilitatem esse / preter pompam quã-
dam / ac inanem fastum ab stultiaa ho-
minum & uanitate confictum. Veruz

ut missas paulum faciamus uulgares
opiniones/ me quidem ratio ipa recte
consideranteꝫ hortari atqꝫ admonere
uidetur/ nullam esse hanc decantatam
nobilitatem. Id qm̃ obrem michi per
suadeam accipe. Ea que sunt aut bo
na aut mala/ aut eoꝫ media/ que in
differentia greci appellant/ diaintur/
Jnmalis eam nullus unoqm̃ possiuit.
Absurdum enim esset rem adeo lau
datam/ atqꝫ appetitam malam censeri.
Sin eam bonuꝫ quid duxeris/ id uel
in animi bonis/ vel externis/ aut cor
poris situm erit. Jnfortune bonis mi
nime consistit. que qui adipiscantur/
non nobiles/ ꝫ diuites appellantur
Sꝫ ne corporis quidẽ bona. que sunt
ualitudo & forma egregia illam largiũ
tur. Nam si qua in ñullo horũ bonoꝫ
m esset/ deficientibus opibus/ forma/
ualitudine/ & nobilitas quoqꝫ cessar&

ita ex ignobili nobilis. rursus ex nobili
ignobilis rederetur. Jn bonis animi que
uirtutes diantur (eas autem intellec
tualibus & moralibus distinguit) an ulla
sit inquirendum. Sed prudentia prude
tem/ sapientia sapientem. iustum iustica/
temperantia temperantem. item ex relig
uirtuosum non nobilem fieri certum est./
Nulla quippe est vna uirtus/ que ex se
nobilitatē producat. neq; omnes quoq;
illam generabunt/ sz felicitatem. Jta nec
virtus ea nec uicium uidetur esse. Jn
ijs que media diantur/ aim nūc bo
na/ nūc mala ferantur/ p varietate
utentiuz/ si nobilitas sita esset/ ea &
bona & mala haberetur. ex quo sequ
retur/ ut boni maliq; pariter nobilita
te potirentur. Quod aim sit absurdis
simuz uidetur ex hijs nichil nobilitatis
comperari posse. hoc & alia ratione uide
tur esse probabile. Nam si quid ea est/

id aut in expetendis aut fugiendis reb
consistit. In his sitam dicere ridiculuz
sane uidetur. cum nullus sane mentis ap
petat fugienda. In expetendis uero mu
lto minus ea namq; appetere debemus
que ratio prescribit & sapientia. Hec sũt
honesta et quecumq; nos beatos ac feli
ces prestant. Sed nobilitas cum neq;
virtutes aliquas neq; bonuz quid affe
rat nobis quo meliores ditiores aut bea
tiores efficiamur cur appetenda sit non
intelligo ergo ea nichil esse uidetur. Eo
modo neq; inlaudabilium neq; vitu
perabilium numero ascribetur. Non
enim uituperatur quod laudatur atq;
expetitur etiam abonis. ergo in illis
nulla ẽst nobilitas. ac multo minus
in reliquis. Laudabile enim omne aut
tute progreditur. Siquidem bene hoc
est uirtuose agere laudabile est & id
secundum aliquam uirtutem. Sed nul

la est uirtus que uocetur nobilitas/ aut
ex qua illa oriatur. neq; etiam ex nobi
litate laus aliqua cuiusdam honesti op
eris defendat. ergo inlaudabilium
consortio non erit. Preterea si qua est
nobilitas ea aut in homine aut in re
collocabitur. In homine/ aut natura/
aut acquisitione. si natura omnes si
militer nascentur nobiles. quod null
us uel mediocriter doctus compe con
cedat. Si acquiritur/ id agendo uel
operando contiget. At ex actionibus/
operantionibusq; conniget. boni/
mali prudentes/ docti/ industrij/ &
similia reddimur non nobiles. neq;
est aliquod opus ꝑprium/ ex quo ue
luti ex officina aliqua nobilitas ex
cudatur. In rebus uero si esset posita/
absq; studio nostro/ inquencumq;
inciderent/ nobilem uelut diuitie
diuitem redderent. hijs absentibus

ignobiles fieremus. quo pacto sepius eiz
ipsis rebus a nobis migraret nobilitas,
& itez tamqm̃ in antiquum hospiciuz
sua sponte rediret. Ex quibus apparet
nichil esse hanc preter iactantiam quã
dam, que nos deliros efficiat. eteniz ab
soz ulla affectione cogitans, non uideo
cur hec inanis fabula adeo exoluerit
aut quid boni uel utilitatis habeat
hec que dicitur nobilitas, cur tanti ab
hominibus pendi mereatur. Non enim
nos sapientes efficit, non doctos, non
prudentes, nõs̄ iustos, non fortunatos,
nichil confert ad corporis ualitudinẽ,
nichil ad formam, nichil ad uite ho-
nestatem, Vmbra nescio que sub obs
cura mentes nostras uersat somniis
simillima, que cum dormientes falsis
ymaginibus satis exagitarint, inania
reduntur exactis. Stomachor aũt
persepe, cum inaliquos predicatores

sue nobilitatis in aitro. Viros ineptos
rudes, oaosos, quos non pluris facio, qm̃
quempiam ex hijs cantoribus, qui in
triuijs heroũz gesta decantant. ipsi
nullius rei usui, preter qm̃ recensen-
dis aliorꝝ laudibus accõmodati. Sed
iam satis comfabulati sumus, & tps
admonet vt hunc nostrum hospitem
loquendi molestia liberemus. Hequa-
qm̃ laurentius inquit, tamqm̃ apes
abibis aculeo relicto, & feres equo ani-
mo paulum respondentem, nisi uel
is esse nimiuz morosus. quod idem
huic me intuens intelligo uideri. E-
quidem non miror Nicolae, quoniaz
tuus mos est, aduersari te omnium
opinionibus, tu nullam vis esse no-
bilitatem. neqz eam que est in usu
gentiuz, neqz quam desaribunt sapi-
entes. Nichil adhuc de sapientibus
Nicolaus inquit sum locutus, tantũ

dixi aduerſus opinionem uulgarem &
iactantiam hoꝝ nobilium mentibus
infigam. qui nulla preter qm̃ inani põ-
pa, & populari leuitate ſuffulti, nos q̊-
tidie nobilitatis cõmemoratione obtun-
dunt. inſaꝝ quibus ex rebus, aut quibꝫ
artibus paretur. Si inquit laurentius
vocabus doctiſſimoꝝ uiroꝝ aſſentiris
aut niſi eis repugnes cauſam decidas
oportet. Nam contra te inſurgit Ari-
ſtoteles, nobilitatem diffiniens, et ali-
quid eſſe oſtendens. cuius acumen in
genij omnibus philoſophis antecellit.
Sapientia uero illius tanta eſt omnibus
in rebus, vt ei contraire ſtultum eſſe
uideatur. Fateor Nicolauſ inquit ſ-
tum principem appellari phoꝫ. Sed
tamen nulla me cuiuſuis impediat
auctoritas, quin quod michi ſimile
vero uideatur & loquar & ſentiam.
Vt libet inquit Laurentius. morem

Ariſtoteles

tuum omnibus aduerſandi ſicut ce
piſti pro me obſerues licebit. non im
pediam quo minus tibi obſequaris,
ne ueteri tuo inſtituto repugnes. Sed
Ariſtoteles ut ad Ariſtotilem reddeamus. Jſ in
quinto politicoz ſcribit nobilitatem
eſſe virtutes & antiquas diuitias. Et
alio in loco nobiles uideri dixit, quib
exiſterent virtutes & diuitie progeni
toz. Vides igitur, qm̃ ſapienter, qm̃
grauiter tibi ariſtotiles nobilitatem de
ſignarit. non tamqm̃ umbram ut pu
tas inanem, ſz ueluti rem certam & di
ffinitam. vt iam nulla dubitatio reſi
dere debeat, & eſſe nobilitatem, & eos
dia nobiles, qui a philoſopho deſcribũ
tur. At qui Nicolaus inquit, hec tua
uerba nichil me demouent a ſenten
tia. Ego ariſtotilem arbitror non ex
animi iuditio, ſz ex comuni opinione
locutum. Nam in ethicis ubi ex ueritate

quod ſentit

quod sentit exprimit: illum appellat
generosum, cui a natura existit vt di-
-scernat que uera sunt, & appetat ueruz
bonum. eam q̄ rem pulcherrimam diat.
quoniaz nec accipiatur ab alio nec disca-
-tur. Hac q̄ natura aliquem natum ēē,
veram & perfectam nobilitatem appellat.
Deniq̄ eum generosum uidetur uelle
sentire, qui ad uirtutem a natura insti-
-tutus, hanc usu & exercitatione perfe-
-cit. Quu enim a tanto p̄ō probari opi-
-nio posset quam retulisti? diat afferre
nobilitatem uirtutem cum diuitijs
coniunctas. ergo uirtus absq̄ bonoz
fortuitoz copia nobilitate carebit. qu
-od nullus mediocriter doctus conce-
-det. Aristotelis nomine & auctorita-
Aristoteles -te remota. Valerij. Publicole, Fabri-
Valerius -cij torruncani, nasicæ, & asiatica sapi-
publicola -onum, ex tali familia, ex tam claris
parentibus, quoz alter propter pauper-

- tatem publico funere elatus est, alteri -
- us filie ex errario nupserunt. multoq -
- q preterea excellentium viroq qui tu
sumis imperijs pauperes uixerũt, non
solum vrbem & terraq quoq orbem
rebus a se gestis illustrarunt: filij nepo -
tesq paternam uirtutem & paupertatẽ
imitari? Vt ipsos omittamus parentes,
Aristotiles. secundum aristotilis descriptionem nobi -
- litatis lumine priuabuntur. Aristidem
Aristides. inter principes athenienses equalem,
Themistodes. Themistodi qui solus propter eximiam
uirtutem iustus est cognominatus, cum
ita pauper excesset excessisse e uita, vt
vix vnde efferretur reliquisset, nemo
neq fuisse nobilem dicet, neq suis
nobilitatem reliquisse. qm̃ uis & inciui -
tate principes precepsi & uirtute pre -
- claris, quo quid insulsius dici potest,
Aristides. Sapio - qm̃ Aristidem, Sapionem, reliquos q̃
sumos in sua re.pu. imperatores, quia

prestare uirtute qm̃ diuitijs maluerunt/
vel nobilitate caruisse/ uel precluisse su -
is posteris nobilitatis iter.ꝝ Sed sit no -
bilis secundum aristotilem/ qui ex patr̃
tibus uirtuosis oriatur ac diuitibus ip̃e
quoq; paternam uirtutem & opes con
scautus. Attende que ex aristotilis dif — Aristotles.
finitione absurditas subsequatur. Naz
cum diuitie sint bona fortuita/ que da
ri & auferri queunt. erit in fortune ar
bitrio sita nobilitas. quoniam abeunti
bus copijs abibit & illa simul cum diui
tijs. Rursus illis redeuntibus/ redinte
grabitur. Quod si saluis fortunis fieri
enim potest/ uicia pro uirtutibus suc
cedent. amittetur quoq; nobilitatis
portio. Jta nobilitas discedens ac reuer
tens puerorꝝ more/ vagabunda quedaz
res fiet/ nullius in arbitrio sita. At si
ex fenore/ rapinis/ spolijs/ ciuiuz pro
scriptione/ & scelere fortune proueniat

nunquid nobilitate possidentem queũt.
nichilomagis qm̃ honestum ac bonum re-
-doere. Quare facessant adanda nobili-
-tate diuitie, & earum possessorem, diui-
-tem & opulentum, non nobilem dicamus.
Sed diuitijs inquies uirtutem addidit
Aristotiles. aristotiles. At he illum nobilitant in
quo existunt. filios aũt nullo modo.
Siquidem sapientis sententia est. que
ante nos fuerũt nichil ad nos spectare.
sicut neqz post nos futura. neqz eniz
magis ad nos parentum virtus, qm̃
Aristotiles. nostra ad parentes redundat. Ego au-
-tem non credo aristotilem voluisse
nobilitatem in nos transferri proge-
-nitoꝝ. Nam si nobilitas uirtute & di-
-uitijs comparatur vt illi placet, diuitie
quidem filijs relinqui possunt: vir-
-tutes uero minime. Virtus eiz cum
in actione consistat, actio autem sit
operantis, sequitur ut nobilitas in eo

sit qui exeraiit offiaa uirtutum. Siait
enim equum fortem pulchrum atqꝫ
acrem diamiſ, non cui eiuſmodi ge-
nitor fuit, ſꝫ quem membroꝝ conue-
nientia ſpectandum feat, cui viref ad
ſint ad ferendum ſeſſorem, quem buca-
ne cantuſ excitat, ita non eum qui pa-
rentef preclaros enumerat, ſꝫ qui ſuiꝭ
uirtutibus reſplendet nobilem appel-
labo. Judem domuꝫ pulchram iudi-
co non quam formoſus edificarit
faber. ſꝫ que ſplendida & ſuiꝭ partib
fuerit compoſita. Rem quidem mi-
litarem equitandi diſciplinam, artef
qꝫ eaſ, que doctrina traduntur poſſu-
mus filios edocere. Virtuꝭ nulla parẽ
tum eruditione, ſꝫ diuino quodam
numine, fauoreqꝫ perapitur, ac ſerie
occulta fatoꝝ. Licet eniꝫ uidere perni-
cioſos ac nepharios viros, procreaſſe
filios omni laude & uirtute preſtantef.

ſimiliter illos qui fama illuſtri & ſima
gloria claruerunt / genuiſſe eos / qui ſuis
flagicijs paternam laudem labefactarunt.
his neqz parentum inſtitutio profuit ad
uirtutem / neqz illis quo minus clari eua-
derent / paterna ſcelera obſtitere. Itaqz cũ
neqz inuidiaꝫ / neqz in virtutum heredi-
tatem filij ſuccedant parentibus / ne inſp-
lendorem quidem ſubeunt nobilitatis.
ß ſicut virtutis ita & nobilitatis ſibi qſqz
exiſtit amator & opifex. Si enim nobili-
tas ſucceſſione traderetur / ſeruus nequiſ-
ſimus aſatus maliquam amplam gentẽ
bereſqz inſtitutus bonoꝫ. nobilis euade-
ret. quod nemo ſane mentis affirmaret.
Generatio inſuper medium eſt quo filij ĩ
lucem educantur. ea ſi turpis aut obſce-
na fuerit / vt pote adulterio inceſtu / ſtu-
pro queſita / nequaqm turpi medio no-
bilitas deſcendet ad filios / in eo eniz qu-
od fit iniqz nulla poteſt admiſceri vir-

tus / neq; quicq̃m quod sit laudabile.
per iniquitatem igitur nulla erit q̃ris
laus. Tua hec ergo aristotelica nobilitas
tũ nulla uidetur existere / tãi posteris
non posse relinqui. Quaminus si suaz
quoqz diffinitionem accapiamus / tam̃
aut nulli aut pauci erunt / & ij̃ ex in
teruallis nobiles. Cum eniz per raro
accadat / vt cum virtute diuitie contra
hant societatem / cumqz virtus rara
sit ac dificilis / et qui uirtuosi fuerint /
postmodum aliquo turpi iuditio aut
infamia aut flagitio notari possint.
Videtur uirtus inignominiam uersa /
antea partam amittere nobilitatem. The
mistoclis / qui grecoz omniuz & bello
facile habitus est princeps / priorem eta
tem adeo flagitiis / viciisqz inquinataz
ferunt / vt apatre qui q̃nosus erat / ex
heredaretur hoc tempore desascens a
patris virtute themistodes nobilitate

Themistocles.

Themistodes.

amisit. Ad meliorem deinde uitam
reuersus / ob res preclarissime gestas &
consecutas opes / nobilitate potitus est.
ſz non integra / au paterne opes defue-
- runt. huc rursus nobilitas deseruit.
cum amissis opibus / dampnatus pro-
- ditionis / exul apatria partam gloriaz
& laudem / conspiratione inpatriam in-
hamboalę. - quinauit. Quid dicemus de hanibale
duce omniuz prestantissimo / qui ortus
ex tali familia / tam insigni parente / a-
- deo clariuit rebus gestis. an aim eius
F. Luuius. virtutes ut Titus ait Liuius ingentia
uicia equarent / priuabitur laude no-
- bilitatis. si enim paria erant uitia
& uirtutes / neqz nobilis / neqz ignobilis
Pausania. fuit. Idem de pausania licet sentire.
quem in omni uita variuum / tum uitijs
tum uirtutibus / deditum tradunt.
Aristotiles. Vellem discere ab aristotile Laurenti
hoc enim differendi gratia loquor) quã

originem ẽ nobilitatis uelit/ si uirtu-
tes solas proferet/ fortassis assentiar
si adiunctas diuitijs audacter repug-
nabo: Nam cum he sint fortune mu-
nera/ que pro illius uoluntate tenent̃/
& donari & aufferri nobilitas posset.
Sed sit opulentus cum uirtute/ aliquis
dum vixit/ hic partem nobilitatis/
diuitias uidelicet) virtus enim resi-
debit penes parentem) poterit ad fi-
lios transferre. qui si neq; paternam
uirtutem sequentur/ & opes dissipa-
bunt/ ignobiles uiuent. Sin uero in
fortunam & uirtutes succedent/ no-
biles erunt. Sed cum res hominum
sepius uarientur/ nec in eodem sta-
tu diucius perseuerent/ continget ut
nepotes/ fortune bonis spoliati/ longe
distent auita superiora. ad hos nul-
la descend& nobilitas. Iteruz pro
nepotes/ si proauorum auorumq; uirtu-

tes et diuitias representent / nobilitate
gaudebunt. Igitur longa progenie exa-
tabuntur / ex eadem familia nor nūc
nobiles / nūc ignobiles / nulla certa se-
rie / nullo ordine prestituto / nichilq;
ad eam generis nomine opitulante.
Itaq; faceſſant anobilitate bona fortui-
ta. res instabilis & arbitrij alieni.
Nos aliquid eam esse arbitremur / quod
situm existat in nostro iuditio & po-
testate / neq; nobis inuitis concedi
aut eripi queat: Aristotilem uero
Aristoteles. aim de re.pu. sariberet. existimo uel
comunem opinionem secutum / uel pl-
us qm̃ phm̃ deceat diuitijs tribuisse.
Tum Laurentius ego inquit Nicolae
cum multis uerbis Vsus fueris / nichil
te docto viro dignum dixisse puto.
sententiamq; aristotilis si vim uerbi
greci consideres / contendo esse veris-
simam. Nam quam latini nobilitatẽ /

greci eugeniam appellant. hanc uerbo
nostro recte genorositatem dicemus.
Qui eim prisco / et ob uirtutem ac res
gestas / preclaro gñe nascebantur /
propter familie ac gñis claritatem /
generosi ferebantur - hoc est insigni
gñe nati. Hanc latini Nicolaus inqt
meliori uocabulo ut videtur greci ap
- pellauerunt. Nos arebus gestis recte
- q3 factis / & ob aliquam laudem insi
- gnem atq3 famam / que propriâ sit ho
- minis alicuius nobiles uocamus. illi
a bono genere esse uolunt / non enim
ab alijs / & a nobis metipsis nobilitate
trahere videmur / vt ille putetur
nobilis / quem illustre & peruagatuz
aliquod insigne / & laude dignum
facinus nobilitauit. Vt libet de vi
nominis sentias Laurentius ait -
Ego aristotili herens / ad nobilitatem Aristoteles -
comparandam / non solum uirtutem

ſpectare arbitror / & diuitias genus / corporis
et fortune adiumenta. Nam diuitiſ li-
beralitaſ grata omnibus virtus in uſ-
um dedita ualet. bello quoq; & pace
quibus pecuniaq; ſumptus maxime
ſunt neceſſarij / gloria acquiritur. a-
qua deſcendit nobilitas. Magnifican-
tia quoq; / ex qua nomen noſtrum & fa-
ma admodum augetur / nulla erit ab-
ſq; fortune bonis. patria inſuper plu-
mum preſtat preſidij ad nobilitatem.
Senſit hoc themiſtocles / cum ſiriphio
Themiſtodeſ. Siriphio. iurganti patrie illum non ſua laude
clarere / reſpondit neq; ſe ſiriphium no-
bilem euadere potuiſſe / neq; illum a-
thenienſem clarum aut nobilem un-
quam fuiſſe futuruq;. Neq; enim ex ali-
quo oppidulo profectus / eadem rei
utetur facultate ad gloriam conſequē-
dam / qua florentinus ciuis. neq; etiā
florentinus ex ſola ciuitate nobilita-

-tem assequetur. Genus preterea mu-
-ltum opitulatur ad nobilitatem. Non
enim solum uirtuti ꝫ multo plus qm̃-
-q; maiori glorie & ymaginibus legim?
demandata imperia prouintias & tri-
-umphos decretos, que ad nobilitandos
homines amplissimam manteriam sup-
-peditarunt. Recte ergo sensit aristo- Aristotiles
-tiles qui uirtutes suffultas diuitijs
uoluit nobilitatem prebere. Diuitie
quidem aim neq; bone neq; male.
ꝫ pro modo vtentium habeantur,
si ad uirum bonuz peruenerint illu-
-strare illum, & uelut imaiem. ac ed-
-ucere uidentur. in qua elucescere uir-
-tutes queant. Vtetur fortune bonis
tamq̃m instrumento ad uite cursuz,
& uirtutum usum necessario. confe-
-ret illa inamicoz subsidium, inmu-
-nificentiam, in patrie defensionem
que uirtutes inane ac debiles absq; op-

-ibus erunt . nullum earum officium ex-
-ercentes. Quid enim michi adu[i]te comu-
-nis sustentaculum presidij affert sto[i]-
cor. liberalitas in ipo animi affectu
non opere collocata? Preclare igitur
aristotiles intelligens ad earum virtu-
tum rationem, in quibus ciuilis uita
uersatur. necessarias esse fortunas, q[ib]
uirtute preditus prudenter vtatur.
Haud immerito existimauit ad nobi-
litandum hominem diuitias debere
cu virtute esse coniunctas. Pauptas
enim q[uam] uis amultis Laudetur, tam-
en videmus tu phos tu viros omni
laude dignissimos paupertatis laude
q[uam] diuitijs carere maluisse. Hoc inq[uit]
Nicolaus non illius culpa, sz vicio ho-
minum contingit. qui tu doctrina
aristotilis deprauati diuitias laudan-
tes, tu nature imbeli imbecilitate corr-
upti, paupertatem in extremis ponu[n]t

Aristotelis.

Aristoteles.

malis. & cum plus equo diuitias appetãt.
nullam sine eis aduirtutem & bene uiuẽ-
dum viam cœdunt. Sed nos hoc loco
non quid corrupta opinio loquatur q̃-
rimus. sz quid pronunciet veritas. que
mea quidem sententia longe est ab ari- Aristotelis.
stotilis descriptione. Nam diuitie si
recte aduerteris, superbum, impotentẽ,
lasciuum, contumeliosuz, promptiorez
ad voluptatis vicia solent hominem red-
dere. quod & ipẽmet sentiens, scripsit
solere propter diuitias fieri homines de-
teriores. quare cum raram societatem ha-
beant cum uirtute, rariusq; gignent nobi-
litatem. Hoc & ipẽ m in politicis fatetr,
dicens nobilitatem & uirtutem in pau-
cis esse. non adens diuitias. que si quid
nobilitarent, archa & sacculus nobilio-
res essent possessore. Illud insuper asse-
uerabo, nullas dignitates, nullos hono-
res, nullas res gestas, nullos magistratꝰ,

nulla imperia / nullos triumphos / veram
nobilitatem secum importare / nisi his fue-
-rit admista. & tamq̃ rex moderatrix ad-
-iuncta virtus. Famam quidem & veluti
glorie umbram secum in uulgus ferunt.
ꝟ nobilitatis laus petitur a uirtute. Jsta
uero tua genus / patria / maiores & cetera
que modo retulisti absq; virtute / sunt
tamq̃ cauponulæ insignia / que deno-
-tant vbi vendantur vina / nichil tam-
-en ad eius suauitatem conferentia. Vir-
-tus enim ex se ipsa subsistens / & iam ab-
-sq; istis adminiculis nobis patet ad no-
-bilitatem / ex infimo quoq; gradu eru-
-endam. M. Catonem priscum / non pa-
. M. Cato. -tria / non genus / non diuitie (tusculi ẽq;
natus est) obscuro genere / tenui ẽsu)
ꝟ eximie plurimeq; virtutes nobilita-
. C. Marius arpinas -runt. C. item marius arpinas rusti-
-canus / ignotus / paruo stipendio mili-
-tans / a virtute sola & rebus gestis no-

-bilitatem cæpit · Sertorium quoq; virū nurſinum plures uirtutes inſignem ac nobilem effecerunt · Vides igitur & his & pluribus alijſ, aſolis uirtutibus non adiuuitijs, uel externis alijſ adiumentis, nobilitatem conceſſam · Tum Lauren - tius, hic noſter inquit more ſuo omni - bus contradicendi ac detrahendi artez profeſſus, ſingulos ſententias damp - nat. ipē nichil affert, quo quid ſentiat noſcatur. At id tua culpa accidit Mi colaus ait. qui potius quid non ſen - tirem qm̄ quid ſentirem dicendi ma - teriam prebuiſti. Iam ſi que probē queris, facilis eſt explicatio. Non enim diogenes ſum ille ciuicus qui nobili - tatem irridens, dicebat illam eſſe ma - litie velamentum. Sed qui minime conueniam cum uulgi opinione. neq; id illam eſſe iudicem quod ij qui in omni vita delirare uidentur. Ego

Sertorius.

Diogenes

que michi similior uero videtur stoicoꝝ
sententiam Laudo, qui cum omnibus ĩ
rebus, que ad rectam uiuendi rationẽ
pertinerent, tũ uel maxime in hac
una ex ipsius philosophie fonte no
-bilitatem hauserunt. hi non ad uul
-garem auram ꝛ ad ueritatis prescripti
ac normam rationis locuti, non fortu
-nam rem falacem ac dubiam, ꝛ uir
-tutem secuntur, veluti certam recte
uiuendi ducem ac magistram illaꝝ
ceteris preesse rebus, ac modum ferre,
reliqua ei subesse, et ab ea regi uolue
-runt. hi bonoꝝ finem in honesto pos
-uerunt. cuius stabilis ac manens nostri
-qꝫ est iuris possessio. que vero subiacẽt
fortune, labuntur more fluminis. nul
-la in parte firma, omnibus infida. hi
ut alia multa, ita & hoc verissime ui
-dentur dixisse, nobilitatem ex sola nasa
virtute. Atqui huius sententie aucto

-rem ac primápem uidentur hũisse pla- plato.
-tonem. cuius sapientia singularis, & pe-
-ne diuina omnibus in rebus fuisse pu-
-tantur. Hic cum quatrifariam partiatur
nobilitatem, vt meius uita refert laer- Laertius.
-tius diogenes, atq; unam eoꝝ asserat, Diogenes.
quibus clari, boni, iustiq; parentes fu-
-ere, alteram, parentes quoꝝ potentes
principes extiterunt. tertiam enim no-
-stri maiores fama & rebus bello gestis
uel publicis certaminibus parta coro-
-na claruerunt. quartam eamq; pre-
-stantissimam omniuꝫ scribit, eoꝝ quib⁹
non alia ꝫ sua uirtus & animi mag-
-nitudo nobilitatem donarit. quos
solos uult esse dignos vt nobiles appel-
-lentur. Platonis hec diuisio illam ue- plato.
-ram germanamq; & suo robore nixam
nobilitatem iudicat quam uirtus p-
-ducat. Est enim nobilitas quasi spl- Nota sola uirtus pduxit nobilitatem.
-endor quidam ex uirtute progrediens

qui suos possessores illustrat ex quacunq;
conditione emergentes. Nam uirtus
maiorꝫ, principatus, gloria certaminum
& gestaꝫ rerꝫ, illorꝫ bona sunt, illos ornãt
& reddunt, qui ea sibi suo labore, suaꝫ in-
-dustria peperere. Nos uero laudem &
nobilitatem meremur, nostris meritis,
non alienis, & ijs actionibus que ex no-
-stra prodeunt voluntate. Quid enim ad
nos attinet, que multis seculis ante nos,
nostro neqꝫ consilio neqꝫ opera acta sũt.
Illa suis actoribus lumen & gloriam p̃-
-buerunt. nobis adimitandum patefe-
-cerunt viam. quam si sequamur, tam-
-q̃m parentum opibus suffulti, minores
tamen nos extimari necesse est, q̃m eos
qui nullis maiorꝫ subnixi vestigijs. sibi
ipsi ad iter virtutis & glorie auctores
extiterunt. Quanto enim maioris hab-
tur edificare domum q̃m habitare,
atqꝫ ornare edificatam. tanto p̃stabili-

~ est atqꝫ ~

est atoꝙ excellentius ab se partam nobilita-
-tem possidere, qm̃ seruare ab alijs accep-
-tam. cum alter suis viribus & lumine
resplendeat, alter pre se ferat alienum.
quare sole virtuti palma nobilitatis tri-
buenda est. Atria vero maiorꝫ ymagi-
-nibus referta, porticus signis ac tabulis
ornati, magnificæ uille, templa constru-
-cta, uaria domus ornamenta, plus ad-
-mirationis aspicientibus qm̃ nobilita-
-tis secum ferunt. hunc antischenes se-
-cutus, sarpsit eosdem sibi videri nobiles
& uirtutis studiosos insola uirtutem no-
-bilitatem constituens. Stoica hanc
platonis sententiam complectuntur. & plato.
solos sapientes nobiles esse uolunt.
Hoc & cicero noster refert & seneca ex Cicero.
stoicorꝫ secta philosophus excellens, Seneca.
tum multis in locis, tum maxime ad
Lucullum epta, ea quarta est & quad- Lucullus.
-ragessima ut opinor) nobilitatis fon-

-tem atq; originem animi uirtutibus assig-
-nat. Air enim cum de nobilitate disereret.
Bona mens omnibus patet. Omnes ad hoc
sumus nobiles. patricius socrates non fuit.
Socrates.
Platonem non accepit philosophia. nobilẽ,
q; fecat. Quis est gn̄osus ad uirtutem bn̄
a natura compositus. hoc vnuz est in tuẽ-
dum. Nam si ad uetera nos reuocas, nemo
non inde est ante quod nichil est. Omnes
si ad primam originem reuocentur a diis
sunt. a primo mundi ortu produxit nos
plato.
usq; in hoc tempus ex splendidis sordidisq;
alterna series. Plato ait neminem regez
non ex seruis oriundum. neminez non
seruuz ex regibus. Non facit nobilem at
-um famosis ymaginibus plenuz. nemo
in nostram gloriam uixit. Animus fa-
-at nobilem. cui ex quacumq; conditione
supra fortunam licet excurgere. hec sene-
Seneca.
-ce uerba, quibus michi michi uidetur uir
sapientissimus, tanqm̄ ex appolonis ora-

aulo / nichil uerius excogitare aut dicere
potuisse / qm illam ueram nobilitatem qu
- am virtus prebeat & sapientia - eos qz so
los esse nobiles / quibus uirtutum officia
laudem subministrarũt & dignitatem -
Juuenalis uero cum in satira quadam / comunem ac uulgarem opinionem nobi
-litatis multis argumentis reprobasset /
rectam rationem secutus / neqz ex his
pendere que tu paulo ante recensebas /
ostendens / hanc eandem sententiam affi
-rmat scribens / solam atqz vnicam uir
- tutem nobilitatem esse . Equidem cleã
- tem philosophum / qui aliquando rigã
-dis ortis aquam traxit / & Demetriuz
quem seneca instramentis cubantem cũ
uidet non preceptorem / sz testem uirtu
- tis dicat / nobiliores . Pericle & themisto
- cle crediderim / quos magis patrie deaus
& imperium qm sua uirtus nobilitauit
Nam rez gestaz glorie multa existũt

Juuenalis.

cleanth-phs.

demitriuus.

Seneca.

pericle.
themistocle.

partícipes / socij milites / fortuna / sine quib⁹
nulla clareret eoꝝ virtus. Ar phie que
sola nos ad sapientiam / virtutumqꝫ om
-nium quibus uita nostra seruatur & co
-litur / cognitionem perducat. Is solus est
particeps / qui illis insudauit. Nam
prudenter sapienterqꝫ uiuens / non aliū
-de ꝫ aseipō bona uite refert accepta. eī⁹
sunt proprie laudes / non ab alio mutua
-te. qui uirtutum exercitio functus est.
Is solus nullo externo adiumento sibi
gloriam parit / ex qua preclaram elicit
nobilitatem /. Tum laurentius / et si ad eaꝫ
inquit arbitrer spectare uirtutem / ma
-gnumqꝫ habere pondus / tamen non
inipa sita omnia uidentur / ꝫ necesse
esse / ut ei qui hoc nomine dignus
uideatur / adsint externa quoqꝫ que
paulo ante repellebas. atria imaginib⁹
referta / porticus / theatra / ludi etiam
ppto facti / uenationes & reliqua eius

modi / p̄ que nomen nostrum / cum laude
uulgetur. hec enīz claros & ore omniū
celebres prestant / ac nobiles efficiunt.
Ham sicut gloria uirtutis / & recte factoz
est comes / ita ex his progreditur splen
dor quidam. hoc est nomen & fama
non uulgaris que nobilitas appellatur.
Hanc maioz quoq; nostroz preclara fa
-cinora & uirtutes uidentur prebere po
-steris / & paterne glorie decus nobis tri
-buere tanq̄m lumen quo clariores no
-tioresq; efficiamur. Quis enīz nega
-rit nos progenitoz uirtutibus reddi
illustriores ac nobiliores? Ham si quē
agimus celebrari uolumus, memorio
-ria posteritatis, necesse est ut ea cō
- memoratio cōmendatioq; tanq̄m in pa
-rentum ymagines refulgeat in filios
ad quos hereditatem quoq; glorie trā
-sfundere uoluerunt. Est profecto
multoz opinio nobilitatem quemad

modum bona fortuita hereditariam nob
aparentibus relinqui . que abicere ac re
tinere infilioz sit licentia & potestate .
Nam qui maioz uirtutes & patrimoniu
seruarit nobilitate respondebit superio
ribus . qui deterioribus studijs dedit9
uitijs & flagitijs vitam maculavit : p
fligabit nobilitatem partam . non se
cus / ac patrimoniuz si prodigus fuit
et sumptibus profusus . Nullo autē pa
cto negandum est paternam nobilitate
migrare in filios . & esse & dici nobiles
quoz non dum uirtus est cognita . hoc
Cicero. & sentit Cicero in oratione quam pro se
stio scripsit inquiens / Vos q adolescē
tes qui nobiles estis / ad maioz uestroz
imitationem excitabo . Vult sapientissi
Cicero. mus Cicero etiam illos nobiles esse /
qui nondum per etatem paternaz uir
tutum imitatores esse potuerunt . At
qui loquor enim quod sentio / cetus

appellabo nobilem qui excellentis parentes
potest referre / ipe uel paululum uirtute
ornatus / qm qui obscuris maioribus ex
titerit / omni virtutum gne excellens.
priori patefactus est aditus ad lucem
cōmendatione maiorꝝ. que illos notissimos
in uulgus fecit. vt paruula quedam vir
tutis lux in eo plurimū refulgeat propi⁹
superiorꝝ splendorem. Huic autem au
nullus precessit aditus ad hominum fa
mam magno lumine opus erit ad illu
stramdam in qua natus est obscuritatez.
maiori q enim quadam dificultate per
ignotum iter q cogitur proficisci. Alter
partam gloriam paruo labore sustentat.
Alter cum obscuritate certans / plurimo
tempore / multo labore / opera diligenti
eget ad amplitudinem & laudem / ex q a
uenit nobilitas / consequendam. Istaz
uero Nicolae tuam stoicam uirtutem
nudam / egentem / & pene molestam / que

non ingreditur ciuitates / ꝫ deserta uidet̃
& solitaria / Licet multi laudauerit / tamen
qui appetant paua reperiuntur · & q̃mus
a sola virtute dua nobilitatem velint /
fateantur tamen oportet / nisi ciuilem
uitam fu refugiant / multis illi opus
esse presidijs / ualitudine / opibus / pata
reliquisq; rebus in quibus fortuna do -
minatur · quibus si priuata erit uita
mortaliuz / algebit profecto uirtus ue -
stra / veluti sola atoq; agens · neq; in
hominuz cetum & comunem usum p -
dibit · Vt ex ea nata uideatur nobilitas
quedam sibrustica omni carens nobi -
litate · Nam que nobilitas inerit uel
pho qui suis studijs contentus / late -
bibliotecula / sibi ipi pene ignotus / uel
si qui sobrie / pie / caste / sapienter ui -
uens / abditus degit in uilula / nullis
hominuz sermonibus celebris / nullo
nomine illustris · huic uirtutem

concesserim/ ꝫ nullam adesse nobilitatẽ.
studiosum uirtutis non nobilem appel
labo. Jstam nobilitatem stoicorꝫ pauci
querunt. paucióres adipiscuntur. Ego
autem illam appeto/ illam probo/ quã
consuetudo mortalium iam dudum
confirmauit. neqꝫ tum grecos/ tum la
tinos arbitror ita insciós regꝫ fuisse
ut hoc nomen in tam multis vsurparit.
quos aliud quidam q̃m virtutem stoi
corum reddere nobiles crediderunt.
Non inficiabor nicolaus inquit ciuem
egregium insua ciuitate honoribus
& dignitate preditum/ si idem fuerit
seruator honesti/ nobilem esse illum oꝫ
adiungam/ qui procul/ arei. pu. nego
tijs/ uirtuti deditus/ sibi vacat & bone
menti. neqꝫ minus fortem appella
bo/ qui cum vitijs/ q̃m cum hostibus
bellum gerat. neqꝫ imprudentiorem
eum qui uite sue cursum ad honesta

-tem dirigit. qui que appetenda, que uefu-
-gienda sint didicerit, qm̃ qui rei.pu.
cure intentus, de bello ac pace pro ipsius
utilitate consulat. phōs quoq; & doctos
uiros, qui suis studijs & uigilijs uitaz
hominuz uarias p. artes excoluerunt,
quoq; uel scriptis uel exemplo, nobis
ad instituendos mores & uitia ꝑpulsã-
da profuerunt, qm̃tũuis abditi, non
tantum nobiles, & nobilissimos fuisse
dixerim. Illud quoq; ne me pertina-
cem putes, utq; tibi paulum morem
geram cui concesseris aliquid splendo-
ris & dignitatis in nos, ex patria & ma-
iorz gloria redundare. Vt eius quadã
exportiuncula participes posteri dican-
tur. Sed tamen id cum mentem ad
rationem flecto, quale sit nos satis
perspicio. Mihi quidem ea uidẽt
esse blandimenta quedam inertium
& somnolentoz. qui quod ipsi asse-

qui nequeunt / tamq̃m ab alijs accepint /
ignauie titulum preferunt . puluerem
eniz solemqz fugientes / delitescunt sub
umbriculis aliozq / & cõmemorantes
priscoz virtutes / ipsi in suis penitus
obmutescunt . Ar uero patria omnib⁹
eque licet . Illi aũt excellentissimi
uiri / non magis filijs q̃m ceteris sua
imitandi uestigia reliquere . Lumen q̃ -
dem quod est in publico licet pateat om -
nibus / magis tamen ei qui prope est
lvcet / q̃m qui remotior . ita qui illoz
laudi magis herebit nobilior euadet /
q̃m qui alonge respiciet . Etenim si -
cut platonis & aristotilis / non filijs
magisq̃m alijs doctrina & sapientia
profuit / ita superioz uirtus / non pl -
us filios q̃m me nobilitabit / si illius
fuerim imitator / quare plus aristoti -
lice nobilitatis iudico participasse the -
ophrastum qui illi in schola & doctrina .

plato
Aristoteles

theophrastus

Nichomaus. succesit / qm̃ nichomacum filium / qui longe illo doctrina inferior fuit. Virtꝰ eẽ omnibus est impromptu / eius effiatꝫ propria / qui illam aplectitur / Socordes / ignaui / improbi peruersi / qui se in ma - iorꝫ suorꝫ locum putant successisse / eo sordidiores qm̃ ceteri habendi sunt / quo longius distant abimitatione pa - rentum. Equidem libertum Ciceronis Tyronem nobiliorem censebo / qui pa - troni uirtutibus inhesit / qm̃ filium

Cicero. Tyro. desascentem ab honestate paterna. Haꝫ qꝺ uirtutem absqꝫ externorꝫ comitatu nudam / egentem / incomptam / & tanq̃ solitariam credis / uehementer erras. Non eget alterius ope / aut fortune ad - municulis virtus / que omni ex parte perfecta suamet dignitate / cultu / de - core / tanqm̃ regina in sum̃o collocata resplendet. suoqꝫ fulgore totum orbeꝫ collustrat. Quid eniꝫ illi opus est reb⁹.

externis? suis facultatibus / suis opib⁹
que ceteris prestant contenta est / neq⁹
aliquo indiget opitulamento / quod ext^a
eam positum existat. Egere enim defec -
- tus esse uidetur. At uirtus cum in ea
sit satis presidij adbene beateq⁹ uiuendū
neq⁹ aliquo egeat / (res enim quedam p -
- fecta est & suis partibus absoluta) ni -
- chil ad sui perfectionem extra eam
requirit / neq⁹ quicq̄m addi potest
quo uirtuosior efficiatur. Sapienter
igitur stoici / qui uirtuti nulla re ex -
- tra se posita opus esse iudicauerunt
exq⁹ ea sola uoluerunt prodire nobi -
- litatem. & qui secus tenent / non tam
ueritatem / q̄m uulgi opinionem uidē -
- tur sequi. Que quidem sententia
preterq̄m q⁹ est verissima sūmam uti -
- litatem uite nostre uidetur afferre
Nam si persuasum erit hominibus
honestate & bonis artibus nobilem

fieri / eam q̄ veram esse nobilitatem quam
sibi quisq̄ recte agendo quesierit / non
que sit alterius industria & labore parta.
excatabuntur michi crede magis aduirtu
- tem / neq̄ desidia confecti nichil agentes
dignuz laude / in aliozz gloria acquiesce
- mus. ꝑ ipsi erigemur ad nobilitatis in
- signia peruestiganda. Licet videre illos
quibus diuitie absq̄ labore suo obtige
- runt / inertiores ac negligentiores in
earum custodia q̄m si suo sudore aqu
- site peruenissent. Eodem pacto qui sibi
hereditario iure nobilitatem relictam
arbitrantur / tardiores ad querendam
laudem lentescunt quodamodo ac tor
- pescunt! nec cōmouentur ad studia
honesti. satis sibi esse dicentes recensere
superiozz probitatem. Quibus vero per
- suasum fuerit nullam nisi propria uir
- tute & gloria nobilitatem possideri / inf
- amaburtur ardore quodam ad ea effiae

da ex quibus eluceat in eis superiorꝝ uirtus.
Et siue sequentur exempla parentum; siue
aliꝰ exemplo se esse volunt, adipiscentur
veram nobilitatem quam certe iudico cla-
riorem eiꝰ qui suapte natura & opere
altiusqꝫ uirtutis fuit nobilitatus, qm̃ q
in iam parta succedit. Colenda est igit̃
laurenti preceteris rebus uirtus. que nos
non tantum nobiles efficit ꝫ etiam beatos.
redditqꝫ fama & memoria hominuꝫ im-
mortales. Ab hac nobilitas. ab hac glo-
ria, ab hac vite cursus petendus est.
ab hac omnis recte viuendi ratio expete-
da. Sed iam satis collocuti sumus. Vtri-
us autem verior sit sententia, ij uideri-
quibus est acrius ingeniu ad disputan-
dum: liberum est omnibus sentire quid
uelint. Nunc autem quoniam uis estus
paulum declinauit, deambulandum
extra oppidum censeo visendum qꝫ
fluuium quem iste nobis sepius ob

fernlitatẽ pisáum Laudauit:

Epli poggij florentini ad insignem virum
d. Gregorium Corarium sedis aplice
Prothonotarium:-

POggius Plurimam. sal. dicat viro
insigni gregorio Corario sedis
aplice prothonotario. Optarẽ
mi Gregori amantissime, ut libellus
quem de nobilitate composui, antea
qm̃ ame esset editus prior in manus
tuas peruenisset. Nam duo que me
amicissime admones facile mutasses
arbitrio tuo. Non enim sum adeo per-
tinax in opinione, quin plus conce-
derem tue auctoritati qm̃ mee sentẽ-
tie. Nam cum inscriptis meis, quele-
uia & pusilla sunt, ac cõmendatione
indigent, studeam gratiam & beni-
uolentiam querere, non fuissem adeo
amens, ut cum ipe fauore egeam, uo-
luissem doctissimoz michi op ami-

-cissimoz virozʒ in me animuz prouo-
-care, aut aliquid cõmittere, quo michi
iure ſuccenſere poſſent. & ſi qua in re
ſe leſos existimarent, cumulatam ui-
-cem rederent. Neqꝫ preterea iſ ſum
qui boni viri eſſe putem ꝑalteriꝰ ob-
-trectationem & infamiam laudem pe-
-tere. Vt uõ planius perſpicias animũ
inſcribendo meum, que tibi non probã-
-tur, nulla detractandi, aut calumni-
-andi cauſa ame dicta ſunt. Sed uõ
ex ſententia que meo ex iudicio (falli
autem poſſum) nullam merentur rep̃-
-henſionem. Sed tanta eſt doctrina
& prudentia tua, tantus in me amor,
ut plus tibi credam qm̃ michi ipi,
cum michi perſuaſum ſit: honorez
meum eque ac tuum tibi eſſe cariſſi-
-mum. Primuz in uerbo factionis,
quod in malum trahi putas. Vide
ne non recte me culpes. Ego enim in

euis uerbi sensu titum liuium secutus
sum satis copiosum atq; opulentum au-
-ctorem latine lingue: qui si aulpam ui-
-sticie meretur / facile patiar errorem me-
-um cum tanto viro esse comunem. Ille
enim in suis libris factionem tanq̃m se-
-ctam in ciuitatibus & diuisionem sen-
-tentiaz in re.pu. scribit. Accadit eniz
in nostris etiam pluribus Italie ciuita-
-tibus / Vt aut sint in eis antiquate / aut
sepius e nouo oriantur diuisiones / quas
recte antiqui factiones appellarunt. ho-
-nesto quidem uerbo / & quod dissensio-
-nem uoluntatum significaret. cum
variq; sententijs dissidentes / voluntate
tamen idem sequeretur. salicz sue
rei.pu. utilitatem. Itaq; in primo ter-
-cie decadis libro (ea est in manibus
recentior) de hănibale inquit. literas
igitur ad principes factionis barchi-
-ne premisit. In tertio aũt Compsanus

erat Trebius, nobilis inter suos, & pre-
-mebat eum factio familie p̄ gratiam
romanor̄ potentis. Et paulo post Ha
-mulco factionis barbine. Multis q̄b
preterea inloas, que longum esset re-
-ferre, hoc uerbo utitur, non in oppro
-brium aliquod gentis, & ad ostenden-
-das ciuitatum varias sectas & domesti-
-cas diuisiones. Hoc idem & secta apud
nos & hereses apud grecos designant.
Que uerba non nullor̄ usus deflexit ad
a uero significatu. Si possuissem pro fac
-tione uel heresim ut sectam, quod recte
& latine potuissem facere. aut si comspi
-rationem quam Cicero in bonam partem
scribit, contradixisses quoq̄ ac me uer
-bis male usum dixisses, cum neq̄ he
-retica veneti essent, neq̄ secta inter eos
aut aliqua conspiratio vigeret, quas
plurimi in peiorem partem deducunt.
Ego igitur cum sarem inueneror̄ re-pu-

nullam manifestam neq; factionem neq;
sectam (idem enim sentiũt omnes) di
uisio tamen sit ppli / & ea non parua
anobilitate / non factionem / ꝫ veluti
factionem scripsi. non ad culpam aut
ignominiam ciuitatis / ꝫ ad ostenden
dam id quod neq; tu in infiabis no
bilitatem esse ab reliquo ppto seiunc
tam. eosq; dia nobiles qui fungi pos
sent muneribus ciuitatis. Ceteros uõ /
etiam si socratem uel platonem sapientia /
Aristidem uel catonem uirtute superet /
ignobiles haberi. quod qm̃ equm aut
verum sit tuo iuditio relinquo. Ham
q factiosum male significationis uis
esse. id ego assentior tibi. sed nequaq̃
sequitur ex eo / ut factio propterea ac
api debeat in malum sensum. Vinuz
quidem nullus sane mentis reprehen
derit / ut uerbum significationis male.
At uero vinosum omnes. Item de

muliere.

muliere & capite dia licet quoz denomi
- natiua indeteriorem significatum uer
-tuntur. Quod autem Nonii Marcel
-lum & pompeium festum in testes attu
-listi suas me multo pluris facere Liuij
auctoritatem. qm illoz opinionem /
qmqm & festus mecum sentit / qui
antea id vocabulum honestum fuisse
diat. & que salustij in cateline bello re
-fert Marcellus scripta esse / nequa qm ī
eo libro quod in meo codice extet repi
-antur. Verumtamen satis est michi
quicquid illi seruari apud se dicant /
me non veterem & castam illam ut ai
-unt / que iam absoleuit / sed titi Liuij
temporum doctrinam fuisse secutum
At uero secundum / quod quidem grau
-us est / in quo scripsi nonnullos qui
ob aliquod eorum insigne facinus ī
rem.pu. admissum / etiam si scelere ali
-quo profuerunt / nobilium numero

adſcriptos adſaſa admunia ciuitatis / seas
eſſe / atqꝫ ame ſcribatur / idqꝫ falſum eſſe /
poteſt eſſe ut ſcribis / ſꝫ nullo pacto calum -
- nioſum - Non eniꝫ quicqm̃ calumniandi
ſtudio contra ampliſſimam atqꝫ ornatiſſi -
- mam ciuitatem / a me dictum cogitatum
ue fuit . Sed quia que a pluribus olim
intellexeram uera eſſe exiſtimaui . Req -
- res forſan teſtimonia / aut eoꝝ qui protu -
- lerint / aut eoꝝ qui ſcelere profuiſſe dicã -
- tur . At ego illos non teneo memoria . ſi
que etiam nomina occurrerent / tamen
honoris gratia minime a me nominarẽt .
pocius qꝫ plane confiterer me erraſſe / qm̃
ignominiam alicuius coniungerem cuꝫ
mea defenſione . Sed attende queſo quo -
- modo ea uerba ame ponantur / & remit -
- tes paulum de iudicandi ſeueritate .
non dixi obinſigne ſcelus / ſꝫ facinus . nõ
qui ſcelere profuerit . ſꝫ etiam ſi profuerit .
Vt non id factum omnino fuiſſe / ſꝫ po -

tuisse fieri demonstretur. ita nulla in re
leditur existimatio nobilitatis vestre.
aim etiam multa fieri a sapientibus po-
-ssint aquibus illos uidemus abstinere.
Hon nego reges & principes plurimos ee
auobis ciuitate donatos. sicuti & illi ne-
-sao qui (memoriam enim exciderunt)
primũ herculem, deinde magnum ale-
-xandrum ciuitate donarunt. ꝛ non
concedam illos auobis nobiles esse factos.
quippe cum plures eoꝝ se affirmarent
uestris ciuibus nobiliores. de illis meus
est sermo, quos ut uerbo uestro utar,
gentiles homines facere predicatis. quoꝝ
innumero neqꝫ reges, neqꝫ principes
quos cõmemoras se esse fatebuntur. At
uero paulo amplius progrederis qm̃ ra-
-tio postulet scriptoꝝ meoꝝ. dicis sce-
-leratos homines auobis solere puniri.
id ego quoqꝫ assentior. ꝛ tamen eos q
in vrãm non in alterius perniciem ma-

- chinantur · Sed hoc quid ad rem uram
confert. nullus tibi concesserit / Vt qui
scelus aliquod aliquando comisit / dia
debeat sceleratus. neq; qui aliqñ mi nu -
- ste egit inuistus. potest quispiam scele
re prodesse / neq; plecti ut sceleratus.
potest & sceleratus qui nunqm uobis p
fuit pena affici - Non audeo efferre plu
- res qui olim uestram rem. pu. premio
postmodum accepto / scelere adiuue -
- runt / ne cuius honorem offendam · Ro
manos de quoy gestis liberior est loque
- di facultas / samus premijs singulari
- bus affectasse multos · qui etiam prodi
- tione patrie rem romanam subleuas
- sent / neq; propterea romanoy virtus
obscurior euasit / · Si uestra res. pu · secus
agit / sumopere talium uiroy uirtus
laudanda est. Ego mi Gregori nichil
sensi quod crederem spectare uel ad par -
- uulam offensionem tue ciuitatis · De sce -

lere nichil mendacij confinxi / existimans
minime falsa que audieram fuisse / quod
si factum nunqm fuit / neqz id ego affir
mo / paz id affert preiudicij . Exemplum
quod aliquod requiris . etiam si qua sup
peditarentur / tamen mallem erratum fa
teri cause subcumbere / qm notam aliquā
inurere cuiusqm mortui aut viuentis
fame . Cupio uigilias meas quas cōmen
dationis gratia suscepi / esse omnibus
gratas . neqz verti in opprobriū aut odiū
alicuius . Itaqz que tibi videntur emē
datione digna / corrige arbitratu tuo . neqz
enim in hoc vlla mea vtilitas / vlla sal
us / vlla honoris contentio continetur .
Que scripsi sunt edita ame in utilitatez
comunem . et non ad aliquoz offensio
nem . Tibi uero gratias pmagnas ago
pro tua singulari imme beniuolentia .
Nam te video fauere honori meo . neqz
uelle ame aliquid cōmitti / quod possit

uel reprehensione uel maliuolentia dignū
videri. Sed inter cetera tua scribendi mo
destia atq; humanitas fuit michi gra
tissima, ut plane etatī tua tue uirtuti
& suauissimis moribus conuenire uidea
tur. Vale & me ut facis ama. Floren
tie die octauo aprilis 1440:

Finis

Caroli arentini de nobilitate carmen
Lege feliciter

QVid sit nobilitas scribere liberis
Temptas, quod pedibꝫ tollē dū cupis
Errores hoīz, nūc ego carmine
Poggi magna tui gloria seculi
Ludam si potero, tum cythare modis
Aptabo leuior, tu calamo graui,
Personisq; libens hinc studiosius
Cures hec eadem reddere posteris.
Hic si Heonium Vicerit aureis
Cresum diuitijs, multaq; pascua

Armentis gregibusq; undiq; compleat,
Siluas phoeatias fontibus & riget
Saltus alanoi, multaq; dulcia
Cellis melle fluant, cultaq; pinguia
Centeno boue vertat, Priami & domus
Auratis trabibus, seu menelaeam
Ornatam attalicis incolet auleis.
Fastidit tenues, & sibi nobilis
Incessum simulans, pectora porrigit,
Librans se pedibus, bileq; percitus
Suspendit populum naribus insoles
Quamuis sit cupidus semper & anxius
Inmensis cumulis addere queritet
Hon me musa precor sic fore nobilem
Permittas, mage qñ cū sale, cum loco
Dicar ridiculi fabula Tantali.
Sed iam mi potius pauperies veni
Qualis fabricium uel Curium tulit
Vel qui signa suis perdita reddidit
Tu certe es sapiens pectore socratis
Tu facunda modo, tu modo uistior

H atus lasimacho sic probat & solon.
E t quot si cupias dicere barbito
L assaret michi crede & manus & fides.
E st qui si proauum mostret ymagines
V anus puteteꝰ, uncq; & atria
E xornet pario marmore & omniuꝫ
A ioꝫ statuꝫ, ordine dicitans
L ongo fata virum, quiq; securibus
O rnatus fuit, qui capitolio
O lim claruerit, curribus aut equꝰ
A ut qui pertrepidis tempore ciuibus
D ictator patrie consulit anxie,
I lle quippe uiriꝫ se similem putet,
T anqm gloriole pars sibi cesserit,
H ac redi miser, hasc conspice degener.
Q uid dignum facias Laude & honoribꝰ,
D ignum quid tituliꝫ, dū siculis vigil
P ernoctas dapibus, dūq; corinthijs,
V asis es stupidus, dum Sibariticam
F ingis Smindyridem, pensaq; diuidis
A rdens assyrias mollia pelliceꝰ.

Sed iam musa procax carpere desine
Nostras delicias / non tibi iambicis
Armatum parijs pectus ut acuias
Dentes archilogi / si quis erit grauí
Affinis sceleri · quín age arundinem
Acuratam pharetra prome / & oculos manu
Tende / & proposito limite ínhereat
Telum dum feriat · quid gnositas
Hic si nulla suis parta laboribus
Carpat · porticibus dum sedeat piger /
Nulli arti datus / & militie aut domi /
Nec nostras Arabis nouita odoribus
Res mutet / neq; querat sale quid rubro
Jn conchis lateat / quid mare Jndicum
Rugosi piperis mittat / eburneis
Sulcbris vnde elephans venerit aptior
Nec duri calibes ferrea tristibus
Bellis arma parent / nullaq; mertium
Demum cura sibi / pectore dūmodo
Spinter perniteat / notior ut satis
Jgnotos alios duat · Vt hercule

Sic forti / Eudimion clarior / aut ape
Frugi / fucus iners / tibia quod mea
Non laudat mage / ꝟ iustus & integer
Si quis cum fuerit / publica & legibus
Firmet iura sacris / tum sapientia
Prestet / non dubitet pro patria & mori
Plebei ut decij / Mutius & sue
Vite prodigus / aut fortis Oratius
Hulli nequitie deditus / & bonis
Drusius / Sapio / sic moribus / & Xeno =
Crates / marmoreus frigeat vt lapis /
Quamuis phirna suis blandâ ula amorib
Illum solicitet / corpore que graues
Hudato potuit fallere iudices.
Hũc duco gn̄osum / hunc ego nobilem
Quamuis fictilibus coenet / & ingenus
Hullum se referat. nam gn̄ositas
Virtus & probitas uera ꝙ & vnica est
Illis / quin potius nata parentibus
Virtutem sequitur umbra uelut / neꝙ
Fortune trahitur corporis aut bonis.

Quod si diuitie cui superent noue
Clarus sit patria / & sanguine clarior /
Nec dotes animi corporis aut tamen
Si illi deficiant / gaudet & omnium
Virtutum aureolos carpere uertices /
Vt tu Cosma decus gentis Etruriae
Laurenti qꝫ facis / desinat amplius
Velis occeanum currere / nam mare
Vltra quas posſuit durior hercules
Metas / naugijs est male peruium ~

Ad clarissimum virum Franciscum barbarum Poggij Florentinum contra auaritiam Inprit

Quoniam plures mortalium mi
Franciscæ non uiuunt & agunt
vitam (hoc enim omnium est)
illud perpaucorum fortunati
illi esse uidentur & pene felices quibus
dono immortalis dei contigit, vt possint
dicere se uixisse. Id ego nonnullis eta-
tis nostre uiris acadisse puto, qui reb⁹
ase editis magnam laudem assecuti sūt
& nomen multis seculis duraturum.
Nam & uaria scriptor⁹ genera, egregias
Latina rediderunt nobis, & ipi sua que-
dam conscripserunt: summa cum doc-
trina atq; eloquentia, quibus latine
muse plurimum decoris suscæperunt
atq; ornamenti. Quam quidem rem
haud perdifficilem illis fuisse arbitror
& ore⁹ facundia eruditis, & omni

doctrinay genere prestantibus. At uero
michi durior quedam scribendi ratio
uidetur esse proposita; qui neqz e gre-
ca lingua ad usum nostrum traducere
possum; neqz ee sint mee facultates
ex quibus aliquid adhuc in publicam
ausim promere. Vey cum audaces qnqz
fortuna adiuuet, temptandum michi
quoqz uisum est, an ego quicqm pos-
sem afferre in comunem vtilitatem,
quo & si non uixisse ut illi, at saltem
non omnino ignauiter uixisse dicerer.

Itaqz sumpsi onus nescio an gratum
multis, michi certe iocundum, & ut
estimo ceteris non inutile, vt referrem
sermonem habitum contra auaritiam
ab his quos sas haud inferiores illis
qui habentur viri huius seculi doc-
tissimi si modo assequi potuero, ut ea
perinde atqz ab illis disputata sunt,
ame literis mandentur. At qui hoc, eo

audentius aggressus sum / quo pauiores
ex eis fuere / qua qui vacarent ad correp -
-tionem vicioz / que cum sint diuersa
que vitam nostram conturbent / id po -
-tissime in hanc disceptationem est collo -
-catum ex quo scelera omnia & maleficia
ut ait Cicero gignuntur. Q; si cui for -
-te aut planum minus atq; humile
videbitur dicendi genus / aut non satis
explicata ratio muneris suscepti is
intelligat primuz me delectari ea el -
-oquentia / in qua non maior existat
intelligendi q̃n legendi labor / deinde
aduertat non quantum de eruscemo -
-di re differi / & quid ingeniolum me -
-um scribendo consequi potuerit. Sa -
-tis eniz esse michi visum est propo -
-nere in medium copiolas / quecunq;
ee sint meas / ex quibus uel queant
sumere / si qui forsitan dignas extima -
-tione aliqua arbitrarentur uel absol -

uere aliquid perfectius / qui voluerint em
endandi atq; ampliora dicendi curam susci-
pere. Tibi autem mi fraacsce viro & amā
tissimo michi / & ingenio excellentissimo
cuius labore & industria nostre litere ma
gnum incrementum sumpsere / hoc opu
sculum tanqm studioz meoz primitias
dicaui / subitiens illud examini censure
tue / quod si probaris. ede illud / quia fulc
tum tua auctoritate / & ab alijs quoq; com
probatum rei confido. Sin uero minus /
proicito in ignem / veluti rem in cuius
iactura parum detrimenti sit futurum /
cum sacius sit comprimi errata amicoz /
qm efferri. Sed ut sententiam rite
ferre possis / audias iam quid ij loquā
tur inter quos sermo est institutus / sūt
enim quibus cum tibi summa / dum hic
aderas / et periocunda fuit uite consuetu
do / quos cū audieris colloquentes / &
si non scribentis / ac saltem disputantiuz

gratia existimo non aspernaturum te hoc
munusculum / quod suscapias oro in tu
telam tuam / non tanqm horridus iu
dex & seuerus arbiter / ꝫ tanqm diser
tus atqꝫ elegans patronus / qui censeas
et agendam tibi illius causam & erra
ta etiam deffendenda ::

Contra auaritiam Liber Incipit feliciter

.

Cum cenarent antonius lusciis /
Cincius romanus / nonnulliqꝫ
alij ex pontificis secretarijs cuz
Bartholomeo de monte policiano (eos
enim inuitauerat estiuis diebus more
romano ad vineam suam / que est pro
pe basilicam lateranensem) euenit vt
sermo post cenam / sedentibus illis / cũ
uarijs de rebus ut fit sepius / tum uõ
de laudibus fratris bernardini (nam
is tum rome predicabat) oriretur -
Quem cum antonius qui cum frequens

audierat / maiorem inmodum cõmenda-
ret / homo est inquit inter omnes qs
quidem audierim / mea sententia elo-
quens / & satis eruditus. Sed quod
ego precipuam dicendi partem puto
vna in re maxime excellit. inpersua-
dendo ac excitandis affectibus / flectit
populum / & quo vult deducit. mouens
ad lacrimas. & cum res patitur ad risus.
Tum incaut. hunc ego virum inquit
continuo vellem cõmorari in hac urbe /
multum enim profuit vox sua huic
populo / & salutaris fuit / tum ad em-
endationem morum / tum uel maxime
ad sedandas / que multe & graues erãt /
discordias ciuitatis. Est quippe ineo
ut dicis magna uis ad mentes homi-
num permouendas atqs impellendas.
Vez una in re pace sua dixerim / erra-
re michi videntur & ipe & ceteri eius-
modi predicatores. Nam cum satis

multa loquantur / non accomodant oro
-nes suas ad utilitatem nostram / z ad
suam loquacitatem / nec curant quem
-admodum medeantur egris animis /
quoz curam profitentur / z quomodo
se plebi insinuent / & cuus captent pla -
-usum . Itaq cuz habeant res quasdaz
premeditatas / quas apud omnes omni -
-bus in locis tractare consueuerunt /
partim locuntur de rebus reconditis
& obscuris apud indoctos / quas non
capit uulgus / partim fundunt uer --
-ba que incidunt apud femellas / et ru -
-dem plebem / quam uideas abire mul
to qm accesserat stultiorem / non nulli
ita reprehendunt uicia persepe / ut
docere illa uideantur . non quantum
prosint uerba eoz pensantes / z quaz
fiant a mulieribus / quaz donis &
muneribus anbelant . ex quo perpau
-a uel nulli pocius euadunt sermonib;

eoꝝ meliores. Risi multoaens quorũdaꝫ
stulticaam / qui aim egregie laudauerit
quempiam quem audierint predican-
tem / si roges quid dixerit / quam obrẽ
illum laudent hesitant atqꝫ omutesaũt /
aut se respondent nesáre. Hic Ant-
nius nequaqm hoc mireris inquit / nul-
lum eniꝫ ad hanc diem ex ipis audiui
hunc nostrum excapio) qui michi ali-
qua inre satisfaceret / que quidem ad
eloquentiam pertineret. Nam aim
tria existant in quibus ars dicendi om-
nis & facultas consistit. ut doceantur
auditores. ut delectentur. ut mouea-
tur. Ita multi eoꝝ docent ut ignoran-
tie artem & stulticie doctrinam / susce-
pisse uideantur / ita delectant / ut
nil sit ipoꝝ uoce & oratione molestiꝰ
us: ita permouent audientium ani-
mos / ut nulli accedant tam uigilan-
tes tamqꝫ attenti ad audiendum / qn

ad oſcitationem ſoporemq; inclinentur.
Eſt ita antoni ut dicis inquit Cincius,
et multis omnia, & huic ipi quem ex
cipis multa deſunt. Sed ego non requi
ro ab eis que ſunt eloquentie propria
cuius ſe ignaros fatentur. Illud ualde
admiror. cum docendi, admonendi,
emendandi, corrigendi, munus pre ſe
ferant, tam procul abeſſe a facultate,
atq; officio eoz que profitentur. Nam
cum totum annuz exclamauerint, atq;
oblatrauerint multa pollicentes, nemi
nem uidimus ſuis uocabus effectum
paulo emendatiorem. Cuius rei ulla
eſt preapua cauſa, quod non accomo
dant uerba ad cõmouendas eas infirmi
tates, quibus languent animi noſtri,
q; paſſim diſcurrunt, ac vagantur per
varia morboz genera, prout fert libi
do loquendi in nullius cura inſiſten
tes. Q ſi bonos imitarentur medicos

aliquem fructum nobis afferret ipoz labor.
Sicut enim illi cum adhibentur egris / natu-
- turam eoz & uim morbi penitus inspi-
- unt / quo rectius curent / ita ish aquib
susapitur animaz salus / nisi diligenter
scrutentur / rimenturq / quo quoq via
maxime sint infecti / eiq opem prestet /
loqui dui ac multum possunt / sanare
nulla ratione possunt / non plus qm
ignarus morbi medicus. Tum bartho-
- lomeus / sane hoc recte sentis inquit.
Nam cum uita nostra sit omnis obnoxia
ac refferta varijs uitijs quibus mederi
oporteret / alia tamen scimus alijs cõ-
- muniora esse & perniciosiora / uelut lu-
- xuriam / atq auariciam / quaz tanta
est labes / ut difficile sit inmaculatum
se ab eis seruare. He sunt tamqm
due humani gñis pestes acerrime que
nullum fere intentatum relinquunt /
& cum grauioribus indigeant remedijs

tamen perleuiter curantur. nulla de
his viis fit ab illis / nisi cursim mentio /
Si quando uero illa reprehenderint / ita ie
iune / ac de insulse / id agunt / nulla cū
dignitate neq; uerboz neq; sententiaz
ut saniꝰ fuerit silusse / non odium
ingerunt peccandi / sz studium. ita ap
te turpia facta aliquando describunt.
Ob eam causam multos cognoui / qui cuz
studiose accurateq; longum tempus
interfuissent eusmodi sermonibus /
nichil neq; uita neq; moribus profe
cerunt / neq; id iniuria. Hon enim
curantur pro modo sue egritudinis.
Quid aūt prodest medicina non acc
omodata uulneri / sz audiunt quedaz
que obliuiscuntur priꝰ qm̃ discesserit
oleum atq; operam ut aiunt perden
tes. At uō si hec duo insectarentur
uicia / quibus magna pars mortaliuz
uexatur. Si his insisterent / si dete

- ſtarentur / magis ipoꝝ prodeſſe audien-
tibus oratio. Ita eꝫ ſentio / auaritiam
luxuriamq; tanq̃ ſedem eſſe ac funda-
mentum malorꝝ omniuꝫ / vt ueriſſima
ſit priſci catonis ſapientiſſimi uiri ſen-
tentia / Ciuitates luxuria atq; auari-
cia laborare / que peſtes omnia magna
imperia euertunt. Eorum altey cum
uideatur originem ducere a natura / ta-
men ratio adhiberi poteſt / & modus q-
dam ne ſe efferat / vtq; infra certas me-
tas contineatur. Altey cum ſit nature
aduerſum / nulla ratione regi poteſt /
neq; moderandum eſt id genus mali
ſꝫ excidendum. Nam luxuriaꝫ licet
multorꝝ malorꝝ cauſam ſapientes dix-
erint / eſt tamen aliqua ex parte ut po-
ſſit ferri / veluti que admiſcetur pro-
creationi liberorꝝ. blandum malum /
ſꝫ ſibi ſoli nocens / non alteri / neq; al-
ienum a conſeruatione gñis humanꝫ

Ac auaritia est ad subuersionem eius ex-
-cerandum scelus/omnibus nocens/om-
nes ledens/omnibus infensum/cui
nichil laudabilis/nichil honesti potest
esse coniunctum/monstrum ingens/
horrendum/ad perniciem gentium
procreatum/& ad delendam inter se
hominum societatem. Nichil est michi
fedius auaritia credite. nil turpius/nil
horribilius/cuius si posset facies uideri/
magis nos terreret/qm furiarz agmen ex
infimo tartaro eductum. Nolo exemplis
uti ne quem uerba mea offendant/ac si li-
-ceret ostenderem/ac re ipa docerem/nullū
esse malum/nullum flagitium/quod illa
non suadeat/non importet secum. nichil
non bonitatis quod non auferat ab eo quē
occupauit/denudat illum uirtute omni/
spoliat amicitia/beniuolentia caritate/re-
-plet/odio/fraude/maliuolentia//impieta
-te/redens ex homine scelestum portentū

ac crudele. vt si reliqua omnia in unum
uitia congerantur / cum hoc solo non pute
comparanda. tanta est illius inmanitas.
Hanc bernardinus tuus antoni quem ad-
eo laudas / nunqm tetigit / semel dixit
in vsurarios / magis populum mouens ad
risum qm ad horrorem tanti criminis.
Auaritiam uero que fenus persuadet in-
tactam reliquit. At in hanc erat in ue-
hendum / in hanc excatande ingenij vi-
res / si quomodo posset eius ardor uel re-
stringi uel mitigari. Sed postea qm ab
his rabulis nris de hisce uitijs aut sile-
tur aut diatur ridicule / non esset alie-
num ab re nostra / qu et illa euitare &
boni esse cupimus / quando corporibus
satisfecimus / aliquid inter nos differi /
siue de vtroq / siue de altero / quod aio
etiam prodesset / nisi & nox imineret / &
redeundum esset ad publica negotia / q
sunt nobis apontifice demandata. Im-

-mo vero inquit antonius / & temporis
paulum superest ad disputandum / & dū
hoc agimus. publica quoq; tractamus ne-
-gotia neq; paruo extimanda. Egregie
quippe scriptum est a preceptore moy se- Seneca.
-neca / in libro qui est de tranquilitate
animi / non solum eos prodesse rei publi-
-cæ qui assunt alijs / qui tuentur reos /
qui de pace belloq; censent / sz illos quoq;
qui virtute instituūt animum / qui in-
luxuriam pecuniamq; currentes pren-
-sant & retrahunt. Quare tentemus
& ipsi siquid possimus prodesse hoc ser-
-mone nostro / & si non ceteris at saltem
nobis. Equidem lector nos mádisse
in hec uerba / ut disceptemus paulisper
de hoy viciy vi atq; natura / qua cogta /
illoy crimen culpamq; facilius euitem-
-us. Quamqm fatebor vobis ingenue
altey ne possem / iam anni effecerunt /
altey ne uelem / cum natura consecutus

ſum / tum vero plurimum literis & doctri-
na. Mallem tamen dicā aduerſus auarit
am / cum verear ne ſit neceſſe nos fieri au
aros ob tenuitatem lucri quo uix poſſu
mus tueri officij nr̄i dignitatem / proſe
quere igitur bartholomee / et quod cepi
ſti ad extrēmuz perducas. Jmmo te
inquit ille aut cānāum oportet / mee
quidem fuerunt partes / vt cenereris affa
tim ac laute. Veſtre nūc eſt humanita
tis efficere ut uideamini bene cenaſſe /
quod plurimo ſermone atq; altercatione
aliquando ſolet fieri. Et antiquum eſt
bene inflatas tibias meliorem ſonum
ſolere redere. / Probe inquit cānāus &
locatur & partitur cōuiuij magiſter / ut
cum ipſe corpoz curam ſuſceperit / nos
aliquid animo tribuamus. Tuum ig̃
inquit antonius ſit hoc munus / qn̄
quidem probas partitionem ſuam. Vi
deo te cānāus ait dicendi laborem

ſubterfugere repletum cibo / ꝫ releuare te
hoc onere ego non nimium a cena leuis
ni fieri uideretur iniuria huic noſtro ho -
ſpiti ornatiſſimo viro / cuius prudentia
requirit ut non minorem animi recrean -
di facultatem / qm̃ corporis paſcendi dili -
gentiam habere uideatur. / Tunc enim re -
fertum erit omnino voluptate conuiuium /
ſi animus quoq; ex eo degustarit / cui ſa -
tisfacere certe te conuenit. Geram inq;
ille morem uobis / licet hic pro meo iure /
uos poſſem cogere / dicam autem que i
mentem ueniunt / hac tamen lege pri -
mum / ut michi ſuccedas indicendo
antoni / deinde ut ne expectetis ame
accuratam oronem / aut ſententias gra -
ues. / Non enim poſt cenam aut nimius
prudens / & grauis ſermo / aut dicendi
ordo requirendus. Hec cum dicerentur
ſuperuenit andreas conſtantinopolitanus
vir inſignis & literis & religione. qui &

ipſe inuitatus adcenam occupationibus
impeditus tardius veneratꝰ. Ts cum pla-
-ſu omniuꝫ excaperetur. Cenaui inq̃
ſꝫ huc acceſi deambulandi gratia atqꝫ
una confabulandi. Cum uero taceret̃
omnes, quid ille inquit ſilentium ne
inter uos erat ſumpta preſertim cena,
an ego effeci vt ſileretis? Iſtuc ipm in-
-quit Antonius ingreſſi quidem eram-
-us eum ſermonem, vt bartholomeus
contra auaritiam aliquid polliceretur
ſe dicturum, cum in hunc deueniſſemus
ex eius uerbis, qui non nulla dixerat in
-auaritiam ac luxuriam deteſtans utrũ-
-qꝫ, ſꝫ auaritiam magis, que cum ſoleat
eſſe quaſi cognata ſenectutis, dixi me
de ea male audire, ex qua maius peri-
-culum ĩmineret, te uero preſente tace-
-mus, pudore cõmoti ne fias noſtrarum
cenſor ineptiaꝝ, q̃mq̃m ſiquid in ſul-
-cius aut ineptius dicereturꝰ habenda

esset nobis venia / bartholomeo autem tri-
buendum / qui vinum patruz submini-
strauit incena / & ipse sui errati penam
luet. At ille hoc inquit / tunc recte di-
ceretur antoni / si esseris quales legi mſy-
posio platonis / obstantes / egri somno-
lenti / & video uos admodum sobrios /
quare perge bartholomee / & me uelis ee
partiapem tue sententie. Ea est inquit
ille ut taceam / te audiamus & virum do-
ctissimuz & theologum. Sed ego impara-
inquit tus andreas veneram. Non enim disp-
utationuz / & compotationuz hunc me-
minineram solere esse locum. Tu ne mq
antonius admodum paratos nos cen-
ses cibo refertos ac vino? non querim9
philosophica aut acuta quedam / & que
sint huius & loca & temporis. Cum ille
omnino recusaret nos inquit antoni-
us tempus hoc quod perbreue est ad
disputandum / terminus manī concer-

-tatione. Quam obrem sequere quod insti-
-tueras. Bar. Hic se rogari nimium. facaz
quod iubes ille inquit non tam differen-
-di causa qm̃ aut te aut hunc prouocan-
-di, Vt libet inquit andreas, dūmodo
ego te audiam. Tum ille, cum multa sint
inquit, tum xp̃ianis doctissimis ac san-
-ctissimis uiris, tum uero a gentilibus &
grecis & latinis contra auaritiam scripta,
superuacaneum fortasse uideatur de ea
re amplius loqui, nos presertim, quoz
uerba haud magni pesabuntur. Sed
postqm̃ conferendi inter nos gratia, & ad
ubitatem nostram aliquid dia placet.
michi quidem imprimis querendum vi-
detur, Vnde auari nomen (nam inde
auaritia est) ducatur. Existimo autez
auaros ideo appellatos nonnullos, quod
auidi essent eris, qui enim cupidi illu-
-us nimis erant, atqz in eo querendo
sūmam operam plurimuz qz studij ponebāt

auari

auari nominabantur. Si hoc uerum est
antoniuſ ſubridens inquit, nulli mo-
do exiſtunt auari, auri enim argentiq3
noſtri homines cupiditate ducuntur/nõ
eriſ. Atqui inquit bartho. id nomen
eiuſmodi hominibus tũc indictum fuit
cum nondum eſſet nulluſ uſus uel au-
rei monete uel argentee. Nam eſ ſolũ
in precio eſt habitum apud romanos/
Vſq3 ad bellum punicum primum/qn-
q3 enim annis ante id bellum/argentuz
eſt primo ſignatum bigarum & quadri
gaz nota/anno urbis condite. d. lxxxv.
atq3 anno poſt ſecundo & ſexageſſimo
nũmuſ aureus percuſus eſt. Es aũt
ſeruius tulius primus ſignauit nota
pecudum. Vnde & pecunia dicta tum
antea rudi ere uterentur. Ita licet
uarieretur monete materia/idem ta-
men auaro nomen manſit/Vt auri
argenti eris opum cupidi/ut omne in

g

atq; ita cupidi ut omne in id studium
suum coferãt / semper querant / semper
appetant / sumptu abstineant / nullum
questum horreant / nullo lucro satientur /
omnia referant ad suam vtilitatem / pro
prio comodo queq; metiantur / recte diã
tur auari / Vnde auaritia erit libido ha
Auaricia bendi immensa uel potius fames quedã
diuitiarũ cumulandarũ . Est enim auari
animus occupatus in querendo / deditus
studio thesauri / obnoxius cupiditati /
pecuniarũ seruus / quarũ cura & sollicitudi
ne dies ac noctes torquentur . Nunq̃m
ut satis saciatur aut expletur cupiditatis
siti / semper appetit / semper eget . Nam
ueteri prouerbio tam deest auaro quod
habet q̃m quod non habet . Crucabitur
ergo continua thesaurizandi siti / nulla
dies / nulla hora pretermittetur . Vacua ab
hac cogitatione . estuabit semper / fluctu
abitq; anxius ad sedandum famescentẽ

auri appetitum. Igitur inseruiet priuate
utilitati / ad eam accomodabit dicta sua
omnia / facta / cogitatus / sibi soli / & ei sue
intentus erit / oblitus publici comodi. Quo
fit / ut id vicium sit repugnante atq;
aduersante natura / cuius prescriptum
atq; lex est / Vt comunem utilitatem nre
anteponamus / impellamurq; / ut uelim⁹
prodesse qm̃ plurimis. Vnde stoicus ille
cato apud ciceronem disputat non esse
magis vituperandum proditorem patr̃e
qm̃ comunis utilitatis desertorem ppr̃
suam utilitatem. Cum ergo auarus
sibi soli deditus / sibi consulens / non so
-lum desertor / sed oppugnator sit cõm
-unis utilitatis atq; hostis siu cõmodi
causa / neq; prosit multis / s; noceat
omnibus / certum est ipm̃ ueluti pro
ditorem desciscere ab ipius lege nature.
Contraq; eam esse auariciam remotaq;
atq; aduersam ab utilitate publica

ad quam conseruandam tuendamq; edu
simus. Hoc constituto / et illud sequitur
auarum nulla ratione posse esse virum
bonum bon. Vt enim quisq; refert ad
suum cõmodum quecunq; agit / ita mini
me est vir bonus ut tulius noster testa
tur in libro officioz / at auarus nulli du
bium est quin ad suum cõmodum re
ducat omnia que agit / ideo nullus auar
erit unqm̃ vir bonus / Non solum aũt
non bonus / sz & sume malus / ipm enim
nomen auari cum sit inuitio designat
malitiam. Nam fieri nequit ut quis in
auaricia uersetur absq; detrimento atq;
iniuria multoz in quo precipue offen
ditur regina virtutum iustitia / cum om
nes auari actiones & opera ab iniquita
te profiscantur. Dum enim cupit au
gere opes / dum nititur congregare pecu
nias / dum occupare terras / possessionib;
iustitiam omnem exuit / ut ait beatus

ambroſius. Igitur cum vacet iuſticia / nul-
-lum ſcelus omittet ſpe cõmodi oblata. frau-
-dabit pauperes / diuitibus inſidiabitur /
expilabit ſocios / ignotos vexabit / extor-
-quebit infirmis / rudes decipiet / nulla ex-
-cogitabitur turpitudo / nullum malum
faciamus / nullum dedecus / cui non aſſen-
-tiatur / quod non perpetretur / oblata ſpe
utilitatis. Ita nec amicitiam colere poterit
nec moueri beniuolentia. Namque beni-
-uolentia in eo erit / cui nichil eſt acceptius
pecunia? aut quem amabit / qui ſe ipm
odit? Veriſſimum vetus prouerbium ẽ.
Auarus in nullum bonus eſt / in ſe peſſim⁹.
Quam uero amicitiam ſeruabit / qui que agit
& cogitat penſat ac metitur propria utilita-
-te? quomodo ſubleuabit alios nũmis / q̃s
propter oppmit uitam ſuam? qua nam
ratione / ſuſtentabit alterius inopiam
qui ſe iudicat egentiſſimum? Non pre-
-cibus mouebitur / non lacrimis / non

fletu / p medias lugentium erumpnas transi-
bit ad cumulandas opes / ipsa miserorꝝ cor-
pora calcabit / si quid proficiu exprimere se
posse putabit / acerbus crudelis / impius /
Quamobrem est hic dignus communi odio
mortalium. Velut publicus omnium hostis /
amouendusq ab hominum consortio tan-
qm seminarium malorꝝ. Nam quem ha-
bere eum decet / qui ut cetera omittam /
duo hec / scilicet amorem & beniuolentiam
humane societatis / vincula / sine quibus /
nulla / neq priuata / neq publica res con-
sistet / aufert anobis ? quod quid est
aliud / qm delere funditus humanum
genus. At ipse pocius delendus esset /
ipse aqua & igni interdicendus inutilis
ciuitati / rei publice pernitiosus. Iniqu
um est enim ei locum esse inciuitate
quem si omnes imitarentur / nullas om
nino ciuitates haberemus. Nam subla
tis beniuolentia & amicitia degladie-

buntur homines interse / rapinis q̄b et cæ-
-dibus omnia permiscebuntur. Sed uide
queso quale hoc sit malum & quam cauē-
-dum omni etati. Consueuerunt esse ho-
-mines insenio prudentiores sapientio-
-resq; q̄m inreliqua uita. Nam & usu
experientiaq; rez multaz quas longa
etate tractamus prudentiaz & legendo
discendoq; diutius sapientiam consequi-
-mur. ut quo longius uixerimus / eo pro-
-pius ad sapientiam soleamus accedere.
Vnde quidam egregias sapientie cultori-
-bus questus est morienſ / tum se excire
cum incaperet sapere. At hec peruersa
labes insenes potissimum inuadit / eaz
etatem expugnans / cui ad obsistendū
plus roboris ac uirium esse deberet. eo
autem imbecilitatis mentes eoz deduat
ut quibus minimo satis esset (nam paz
est eis iter confiaendum) eo querant
plura quo egent pauioribus. Multa

monstra dicuntur a poetis fuisse in terris. / ꝫ auarus senex cuiuslibet monstri exsuperat deformitatem. Verum ut tamen̄ faciez & picturam quandam auaroꝝ conspicua-
Virgilius
-tis / referam illos uirgilij uersus eximios quibus arpias descripsit exprimens in eis formam naturamq; auaritie. / tenetis memoria ut opinor. Virgínei uolucrum uultus / fedissima uentris / proluuies uncaeq; manus / & pallida semper. Ora fame. Qui potuit elegātius pingi for-
-ma quedam cuiuspiam animantis / qm̄ id vicium a uirgilio est uersibus expre-
-ssum? dixit volucrem uultu virgineo non hominem significans esse auaz ꝫ monstrum. cuius sub uultu huma no latet truculenta bestia ad omne ne
- phas parata / Vultus uirginei testā
- tur uiuescentem semper cupiditatem augetur enim quotie & tempor̄e sumit uires / fit q; in diem adolescentior cre-

- ſcens / corpore decreſcente . neq; etate in fir -
- matur / ſ; aſſurgit validior . Volucreſ
finxit propter appetitus mobilitatem ue -
- locatatem q; / nunq̃m quieſcit menſ aua -
- ri / nunq̃m ſedatur : imbiat opibus /
ſemper varia auferendi genera uerſaꝫ
animo . uentriſ uero proluuies expreſſit
apte immenſam eius cupiditatem . Ex
quo ille uulgatus eſt uerſus / auarus aũus
millo ſaciatur lucro / nulla enim copia
repletur / nulla ſaturatur habundantia /
ſtat ore patulo non famelicus / ſ; rabidus /
tamq̃m cerbarus promptus ad excapien -
- dum / uorandumq; quid quicq; obiciatur . /
ſediſſimam quoq; ait / non ſolum propter
obſcenitatem uiaꝫ / ſ; propter auari uitaꝫ
immo̱ndam / & ſordidos mores / ſunt im -
- puri aſperi / inculti / ut veſte vtantur / ut
plurimum uili atq; abiecta / et nonnulli
adeo expauefcant timore ſumptus / ut re -
- fugiant etiam tonſorem . Vidimus q̃ſdaꝫ

note auaricie qui barbam capillos q3 nutri-
rent longius q̃m ferat consuetudo / neq3
eam deponerent / nisi admoniti et pudore
inducti / quos sepe solemus ridere / cum se
offerunt nobis promissa & suffulcta barba
veluti rusticani. At manus uncas / q̃m re-
cte addidit admonstrandam auari rapaci-
tatem / aufert / eripit / extorquet / nichil
tractat ex quo aliquid non abradat / ex-
hauriens / notos simul atq3 ignotos. Haz
quod pallida protulit ora fame. nil pot-
uit dia verius /. Primum torquetur fa-
me compandi thesauri / congregandiq3.
que enim cura cogitatioq3 extenuat / cum
nulla detur sibi intermissio ab eusmodi
solicitudine / qua afficiatur semper. et quo
plus creuit pecunia / eo maior suboritur
cupiditas. Deinde bibendi edendiq3
fame maceratur / quam raro sedat nisi
cibo mondito & uili. Quomodo enim
prestantiores aut preciosiores parabit

epulas miser ille. Fuit enim florentinus ut
aiunt nobilis auarus. qui cum esset oppulen
tissimus / & duo porri in cenam aliquando
afferentur / iussit aufferri altey seruariq3
in posteȳ diem / castigato prius uerbis di
spensatore tanq̃m prodago. Hobis aũt
notus quispiam / delectari se admodum
asseuerabat cepe & aleis cum domi ederet
foris non item. Alter cum esset aduersa
ualitudine / medicus autem peteret / quib9
vescęretur ąbis / aut carnibus bouis aut
uitulí / reprehensus q3 non pullis galina
ceis Vteretur / respondit non conuenire
morbo aut nature sue: quia salicz ma
iori preao emerentur. Sed postmodum
cum dono dati essent / ab amico qui id noue
rat / auide comedit: Quare non minus
edendi fame pallebit / q̃m multa possiden
di. Q3 autem tres descripsit arpias / id
puto superbiam / crudelitatem / inuidiaz
q3 intelligi voluisse. Hon enim vnico

uiuo laborant auari · ℔ multa ineis accu
- mulantur omni uirtute expulsa / habetis
auaritie ueluti picturam quandam / que
si ocalis cerni posset / magnum in cuter &
mentibus hominum terrorem / maiusq;
portentum uideretur q̃m scribantur ar
- pie. Nam & ipe virgilius anteq̃m eos
uersus proferret / videns se non equatuy
uerbis suis rei deformitatem / dixit /.
Tristior haud illis monstrum / nec senior
ulla / Pestis & ira deum / stigijs se se ex
- tulit undis. Etenim quod maius
monstrum fingi potest / q̃m esse ali
- quem publicum predonem libidine
conflagrantem ? qui semper in ambat
questu / inhiet auro / nullum refugiat
lucrum / petat / rapiat / extorqueat / la
ceret / qui cupiditate in explebili uitã
agat / qui sine intermissione pecuniã
cumulet / cumulatam summo angore
custodiat / fit miser sumptibus / fame

-ſcenſ pauidus - qui omnia trahat ad ſu -
-um cõmodum - horridus / aſper / m cult⁹ /
qui omnes opprimat / nullum releuet.
hunc ego omnia herculis monſtra imma
-nitate atoꝙ acerbitate - exuperare cõ
-fitear - Itaqꝙ ſi hec diligenter que a me
dicta ſunt conſideretis / iudicabitis pro
-fecto auaros / veluti monſtra gentium
ſemouendos procul a nobis / proiaendos
-qꝙ aliquo ſciati purgamenta ciuitatum
ſpurciſſima / vnde neqꝙ nos fetore lede
-rent / neqꝙ contagione nocerent - Hic cã
dicendi finem feciſſe bartholomeus // ſatis exurãde
quidnam cogitas autem / andreas inqt. ~ aliquis
aſſentaris ne huic? & ea probas que di
-ſſeruit / an te quid mouet? Vidi enim
te dum loqueretur / neſcio qua in pre -
-meditatione defixum. Tum Antoni
-us ego ne quid ſentiam queris? Sane
inquit dicta ſunt multa a bartholomeo -
& meo iudicio minime cotemnenda in

quo sane laudo ingenium suum · qui licet
sit occupatissimus in his molestijs curie,
tamen tantum studijs impartitur temporis,
Vt hec non impolite possit dicere. Sed ea
singula probem ne an improbem, incertus
sum animi. Veruntamen ut ita sit quem-
-admodum disseruit, ego tum secutus mo-
-rem academicorum, qui contra ea que dicren-
-tur ab alijs disputare consueuerunt, affe-
-ram quedam secus atq; ipe locutus sum. que
an & accipiantur a uobis uestrum erit
iudicium. Ego sane multos audiui, neq;
contempnendos homines, qui nulla rati-
-one nunqm cum bartholomeo sentirēt,
qui & rem mea sententia grauissimam
reddidit leuiusculam uerbis suis, & item
rem non admodum magni ponderis,
nimium depressit mole sermonis. Vt
si iretur in suffragium populi non dubi-
-tarem quim ferme omnes aliter, ac uos
essent iudicaturi! cum in luxuriam

multa sint illius arbitrio ac legibus con-
-stituta iuditia in auaritiam nulla. Sed
tamen ut non iuditio populi disceptemus,
ꝛ ratione dicam aut luxuria, videatur ee
michi fedissimum crimen, auaritia non
item. Illud quippe maius ac fedius est
uitium iudicandum, ex quo magis aīus
noster corpusq; labefactatur & corumpit̃,
At certum est luxuriam magis qm̃ aua-
-ritiam eneruare corpus, & animam per-
-turbare, ergo fit vt luxuria turpius sit
vitium, at vero luxuria & corporis & aī
uirtutes infringi ac disolui satis const-
-at, perdit enim omne robur intellectus,
& corporis vires, adeo ut luxuriosos ui-
-deas insulsos, effeminatos, imbelles.
Nocet illa quidem ingenio, exhaurit
valitudinem, mentem ex suo statu di-
-mouet & priuat ratione. Ex quo sene-
-ca preclare ut reliqua improbemio de-
-clamationum nil esse dixit tam mor-

- tiferum ingenijſ qm̃ luxuriam. hec ad -
- uerſatur ſtudijſ literarum / quaſat mẽ -
- broꝛ firmitatem / ex viro femellam red -
- dit / ex docto ignarum / ſtultum ex ſapiẽte /
memorie vero eſt inimicaſſima. Jta ui -
- debitꝫ luxurie deditoꝫ / nullíuꝫ animí
nullius vigoriſ / nullíuꝫ prudentie /
uecordeꝫ cotemptoꝫ abiectoꝫ / At auaroſ
contra / fortes. prudentes / induſtrioꝫ /
ſeueroꝫ / tempatoꝫ / & animí magní / &
plurimí conſilij: luxuria quoꝙ ſemper
nocuit / auaritia profuit / aliquando /
altera nulli conceſſa etatí / altera uidet̃
quaſi ſenectutiſ egritudo cõmuniꝫ / &
in ea non nichil tolleranda. Non ſub -
- uertit animum / no excagitat ingeniuꝫ
non aufert ſtudia literaꝝ / & ſapientie
diſciplinam. nam & in omni genere do -
- ctrine excellentiſſimoꝫ uiroꝫ & in. re: p.
preſtantes ſamuꝫ auaroꝫ fuiſſe. Reges
inſuper & egregioꝫ prinapes / quoꝝ

uirtus maxime claruit auaros accepim⁹.
ut si altera michi sit eligendum / maliz
auaz me q̃m luxuriosum uideri. Heqz
enim puderet ascribi in eo numero in q⁹
et reges plurimi fuissent / & doctissimus
philosophoz aristoteles / multiqz preterea
egregij in suis studijs viri / & philosophie
diti / ab luciano greco auctore fuisse e -
numerantur / quoz est auctoritas / tanta
dignitas vt eoz nomen cõmemoratioqz
absqz alio patrocinio / absqz argumentis /
possit auaroz causam satis defendere. Sz
seponamus auctoritatem quamlibet / &
quid ate qua ratione dicatur / discutia -
mus. Primum ideo auaros dic -
tos / quod essent eris / auri / argenti / nimi -
um cupidi / quod sic ita est / ut omnes
cupidiores pecunie appellentur auari /
censebuntur rei hoc nomine fere omnes /
Omnia enim ab omnibus agenda susapi -
untur pecunie gratia / ducunturqz omes

Aristotiles.

Luianus

lucri cupiditate / neq; eius parui / quod ſuſtu-
-leris negotia / opera q; omnia penitus ceſſa-
-bunt · Q uiſ enim quicqm̃ aget remota
ſpe utilitatis ? que quo maior oſtendetur
eo libentius negotia quelibet aggrediemur /
illam ſecuntur omneſ · illam appetunt /
H am ſiue rem militarem / ſiue mẽcaturam /
ſiue cultum agroꝝ / ſiue artes has quas vo-
-cant mercenarias conſideres / ſiue eas etiã
quaſ appellant liberales / · Videtur ſingulis
prepoſita ee ingens pecunie cupido / obeã
q; adiri labores / & diſcrimina que ſubim⁹ ·
quicquid tractamus / operamur / agimus
eo ſpectat / vt qm̃ multum cõmodi ex eo
capiamus / quod quo amplius fuerit eo ma-
-iori afficiamur letitia · At qui cõmoda nra
fere pecunia penſantur · igitur pecunie hoc
eſt auaritie cauſa fiunt omnia · Quod eiz
ut de vilioribus exeratijs loquar / quoꝝ
late patet finis / leges & iura tractantes
aliud ducit / quid aliud trahit / niſi pecu-

nie cupiditas / non parua & uberior lucrã —
di facultas? Quid item medicos / quid
reliquos / qui se ad liberalium artium stu —
dia conferunt. nõne questus auiditate
pelliciuntur. Vt qm̃ primus facultatem suas
in medium proferant / venditioni illam ex —
ponentes / & res cognitione dignas / nullam
aliam ob causam se prosecutos testantur -/
nisi ob auaritiam hoc est auri & argenti
cupiditatem? Confer te ad sanctiores di —
sciplinas / philosophiam & ~~teo~~ theologias
scendi ne causa / an plurimum lucrandi /
tanta ponitur in his ediscendis opera. Quid
loquar de sacerdotibus nostris / quos studia
manifestius appentur? nũ aliud spectãt /
querunt / ambiunt / sub fidei velamento
nisi vt paruo labore diuites fiant? quanta
non solicitudine / & importunitate / & im —
pudentia hec petunt / que vocant bene —
ficia. michi autem anime malificia uidẽ —
tur / diuicias gratia. que quo sunt opu —

lentiora eo maiorem in ea concursum atq;
impetum fieri videmus / nisi forsitam
propter saluandam animam / non prope
uitam in deliqs degendam / ea tantope
putas expeti - Illi ipi qui sub ypocrisi
hec aspernari se fingunt id agunt / vt
non quesita ab eis / & ultro virtuti ac me-
ritis suis delata uideantur. Perlustres /
licet singula exercitia / sine que animo
sine que corpore administrantur. nichil
uacuum reperies ingenti cupiditate. quic-
quid inter mortales tractari video / qcq
periculoz. suscapi / eo spectat ut inde
aurum atq; argentum excudatur.
Quod michi quidem nulla uidetur rõne
improbandum. Est enim peroportuna ad
usum communem & ciuilem uitam pecu-
nia. quam necessario aristoteles muen-
tam tradit / ad comertia hominum / resq;
mutuo contrahendas. Cuius igitur appeti-
tum si culpabis / culpes licet & ceteros qs

nobis

nobis ipa dedit natura. Nam qui oro te oro
licet minus auri argenti aß cupidum esse
qm potius aut abi reliquarum aß rez qbs
uitam tuemur? Natura quidem inest
omnibus animantibus appetitus sui con-
seruandi. ex quo & ea querimus que ad
uictum spectant & que ad tutellam cor-
poris ac cultum. At ista tñ parantur
pecunia nisi plane scirre quidam esse
velimus? Quid mirum si sim cupidus
si quero es auz argentum sine quibs
haberi illa non possunt. Hoc si est auaz
esse non est contra naturam auaritia
ut paulo ante dicebatur: Sed ipsa nã
mollita atqß impressa nobis veluti
cetere quibus cum nascimur cupidita-
tes. Que autem natura sint nobis
minime sunt uituperanda. hunc aũt
appetitum pecunie in esse omnibus natu-
ra fatearis necesse est. Omnes siqui-
dem quacumqß in etate quocumqß in

statu / honore dignitate fuerint / auri
cupiditate hoc est auaritia tenentur.
auro q3 gaudent / tanq̃m re nobis cogna-
-te & affini. Quere hoc in pueris / leta-
-bitur nũmis oblatis. Quere madolescẽ-
-tulis / viris / senibus / diuite / egenis / regi-
-bus / principibus / omnes eadem mente
letantur pecunia / sectantur diuitias / ne-
-q3 aliam ob causam / nisi qđ ita eos for-
-mauit edocuitq3 natura. Vt sanant pe-
-cunia comparari / quibusq3 uita nostra
alitur ac fouetur. Cum igitur admonen-
-te atq3 hortante natura / cupiditatem
hanc sequantur omnes / non est auaritia
vituperanda. At fuere quidam inques
quos nulla eiusmodi cupiditas moueret /
fuere item quidam qui nascerentur capi-
-te suillo / neq3 tamen propterea non nã
orimur humano capite: Non est per-
-uestigandum quid peruersitas aut in-
-sulsitas aliquor horridor atq3 agrestiũ

aliquando egerit. ſꝫ quid ſibi poſtulet
uita cõmunis, quam ſequi & ſeruare de-
bemus. Illud addam preterea quo fiat
luciduſ quod ſentio - Beatuſ Auguſtí- beatus Auguſtin⁹
nuſ vir doctiſſimuſ inter latinos, inlib⁹
de libero arbitrio, aliquanto leuiuſ qm̃ tu
ſcripſit. Auaritiam eſſe pluſ velle qm̃ ſatiſ
eſt. hoc ſi verũ ſit fateamur oportet aua-
ros non eſſe natura. Nam quod omneſ
appetunt, id a natura emanare putandũ
eſt, eaq; ſuadente fieri. At uero neminẽ
reperias qn capiat pluſ qm̃ ſit ſatiſ. nul-
lum quin velit multum ſibi ſupereſſe.
Ergo naturaliſ reſ eſt auaritia. Peragras
ſi placet vniuerſam ciuitatem, forum, vi-
cos, templa, ſi quiſ profiteatur ſe nolle
ultra qm̃ exiſtat ſatiſ (pauaſ enim nã
contenta eſt) putato te phenicem repiſſe.
Neq; tu michi opponas volo, vaſtoſ quoſ-
dam atq; agreſtes exiſtiſ ypocritiſ ſaur-
riſq; aramforaneiſ, qui ſub religioniſ

ſpetie aucupantur victum ſine labore &
ſudore pauperiatem, rez q̄ contemptuz
alijs predicantes, qui eſt eis queſtus vberi-
rimus. Non enim ex iſtis inertibus aclar-
uatis hominibus, qui ſūma cum quiete
fruuntur noſtris laboribus, ſunt nobiſ
ciuitates conſtituende, ꝛ ex eis qui ſūt
accōmodati ad conſeruationem generis
humani, quoz ſi vnuſquiſq; neglexerit
opari: quicquid excedat vſum ſuum
neceſſe erit ut omittam, relinquamus nos
omnes agrum colere. Nullus autem ſeret
niſi quantum ſibi & familie ſue fuerit
ſatis futuz. Vide quanta rez omniuz
ſequatur confuſſio, ſi nichil habere veli-
mus preter q̄m̄ quod ſit nobiſ ſatis,
tolletur vſus populo gratiſſimaz vir-
tutum miſericordie uidelicz & carita-
tis. Hullus erit neq; benificus, neq;
liberalis: Quid eniz dabit alteri cui
nichil ad dandum ſupeſt? quomodo mu-

-nificaꝰ esse poterit: qui tantum possida
quantum sibi soli sufficiat? Auferetur
magnificentia / omniꝫ ciuitatum tollet̃
cultuꝰ atq; ornatuꝰ / nulla edificabunt̃
templa / nulle porticuꝰ / artes omneꝫ ce-
-ssabunt / perturbatio uite nostre / & rez
pu. sequetur / si quilibet eo quod sibi
satiꝫ erit acquiescet. Sed cum sciamuꝫ
fuisse atq; esse / hoc appetitu ferme
omneꝫ omniuꝫ etatum / ordinum / na-
tionum / vt & velint & exquirant etiã
postq̃m satiꝫ sit / ad futuroꝫ casuꝫ atq;
impetuꝫ fortune / ad auxilium socijs
& amicaꝫ ferendum / quiꝫ dubitabit / qn
ex ea diffinitione omneꝫ sint auari
appellandi? ac ex eiꝫ constent ville /
opida / ciuitateꝫ / ex quibuꝫ si censeꝫ ee
auaroꝫ eiciendoꝫ / addaꝫ sane desserẽdaꝫ
ee urbeꝫ / atq; euertendas. Id enim di-
-cas. Nam qui inhabitabunt illaꝫ ex
-pulsis auariꝫ? Nos quippe eiciemur

quoꝝ nullus eſt qñ hac ratione & auꝑ-
-dus ſit & auarus. Vacua ergo deſertaq;
relinquetur cultoribus menia vrbium
tua hac ſententia. Sz quid ego de ſin-
-gulis hominibus diſputo? ciuitates/ reg
-na. pu. prouintie/ regna/ quid aliud ſunt
ſi recte animuz aduertas/ preter publicaz
auaritie officinam? que quia communi ex-
-ercetur ſecreto/ ſumit ex publico conſe-
-ſu auctoritatem. Q ueſo te cina in
tua illa ueteri romanoꝝ re. pu. atq; ī
ijſ etiam quas poſtea uidimus/ tot ue-
-ctigaliuim varia genera ſubditis inpoſi-
-ta/ tot onera inſueta/ deuictis gentibus
indicta/ tot exquiſita hauriende pecunie/
modi/ ad replendam erarij vaſtitatem/
nū tibi liberalitatem repreſentant/ an
ſūmam auaritiam? Cum dixit Jugur-
-ta/ ille vrbem uenalem/ & mature pe-
-turam/ ſi emptorem inuenerit. Hum
tibi vnum aut altez auaz deſigna-

uit an ciuitatem vniuersam? Si vrbs
illa erat auara / in qua predicant domi-
-cium fuisse uirtutis / quid sentiendū
est de nostris / que quotidie cōminiscunt̃
leges nouas quib⁹ subditi euscerentur?
Verte te ad primapes ac reges / quid in
eis reperies nisi publica auaritie testimo-
nia? nec ea parua & amplissima? Rober-
tus sicilie rex / maiorꝝ nostrorꝝ memoria
habitus est / & dictus admodum auarus /
coaceruauit immensam auri atq; argenti
quantitatem / ipse parcissimus fuit. At
quid illustrius est etiam hodie regis illius
memoria / fama / nomine / gloria rerꝝ gestarꝝ /
quem non tantum cōmendaret libris suis
francascus petrarcha vir excellenti ingenio /
& exquisita doctrina / si auaritia in eo uir-
tutis laudem extinxisset! Quoquo defle-
xeris mentis aciem adstabunt tibi docu-
menta aut vilia & priuate & publice auari-
tie / vt si auaros existimes redarguendos /

vniuersus tibi reprendendus sit terra-
orbis, totum q̄ humanum genus sit imi-
tandum in alios mores, in aliam viuen-
di institutionem. his enim adeo inoleuit
pecunie cupiditas, vt non vicium ꝟ vir-
tus putetur auaritia. & quo quis ditior
sit, honoretur magis. Dixi paulo ante
eos qui iuri ciuili & canonibus operam
darent, non sacrodi ꝟ lucrandi cupidi-
tate se ad eorꝝ cognitionem conferre.
Ex eo uidetis quantus fiat ad has disci-
plinas concursus, tanqm̄ ad certam au-
rifodinam. At hi cum que ap̄ellantur
insignia doctorꝝ, licet plures sint indo-
cti, susceperunt, hoc est questus, &
auaritie signa, satis qm̄ frequententur,
qm̄ honorentur ab omnibus, qm̄ colã-
tur, ornentur quoq; preciosioribus ue-
stibus, aurei anuli gestandi ius datũ est.
vt plane intelligant homines id genus
facultatum solum auri corrodendi cau

-sa susceptum? Qui si audissent a nobis
auaritiam esse detestabiliorem, ceteris
viciis, credo non continerent manus su-
-as, contenderentq; aut nullum esse viti-
-um, aut perleue & vsitatum, & quo mul-
-ta sint grauiora? Et quidem ego vobis
haud concesseram quod paulo ante
dixit bartholomeus, omnia in vnum cō-
-gesta viaa non esse cum hoc vno comp-
-anda. Nam si ita essē, male de nobis
mererentur, prisci legum conditores,
institutoresq; rez publicaz, qui cum
singulis criminibus, flagitijsq;, quibus
turbarentur ciuitates, hominuq; socie-
-tas violaretur suam penam constituis-
-sent, auaritiam reliquerunt impuni-
-tam. Fures namq;, raptores, sicarios,
adulteros, homicidas, ceteros q; sceleratos
viros, puniendos lege sanxerunt. auari
nulla multantur pena, nulla sanctione
prohibentur. atq; id ea ratione, quod

intelligebant ſapientiſſimi viri innata eſſe
mentibus hominum ſemina quedam auа-
-ritie tamqm̃ neceſſaria ad urbium / & ui-
-te ciuilis conſeruationem. Tu vero iuſ
exterminari e ciuitatibus auaros / veluti
maximi criminis reos / Dicite vos oro /
ſi uitium eſſet auaritia / vtyſq; urbes
eẽnt purgande / vtrum ſatius eſſet aua-
-ritiam ne pelli ex eis an ambitionem.
Alterius ope rem. pu. ſepe adiutam audi-
-uimus / alterius malo oppreſſam! M.
craſſus fuit auarus. Ceſar liberalis. ſz
cupidus dominandi. Quid romam euer-
-tir? craſſi ne auaritia immenſa an ceſa-
-ris ambitio? Videte quantum auestra
opinione diſſentiam. Sint aliqui prę-
-teris auari / preterq; hanc comunem aua-
-ritiam cupidi nos existimatis e ciuita-
-tibus hos abici oportere / Ego contra ad
-uocari in illas / tam qm̃ oportuna admi-
-nicula ac ſuſtentacula populoy. habũ

- dant enim pecunia / qua infirmiores im -
- bealiores q̄ sustentantur . / qua multi utū -
- tur in suis egestatibus / ut & priuatis uiris
& rei. pu. opitulentur / quam ob causam / ut
in bene moratis populis / ac ciuitatibus cō -
- stituuntur / horrea publica ad sūministrā -
- dum frumentum in caritate annone / ita
percōmodum foret plures in eis collocari
auaros / qui essent veluti priuatum horre -
- um pecuniaꝝ / quod suppeditaret nobis
priuatim & publice subsidium / ad res uel
pace uel bello (quod maxime pecunia
geritur) necessarias . Est enim pecunia
veluti nerui quidam / quibus sustinetur
res. publica . cuius cum copiosi existant
auari tam q̄m reꝝ. pu. basis & firmamē -
- tum iudicandi sunt . Et enim si quādo
egebit subsidio ciuitas ad inopes ne &
mercenarios ac istos nescio quos diuitiaꝝ
contemptores / an ad diuites hoc est aua -
- ros (nam he raro absq; auaritia cumula -

-ri possūt / confugiemus : Vtrīs prestat
refertam esse ciuitatem opulentis / ne qui
se alios q̄ suis opibus tutantur / an ege-
-nis / qui nec alijs nec sibi subuenire pos-
-sunt ? Michi quidem optandum esse
uidetur / tum pluris eiusmodi auaros /
ad quos tanq̄m inarcem ac presidium
confugiemus indifficultate rez. Non
solum diuitijs nobis adsunt / sz ampluis
consilio / prudentia / patrocinio / auctori-
-tate / Vidimus ipsi quidem / pmultos
qui cum auari haberentur / tamen a
recte consuleret rei.pu. & in ea plur-
-mum auctoritate pollerent / quoz consi-
-lia profuere / nulla in re nocuit auari-
-tia. Adde quod afferunt plepe magn-
-um ornamentum & decorem suis ciui-
-tatibus / quot enim vt vetera omittam
nostris diebus fuerunt / magnifice dom?-/
egregie ville / templa / porticus / hospitalia /
auaroz pecunijs constructa ? Vt nisi

hi fuissent carerent omnino vrbes maxi
-mis & pulcherimis ornamentis. At di
-cebas auaros, tum desertos amicis, tuz
non sedare famen, tum seuos immites
proprijs intentos cõmoditatibus. Non
negauerim reperiri nonnullos, quoz
auaritia sit in vicio, ꝫ & iustiaam aliquã
aliquam diamus que sit iniusta. Vnde
ortum est vetus illud prouerbium. Sũ
-mum ius sũma iustitia. Sunt quidem
qm̃ plures, quos ego etiam reprehendo.
non auari illi quidem. ꝫ stipites stupidi,
plumbei, miseri, truculenti tenaces, ex
infima hominum sorde, ac fece, qui mo
-res duros atq; asperos sortiuntur, non ab
auaritia, ꝫ ex nature malignitate. Aua
-ro uero cognoui multos lautos, splen
-didos, ornatos, sumptuosos, humanos,
pfacetos. quoz domus plena esset hospi
-tibus & amicis. Sit enim vez quod est
abs te positum, non iuuari ab eis quẽqm̃

pecunia. nõne alia inãdunt quibus satis
fiat amicis? consilium / solicitudo diligẽ-
-tia / auctoritas / opera / patrocinium? Non
consistit in nũmis vis & munus amicitie
sz in officio / & benuolentia / que cur ab
auaro nequeant prestari / haud satis in-
-telligo. Nam in amicitia conseruanda mi-
nimam partem pecunia tenet. Num quid
illa pithagoreoz adolescentium amicitia
adeo literis celebratur / quod alter alteꝝ re-
-demerit pecunia / an quod se voluntarie
morti obiecerit? vt socius & amicus eua-
-deret? Multa insuper vica in auari iu-
-tam contulisti / non eadem est vt dixi /
causa auaroꝝ omniũm / sicut ne ceteroꝝ
quidem. Reperies ex eis multos benifi-
-cos humiles / mansuetos / benignos / pro-
bos / minime molestos. Tu contra recen-
-sebas / plures malos / improbos / flagitio-
-sos / immanes superbos. Idem sane ti-
-bi dicam / de poetis / oratoribus / phis /

iuris consultis quoq; quidam nequissi
-mi euasere. eos quoq; Iuuenes Luxurio
-sos / fures rapaces / cupidos / facinorosos
qui innullam unqm auaritie suspicio
-nem / deuenerunt. / Itaq; si qui auari
vixerunt / misere / libidinose / impure /
cum fraude / non est auaritie tribuendū /
& nequitie / luxurie / iniusticie. Quun etiā
affirmas plurima mala auaritiam tribu
-sse peperisse / ego & plura bona /. Quid
habemus salutarius aqua & igni? &
tamen aquaq; impetu regiones vasta
-tas audiuimus! & multas atq; egre
-gias vrbes / igni consumptas. Quod
autem obiecasti auaros communis vtili
-tatis oblitos / studere priuate / hec non
auaroq; / & omniuz fere est communis cō
-suetudo! qui eniz sunt isti qui publi
-cum querant bonum / sepositio priuato
emolumento? Ego adhunc diem nemi
-nem cognoui / qui id quidem posset

Impune dicantur eusmodi. Nonnulla
a philosophis · de preponenda vilitate
cõmuni magis speciose qm̃ uere. Sed uí-
ta mortalium / non est exigenda nobis
ad stateram philosophie. Consuetum
est & comuni vsu concessum. atq; ab
ipius orbis ortu factitatum / vt magis
afficiamur proprijs qm̃ comunibus rebs.
At qui illud idem fatebimur omnes /
nisi malimus magnifica loqui / qm̃ cõ-
sueta: Sin autem ideo habes infensaz
auaritiam / quod importet secum multoz
dampna / quibus parantur diuitie: mer-
caturam quoq; & quicq; est aliud in
quo lucrum queritur / oderis necesse est.
Nullum eniz fit lucrum sine alterius de-
trimento / Cum quicquid emolumenti
uni additur detrahatur alteri. Nam
quod extremo sermone tuo / inuidiam
queritans in auaritiam / affirmasti senes
potissime in eam labi / id ego laudi dã-

dum puto: neq; iudico etatis vicio
euenire / sed prouidentia. / Cum enim se-
nes tamq̃ qui emersi procellosum pelag⁹
iter cunfecerint tempestatibus plenum: ver-
sent animo discrimina ac pericula / que nos
circunstant / & egestates que premunt / ad
hec autem ꝓpellenda / nouerint pecuniaz
q̃m plurimuz prodesse / veriti / ne in eisdez
reincidant quas expti sunt difficultates /
querendo ac conseruando / sibi prospiciũt
& suis /. ac velut usu edocti / ea preparãt
adiumenta / que precipua & vtilia cete-
ris cognouerunt. Non igitur imbecilli-
tate animi / ꝛ firmitate / non errore / ꝛ
prudentia / experientia q̃z rez magistra
comparant pecuniam / vt firmissimum
tutissimumq̃z presidium / ad inopiam /
egestatem / egretudines / reliquas q̃z mor-
talium calamitates propulsandas / quã-
obrem non uidentur michi senes erare
si querunt / si parcunt / ꝛ suma vti sapi-

-entia. Quod si quis etiam senilem auaritiã
turpem ducerent / non hominis consilium /
qui se cõmunit ad inespertos improuisosq;
casus / ꝟ nature fragilitatem decet culpari
que tot nos discriminibus subiecit / tot ad-
-dixit necessitatibus / tot difficultatibus
circundedit. quazꝫ rezꝫ nisi inaniter / &
uerbis / magis qm̃ re velimus philosopha-
-ri / adiuitijs necesse est suffragia postu-
-lentur / quo fit vt non tantum naturalẽ /
ꝟ vtilem / ac necessariam rem quandam
constet esse in homine auaritiam / que
docet vt hijs se rebus muniat / quas co-
-gnouit firmissimas / ad sustentandam
nature humane fragilitatem / & incõmo-
-da euitanda. Que cum dixisse / atq;
omnes andream intuerentur / cuius vi-
-debatur munus / vt antonio respondе-
-ret / nequaqm̃ inquit ille vlterius tacẽ-
-di locus est / Mouit me indignitas de-
-fensionis importunissimi monstri / quẽ

inconcussum relinquere / turpe uobis
videretur. deinde subridens / cetera aũt
non ex animi sententia / ꝫ gratia alioꝝ
reor antoniuꝝ deseruisse. quod uero se -
nium auaritiam defendit. propriam agere
causam uisus est. Vir quidem doctus
& prudens / cum legerit apud terentiuꝝ
etate nos fieri attentiores ad rem paulo
qm̃ sit necesse. Veritus ne cum senes sint
auari / suspitionem subeat / senilis tutelaꝝ
suscepit auaritie. Vt autem accepimus
laudasse Dionisium siculum
pessime uite tirãnuꝝ / platonem uero
sanctissimum uirum vituperasse / ad elo -
quentie exercitationem / ita & te uideo ho -
minem liberalissimum id vicium defen -
dendum suscepisse / quod / noueris esse p̃ -
ceteris oppugnandum. Nam non inex -
cusationem eius / hec te dixisse certe scio /
ꝫ in accusationem / quo ex rationibus tuis
maior tribueretur michi facultas reffe -

-llendi / que pro ea dia' possent / ac detegen -
- di diformitatem / turpitudinem q3 tanti ma -
- li. Nam te quidem antoni virum libera -
- lem procul ee nouimus ab omni non solu
crimine auaritie / 3 suspitione. Si quis
dixerit cupidum / fortasse non mentietur
cum id absq3 uicio posset contingere. hoc
in loco duo cognoscas velim / primum
an lapsus sis in significatu uerboz. qui
cupiditatem & auaritiam / duo uerba sen -
- su disiunta ita copulare usus sis / ac si
idem significarent. deinde (nam alia
post videbimus) an satis recte posue -
- ris auaritiam esse secundum naturam.
Aliud sane exprimit auaritie nomen /
qualis sit differentia int. cupiditatē & auarinā
aliud cupiditatis. Omnis auarus ard&
cupiditate / 3 non omnis cupidus aua -
- ritia. Si quis me cupidum dixerit / si -
quis item bonos uiros / non negauerim /.
Sunt enim quedam naturales cupidita -
- tes / ut phi uolunt / que absunt a culpa.

Siaui habendi.

Sicuti habendi ea que suppeditent ad viuē-
-di rationem & decorem. Vt cum quis victū
& uestes necessarias concupiscat / cupit quis
pecuniam / ꝫ ad usum vite necessarium /
ad benificentiam / ad liberalitatem / adim-
-opum sustentationem. nil habet hec re-
-prensionis cupiditas / modica & tempera-
-ta. quam non aberrabis si dixeris natura-
-lem. Est alia cupiditas immensa / im satia-
-bilis cupiditas habendi vltra qm̄ deceat /
plusqm̄ oporteat / cupiditas uehemens / ex-
-cedens modum / que est cum siti auferē-
-di cumulandiq; cum studio pecuniay &
anxietate animi / in qua est auaritia.
que quo maior extiterit / eo est detesta-
-bilior. Hanc secundum naturam dicere /
hominis est (pace tua dixerim) paruꝫ
nature tue / munera atq; opera inspicē-
-tis. Nam si ita res se haberet / vt aua-
-ritia in esset natura nobis / nimium
ꝓfecto de illius iniquitate queri posse-

mus. Iniquum enim foret atq; indignū
illa parente rez omniuz atq; effectrice
natura / si cum cetera ab ea procreata
constituisset & donis plena & muneribus
hominem quem solum posuit suoz
operum spectatorem / quibusdam uero
prefecit. inferiorem rebus omnibus ase
editis reddidisset. & is quem animan-
tem effecit / ac ratione preditum / dete-
rior propagatus esset eis / que aut ina-
nimata produxit / aut carentia ratione.
Contempleris licet celum / maria / terras /
& que eis continentur / nullum reperiť
in illis auaritie vestigium / & redunda-
bunt omnia liberalitate & munificen-
tia. Quid enim celum / quod nobis
solem / & lunam tot atq; luminaria varie-
tatē distincta largitur / e quibus gignē-
di proceandiq; cause prodeunt? quid
aer / cuius spiritu viuimus / quid aq
tia que tot piscium genera / tot cōmo-

- ditates / nullo munere nro intuitata pre -
- bet? quid terra que tot frugum / herbar / fructuum speaes / tot animalia generi hu -
- mano producat? que etiam si quid ei are -
- dideris / reddit cum vsura? Quid ista inquam eniz uobis signa vlla monstrat auaritie aut cupiditatis? Omnia nature opera redundant donis multiplicibus. Vt illa non solum liberalis & benifica / ꝙ proda esse videatur. Quoquo uersum te vertas / licet / nichil nature rez reperies / cum aua -
- ritia conuictum: Sunt penitus contraria / Longe ꝙ semota. Hec eniz donat / largit / illa eripit aufert. hec vltro porrigit ple -
- na manu. Illa extorquet oblata. hec nos alit. illa spoliat alimentis. hec com -
- plet omnia muneribus / illa exhaurit rapinis. Vt rectius quodāmodo dica posset: cetera esse preter naturam / qm̃ hāc unam naturalem. Sed attende queso qm̃ ratio ipsa tecum pugnet. Non in -

ficias ibis opinor/ quin oriamur omnes na-
turali quodam & infixo animis nostris
appetitu/ non solum libertatis/ ꝫ etiam
principatus/ vt bene a natura instituti
neoꝫ alteri subesse/ & ipsi eminere ceteris
cupiamus. neoꝫ solum in nobis/ ꝫ etiam
in beluis hoc apparet. quo si quando vin-
culis eruperunt/ tam qm̃ in libertatem
restitute/ discurrũt ac gestiunt. Qui er-
go voluntariam subit seruitutem. Vtrũ
tandem naturam ducem sequitur/ an
desciscat alege nature! At qui haud du-
bium est/ quaro se subicere spontaneo
seruituti concupiscentie/ cuius est seruus/
cui obtempat/ quam sibi dominum cõ-
stituit! Accape quid loquatur in hanc
sententiam Iohannes Crisostomus. Ete-
niz inquit omni tiranno seuior est
pecuniay concupiscentia/ cui sit addi-
ctus quarus. delectationem nullam bt/
molestias vero plurimas & insidias. atq

odium. & calumpnias. ac omnia que uirtu-
ti sunt inimica. Hec liberos seruos facit,
& quidem seruis emptitijs deteriores. neq;
hominum seruos. Sed teterrimarum passi-
-onum atq; egritudinem animi, quib;
agunt ea que hominibus et deo displi-
-cent. O amaram seruitutem & diabolicā
dominatum: Ex hijs cognoscas uolo que
sit seruitus auari & qm̄ scelesta. Quo
pacto igitur auaritiam, aut pecuniaz cō-
-cupiscentiam asseris naturalem per quā
nature ipius precipua iura subruntur?
Quod si ea esset secundum naturam, ori-
rentur auari omnes, producuntur eīz
nobiscum naturales motus, atq; ita
affiguntur, vt nulla auellantur arte,
nulla ratione āmoueantur. quemad-
-modum ridere. horrere ad subitum
conspectum rei formidolose, ad repē-
-tinum timorem pallere. Auaritiam
uero in nasa nobiscum, quis sanus

dixerit? pauci sunt illi quidem / nec ta-
-les nascuntur / & fiunt errore opinionis!
Insuper que sunt naturalia in hominibus
non vituperantur. nulli enim datur u-
-cio / si aut cecus aut claudus fuerit in
lucem editus / At auaritia maximum
crimen semper iudicatum est / quocun-
-q; in homine statu / dignitate / Nox me
deficeret si recensere vellem singilatim
que sunt scripta in auaritiam / tum a-
greas / tum latinis / doctissimis & sapi-
-entissimis viris / a quibus nullum om-
-nino uerbum prolatum reperies. in ipsi-
-us / uel laudem / uel excusationem / ne
ab illis quidem ipsis quos retulisti ha-
-bitos fuisse auaros. Sao aristotilem
auarum extimatum! sao etiam ali-
-quos credidisse. adiunxisse illum ad
vitam beatam / bona fortune. ne si in
sola virtute animi felicitatem posu-
-isset / vt fecerat magister suus / adime-

retur sibi facultas petendi illa ab alexan-
dro a quo multa suscepit. Tamen nulla
in parte opez suoz satis ab eo auaritiaz
laudatam / ꝫ positam inuitio / auirtute
admodum remoto / vt etiaz si fuerit aua-
rus / nichilominus vi compulsus verita-
tis / eam dixerit malam /. Ät & ipe & mul-
ta phioz fuerunt auari: hoc non sunt
assecuta aut munere / aut disciplina phie /
ꝫ culpa moz / & nature deprauate. Phi-
losophia enim dux est / & magistra uite
bene degende / virtutis indagatrix / ex-
pultrixq vitioz / que non honestat ma-
lefacta / ꝫ vituperat / non tribuit aucto-
ritatem sceleri / ꝫ adimit / docetq quid
sit appetendum. quidue fugiendum / vt
quo quis doctior sit / atq eruditior / eo
magis sint vitia in eo reprehendenda.
Vide quantum pateat vis honesti &
nature uigor. Cum tam late euaget
auaritia / tam sit vsitata / tam omnib

insita ut dicis. tamen ad hanc diem nullus
extitit / aut phūs aut rez scriptor / tam im-
-pudens / qui se eius patronuz sit ausus pro-
-fiteri. qm̄ uis apte affirmauerim neminez
phm fuisse unqm̄ auarū / qui quidem eēt
dignus phi nomine. Nam ut carebit ap-
-pellatione phi / si fuerit auarus. aut si
amator extiterit sapientie / carebit auari-
-tia. Itaq; acutum / prospicacem / eruditum /
ingeniosum / doctum / eloquentem eum
qui sit auarus esse concedam / amatorē
vero sapientie / hoc est virum bonū / equ-
-um / iustum / nequaqm̄ fatebor / misceri
enim non possunt contraria neq; vna in
domo cohabitare / virtus & auaritia in
qua velut inspuratissimo sceno / & fetida
sentina / sordescat virtutis splendor omnis /
quamqm̄ paulo post ostendam manifesto
nullam in auaro posse esse virtutem. Nā
quod in causam tuam attulisti patrocini-
-um regum atq; principum / quos plures

dyciſti fuiſſe auaros / rez oꝫ etiam publicaꝛ
nulla est defenſio criminis / ꝫ exaggera -
-tio delictoꝝ · ꝫ non hoc ſolo vitio laborant
magna faſtigia · Primum vt in omni fortu
-na & conditione hominum / ita & iniſtis
plures nouimus malos repertos qm̃ bonos /
non eiz quia in excelſo collocati ſunt / ideo
& uirtuoſiores euadunt / neqz potentiaz
ſequitur ſapientia · Deinde ſolent esse
prínapes ac domini rez impotentes / ſupbi /
tumidi / iracundi / ſeui / crudeles / luxu -
rioſi / neqz propterea eiuſmodi vitia illoꝝ
potentia excuſantur / qn etiam culpantur /
magiſ qm̃ in homine priuato · Eſt tamen
vt aliqua ex parte / bec in eis vitia diſſi -
mulari poſſint · Magnum quippe eſt
vt ſupra multoꝝ vires / in magno reruz
arbitrio rationi obtempare / & eius pre -
-ſcripto regi / exagitat mentem prínapa -
-tus / inflãmat animum / perturbat
rationem / ſubiat varias cupiditates /

vt non multum mirentur homines / cum
illi efferuntur ira aut luxuria cum q̃d
libꝫ licitum credant: At ño auarum
esse regem / aut quemuis principem / si
- mile est monstri: cum nichil inanius
nichil peruersius / nichil facinoro
- suis excogitari possit / q̃m domina
- tium auaritia / exequa omnia mala
descendunt. Referunt priuati ho
- mines auaritie culpam in timorẽ ege
- statis / cum dicant uereri se ne in fu
- turũ egeant. ne mendicent. Hic
autem timor quomodo potest cadere
in principes aut reges / quoꝝ in nu -
- tu / voluntate / ditione / subditoꝝ
bona sunt posita omnia? quid his
deesse potest / preter animũ & boni -
- tatem? quid eos hortatur ad aua -
- ritiam / nisi pusillanimitas cordis
& mentis malignitas? Nam poten -
- tia ipa quidem & magna rez facultas

ad liberalitatem impellit. Cetera ipor4
vitia fomenta quedam atq; incitamen-
ta habent exterius, quibus subducantur
magno instatu positi. luxuria ac voluptas
delectatione sensuum mouetur, ira ab vl-
tione uindicte oritur, crudelitas ab in-
temperantia puniendi, odiū ab iniuria,
At auaritia nullum hꝫ incitamentum
nisi a nequitia profectum, intus nascat,
intus habe radices, que in rege ac pn-
cipe. eo est pestilentior, quo nocet pluri-
bus. Caue enim putes malitiam illor4
solis eis obesse, plurimos ledat necesse
est, primū dampno, tū etiam autem
imitatione. Preclare quidem, vt cete-
ra a Cicerone nostro in libris de legibus
est positum. Cupiditatibus principum
& vitijs totam infica ciuitatem, nec tā-
tum esse mali pecare principes, q̄nq̄m
id sit per seipm malum, quātus illud
quod multi imitatores principum exi-

istant. neq; solum obsint quod corrum-
puntur / sz quod corrumpunt / plusq;
exemplo / qm̃ peccato nocent. Vnde &
platonis est egregia sententia. quales
in re.pu. essent principes / tales reliqs
esse solere. Hec causa extitit antoni
cur tam late tam impune puulgaretur
auaritia / cur tantas sumpserit vires /
cum rudes atq; impij id bonum exi-
stimarent / ad quod dedicam curam
suoz principū cernerent / quoz mores
imitari pulcrum esse dicunt / & prin-
cipus gratum. At qui priuatoz homi-
num auaritia ledit non admodum
multos. principis uero publicam stra-
gem ac pestem secum trahit. Nulle
seruabuntur leges sub auaro princi-
pe / nulla iura / nulla iudicia / erūt
scelera impunita / si redimentur auro /
Insontes punientur / elabentur sontes /
nullum erit tam atrox facinus / quod

non obumbretur pecunie ſplendore. La-
-trocania furta / cedes libera erunt / ſi alı-
-quid afferant lucri / omnia venient tã-
-qm ſub uoce preconis. Quid plura?
rez omniuz perturbationem ſuadebit eoz
cupiditas. que eo magis meretur odiũ
quo maiori dampno populoz exercetur.
O mq̃ vide an reges / aut domini ſint iſti
appellandi / & non ſeruí miſerimi omni-
-qz cõtumelia digni. quo enim quis de-
-teriori atqz impuriori domino ſeruit /
eo eſt vilior atqz abiectior conditio ſeruí-
-entis /. At auarum palam eſt ſeruũ eſſe
cupiditatis. ea autem ex omnibus animi
perturbationibus eſt ſpuraſſima / ergo
qui illi ſeruit / non dominus / ſz contem-
-ptiſſimusqz atqz abiectiſſimus haben-
-dus eſt ſeruus / Vtinam tales & reges &
principes / euentum aut pſei macedonũ
regis / aut galbe imꝑatoris ſortirentur.
quoz galba (nam de perſeo poſt dicet)

homo ſordide auaritie / cum ſemeſum int
cætera porcellum / aut dimidiatam aliqñ
latucam / in alteram cœnam ſeruam libe
ret / veſceretur q3 admodum legumi
nibus / ac dietim ex loculo expenſam
diſpenſatori proferret / tantum populi
contemptum oduum q3 contraxit / vt
paucis menſibus regnaret / imperio ſi
mul & vita priuatus. Rex autem Ro
bertus / ſi is erat / quem nominaſti / aut rex
non fuit / ſ3 tirannus / aut ſi dignus ex
tirit regis nomine / non fuit auarus.
Eſt enim impoſibile regem fieri auarum.
Rex enim ille dicatur / qui eſt ſpeculator
ac procurator publicæ cõmodi: cui eſt
cordi vtilitas ſubditoz / qui quecunq3
agit / refert ad eoz quibus preeſt cõ
moditatem. Hic autem auarus eſſe
nulla ratione poteſt. / Quod ſi ſecus
fecerit. non rex / ſ3 tirannus dicendus
eſt. cuius eſt proprium vacare priuato

emolumento. Hoc enim differt rex a tiranno. quod alter eorum quos regit cõmodis inuigilat. alter suis intentus est. Illud uero quod a te multis uerbis est explicatum. non plerosq; & omnes (quo uerbo nulli excipiuntur) auri cupiditate aductos. auaritia teneri reffellãt hi duo. quorum mores. cum sint ab eius vitij labe sepositi. eorum est sue fame nõ deesse. Tum subridens anicius. At qui inquit. cum omnes antonius dixit. de sacerdotibus voluit intelligi. quibus iã dudum hoc est comune malum & moribus consuetus. Absit enim vt michi videtur exordio religionis nostre cepit hec pestis vigere in illis. Judas primũ ex discipulis saluatorem prodidit. accepta nũmis. & ab eo in reliquos in gluuies auri manauit. perseueraui tq; ad nostram etatem. adeo q; in eis resedit. Vt rarum sit sacerdotem reperiri

beatus augustꝰ

cupiditatis expertem. Refert beatus augu-
stinus. queri sactissimum virum adrianū
epm carthaginensem ee temporibus suis
in eccliā non qualescunq; auaros ꝫ rap-
tores & feneratores / nec quoslibet homi-
nes. ꝫ episcopos / quod si tūc actidebat
cum recens estuaret fidei feruor / cum flo-
reret martirum virtus / cum redundaret
orbis sanctitate fidelium / quid in hac
fece tempoꝝ? quid in hac moꝝ peruer-
sitate? in hac hominum coruptella &
quasi senescente fide / fieri putamus?

ꝯ. petrarcha

Rette sanasas petrarcha vir sue eta-
tis optimus ac prestantissimus. auarā
babiloniam nuncupauit. Vidit qm̄
insita esset huic qm̄ hominū auari-
tia. qm̄ infinita cupiditas. quanta
libido questus. Quod michi quidem
michi maiorem inmodum mirandū
videtur / eos quibus nichil vnqm̄ de-
esse potest. Militant enim stipendio

ꝯ christi ꝯ

chriſti / qui in ſuma rez copia minime de-
- futura verſentur / quos bona fortune ad
nutum circumfluunt. tamen cruciari
ſemper / veluti tantalum apud inferos
perpetua auri ſiti /. & quo plura aſſequã-
- tur / eo ampliora ab eis concupiſcã. le-
- gunt / ſz non ſeruant uerba yſidori / qui
iubet eos fugere amorem pecunie / quaſi
cunctoz criminum materiam. Surdis
enim narratur fabula. Vez de hijs recti-
- us puto ſileri qm̃ pauca loqui. Omittam⁹
hec andreas inquit / Neqz eniz locus eſt
nũc / neqz inſtitutũ deplorandi mores
noſtros / quos in multis ſtio poſſe fieri me-
- liores. Atqz ad antoni dicta reuertamur
cuius diſputatio multis enixa eſt ratio-
- nibus / concludere auaritiam & utilem
ee & neceſſariam. que qm̃ vere ſint &
graues conſideremus. Dixiſti / quod michi
quidem interloquendum ridiculum ui-
- ſum eſt auaros prodeſſe ciuitatibus /

quod & multis opitulentur suis pecunijs / &
rei. pu. sint aduumento. hoc modo probes li-
cet morbos & pestilentiam / vtiles ciuitatibus /
quia plures ditentur hereditatibus defunctoꝝ.
lta & venefica / raptores quoqꝫ / & testamenta-
ri proderunt / quoniam falsis testamentis /
rapinis / veneno / non nulli locupletentur. scæ-
lera quandoqꝫ & priuatim & publice profue-
runt. Stuprum lucretie libertatem peperit
populo. Seditio permaxima dedit tribu-
nos plebi. nec tamen aut stupra aut sedi-
tiones / non acerrime legibus vindicantur. /
nec quia scelus aliquando profuit / ideo
scelera utilia sunt censenda. Si dixisses
nos inuiari diuitijsqꝫ / cum moriuntur /
dictum esset non insulse. Relinquũt eĩz
vtenda ceteris que congregarunt / cum
asportare secum nequeant / in quo cruci-
atus est eoꝝ ꝑgrandis / quod inuiti abs-
trahuntur ab auro / & rebus ijs / quas tam
caras / tam diligenter custodiebant. Fuit

etate noſtra auarus qui in ipſo mortis limi
ne afferri ante ſe iuſſit peluim nūmis au
reis plenam / opem ſubſidiūq; vite ab eis
orans / quos tam diu velut animam ſer
uaſſet / & ſubinde murmuras / heu quib⁹
uos relinquam ? Igitur non ipſo⁹ ꝙ mor
tis eſt beneficiū / ſi eo⁹ bona alicui pfue
re. Vnde illud uulgatum eſt prouerbiū /
Auarus niſi cum moritur nichil recte fa
cit. Qualem hunc ergo haberi decet / &
qm̄ carum ciuem / cuius mortem nobis p̄ſtat
optare qm̄ vitam ? At fert opem indigen
tibus / ſubleuat inopes pecunia . adas ſi
libet cum vſura . et eo⁹ dampno quibus
opitulari videtur / nemo ad auarum re
currit / niſi inuitus & extrema percal
ſus egeſtate . Saunt enim ſe confugere
non tamqm̄ inportum / ꝙ velut in
ſcopulum / in quo ſit aliqua re⁹ ſua⁹
facienda iactura . Nam ſi quando ſub
uenunt ciuitati id faciunt gementes

aut ui coacti / aut lucro aliquo illecti . eripi ex
torqueriq; ab eo necesse est / si quid opus
fuerit / sponte nunqm̃ dabit . Est enim
tenax / pusilli animi / & omni beniuolen
tia vacui . Succurrere autem cuibus ma
gni est animi / liberalis / beniuoli / excelsi .
Sed per deum immortalem / qui poterit
auarus / alijs presidio aut auxilio esse /
qui seipsum deserit ? qui extimandum
est opem ferri ab eo cuiqm̃ pecunia / qui
ne ipa careat mauult quandoq; vita ca
rere / qm̃ nũmis ? quomodo captiuũ re
dimet / cũ nonnulli reperti sint / qui
ne redimerentur / sibi ipis manus afferr
rent ? Verissimus est ille uersus / quẽ
seneca inquadam epistola refert . In
nullum auarus bonus est / in se pessi
mus . Hoc certius nichil esse potest .
Crudelior inse est qm̃ in alios . neq; id mi
rum . alios ab eo deseri / qui sibi ipi de
sit . perseus rex macedonum / si tamen

hoc nomine dignus fuit / habundabat
plurimo thesauro & quidem prepato a
patre philipo / contra potentiam roma -
nor. Is bello quod cum romanis gessit -
quo & succubuit / cum multa milia / bast -
anor / equitum / peditumq / conducta
pretio ad auxilium eus desendissent /
quibus non tueri se solum / fz romanos etiã
repellẽ potuisset / missos eos fecit / ne pecu -
niam conuentam solueret . tanta erat
auaritia / vt cum aurum daret / animã
efflare uideretur . alys item militibus
cũ vasa aurea pro nũmis dedisset / si -
mulans postea se pecuniam datur / si
uã restituissent / receptis vasis / nihilites
eluſit . Ita ut seruaret pecuniam / omni
se presidio nudauit / Victus igitur p̃ -
lio / priuatus auro . & regno / uuus in -
potestatem pauli Emilij deuenit . du -
ctus q̃ captiuus ante triumphantis car -
rum . Quid hoc non rege fz uili pe -

-cude abiectus / qui vt auy teneret regnũ
amisit / quasi dedita opera. vt qm̃ ditis-
-simus caperetur. credo vt romani grãs
haberent illi / quod tanti ponderis auri
atoꝫ argenti / tam diligens custos extiti-
-sset. Ampla igitur spes est ponenda in
auari thesauro. Vt inopi & egeno sub-
-sidium impartiatur / cum non vtatur
illo / ne insuam quidem defensionem.
Sed hoc est propriuꝫ illius opus / no-
-uit cumulare diuitias / vti illis nesat.
Hunqm̃ auarus expendit cum tempus
exposcat / ingemit / ac dolet / ac si excu-
-teretur / cũ ab eo seperantur nũmi. A-
-uaros uero / quod dixisti & habundare
amicis & domũ eoy refertam hospitibus /
credo ea ratione abste prolatum / vt hoc ri-
-dicule posito / reliqua ate dicta dicendaqꝫ
similia huic extimarentur / inquo admi-
-ratus sum te risum continuisse. Nam qd
desertius illoy domibus? quid solitarius?

Omnes mortales malis illi omnibus atq; execrationibus p̄secuntur illoz vsum tanq̃ nefastum diem fugiunt. Si beniuolentia odio paritur, repies q̃m plurimos illis ee amicos. Si uo ab amore amicitia proficiscat cum auarus nichil diligat preter aurum, necesse est, ut ipe quoq; a nemine diligatur: cuius rei periculum vtinam fieret sepius. At dices multi eum sequũtur. non hominem spectant h; aurum. Nam homínem quidem perditum iri aiunt. Sed ut reliqua missa faciam. hoc certe minime negabis. neminem qui non alium amet ip̃m abeo posse amari! mutua enim sit oportet amicoz affectio. Vt uero cognoscas nullum diligi ab auaro ausculta. nisi forte contemnis Crisostomi uerba.

Crisostom? Quu pecuniam inquit amat, innumerabili bus proximũ afficiet malis, & se quoq; una cum illo. eteniz facile irascetur, conuiciabitur, iurabit, periurabitq;

facíet, stultum vocabit, iurabit, pérurabitq;

nullum deteriꝰ ſeruans mandatum legis. Nũ-
qm̃ diliget proximum, qui aurũ diligit, qui
amat pecunias non ſolum non diliget inimi-
cos ꝯ amicas vtetur ut inimicas, & quid
amicos dixi, Ipſam naturam ignorant
qui pecunias amant. nullam norũt cog-
nationem, non conſuetudinis recordantur.
non reuerentur etatem, omnes odio ha-
bebit, & ſe ipſum inprimis, non ſolum
perdendo animam ſuam, ꝯ infinitis malis,
afflictionibus q ſe iminiſcendo. Sed quid
ago tecum actoritate ratio ipa ſi loqui
poſſet magna exclamaret uoce, auarum
non modo non amicam eſſe alicui, ꝯ omni-
bus contumelioſſum atq; infenſum. Qui
enim totus pendet excupiditate, qui ſe
queſtui addixit, nichil non mali ſecum
tractabit, nichil non peruerſum ac per-
nitioſum euenire conaipiſcet, ſui com-
modi ſpe abiecta. Optabit interitum
cognati, affinis, noti, atq; ignoti, ſi ſpe

hereditatem ad se puenturam: imprecabit
aduersam fortunã uicino, cuius ĩminet aĩo.
possessionibus: decoctiones, cedes, naufragia,
incendia affectabit, si alioq; dampnũ in rem
suam sit futurũ. letabitur sterilitate, ac fa-
me si frumento habundet: Memini quẽ-
dam auarũ dicere solitum, ad id tempus
custodiri horrea oportere, quo puer flagi-
taret aparentibus flendo panem, desi-
gnans sterilitatis tempus expectandum,
qua uoce quid atrocius? quid inhumani?
potest proferri. Huic non homini, sed
portento ĩmani, quid aliud optes nisi
ut pereat desiderio suo? At etiam dici
sñ auarum consulere patrie? hoc tam
est impossibile, qm̃ eũ non cupidum pro
secto nũqm̃ dabit rectum consilium mens
subdita auaritie, dedita cupiditati, que
cumq; cogitabit loquetur, aget referet
ad rationes suas, id optimuz factu cen-
sebit. Ex quo plurimũ deriuet in urbã

etiám cũ publico detrimento priuatũ cõmodũ,
ſemper anteuertet comuni. non dolebit mi
nuí cíuitatis opes dũ augeantur ſue/ nil
ſanctum erit apud eum/ nil religioſum/
nil equũ/ nil iuſtum/ hortabitur ád bellũ
etiam iníquuz & cum periculo patrie/ ſi quíd
ex eo ſe expliaturũ confídat/ pacem pſua-
debit pernícióſam/ ac turpem/ ex qua dom⁹
ſua fiat locupletíor. habebít venalem uocẽ
operam/ dignitatem/ inſidiabitur patrie/
hoſtis qz illúis fiet pecunie gratía. Quot
eniz reperti ſimt etiã memoría noſtra/ q.
corrupti auro/ empti precio/ patriam pro-
dere ſunt conati. Ita & conſilio pernitio-
ſos redet auaritia/ & opera improbos. hos
tu autem cenſebas etiam inurbem conuo-
candos/ vtilitatis cauſa. Siquidem uelis
aſilum inſtituere/ ad quod vndiqz nepha-
rij ſcelerati qz homines confugiant recte
arbitraris. Si uero ſtatui cuitatum cõ-
ſulere exiſtimas peruerſe/ Non enim

malis auibus ꝫ bonis sunt vrbes replen-
de. Plato quidem sapientissimus grecoꝝ / Plato.
censuit fore res publicas beatas / si aut eas
sapientes regerent / aut sapientie studiosi.
Tu si aut auaris repleantur / aut auaritie
deditis (quo quid est absurdius) hoc ne
est oro te / stabilire / an funditus subuertẽ
ciuitates? Vnus aut alter auarus. hoc
est communis omniũ exptlator / Vrbem con-
turbat. que sequetur vastitas / si multos
introduxeris? qui ueluti agmine cona-
tato impetum faciant in fortunas nras /
& tu asseris viles eos esse / quoꝝ similes
(si darentur multi) delerentur penitus
ciuitates. Verũ excutiamus paulum
hanc auaroꝝ utilitatem. Etenim si qua
est nobis a billis / ea a uirtutiũ aliqua p
fiasitur. nam a turpitudine aut uitio
non potest descendere / cũ ea nullo sit
dedecori cõiuncta! at auarus est extra
omẽz virtutem / ergo abeo nulla utilitas

emanabit. Virtutis autem immunē illum
esse haud dubium. Primū iustiae altrix
in eo nullus vigebit. firmissimū, et publi-
cay & priuatay rey fundamentum. Hic
cum duo dicantur a cerone iustitie mu-
nera. Vnum ne cui noceatur. alterum ut
comuni seruiatur vilitati: Auari est &
nocere omnibus, & comunem vtilitatē
odisse. Tum autem iustitie officium est
distribuere suum cuiq. hoc est premio
ac pena afficere. At auarus non distri-
butor, & raptor: alioq premia sibi ven-
dicabit, inuidens alterius bono, penā
nullam infert oblato pretio. Ita a indā-
do premio erit remissus, coruptus in pena
irroganda. Quin reos tuebitur, inson-
tes mulctabit, id iustum ducet, quod
sibi futurum sit questuosum. Deinde
vacuus erit gratissima virtutum libera-
litate. ac munificentia. sunt eiq longe
ab auaritia diuersa. cum altere dando

ac promerendo crescant . altera auferendo .
Carebit quoq; magnificentia / ac magna
-nimitate . Nam quid excelso animo di
-gnum / geret homo tenuis / augustus re
-missus / pusillus / aut quid magnificum
operabitur / qui exhorrescat ad nomen
impense . Nunqm utetur pecuniis qui
afficitur eay amore . Seruus est enim il
-larum non dominus . custos non dispen
-sator / quas cū capiat augere / nūqm ad
eas admouebit manum : nunqm efferet
nisi forsan ille (nam nomen reticebo) na
-torum causa / magni fuisse animi uobis
videtur / qui am per anaritiam / maximas
contraxisset diuitias / filij autem adolescē
-tes domi sumptuosius cenitarent inter
simphonia & cautus / homo qui taro fa
-men sedasset nisi mensa incomposita /
cū magno dolore / tacitus hec secum tuli
-sse & / semel tandem excitatus / p strepen
-tium conuiuaz uocibus / sūma cū anxie

- tate prodijt tamq̃ ecarcere ex camerula
ſua m fulatus / toruo uultu ac ſubrauca -
- do / uyc conſpiciens lucem / ac deſuper
contemplatus / diſcombentes / magna uoce
appellauit diſpenſatorem . Et en ſuſpirãs
inquit / poſtq̃ filij bona hec meo ſu -
- dore parta / cõmeſſationibus ac delitijs
abſumere pergunt / ego quoq; michimet
volo indulgere / & dare me uoluptati .
michi acta eſt ętas / illi de ſe viderint / p -
dant omnia vt libet / dũ michi ipe pro -
- ſpiciam . atq; inde proferens / ex ſordido
loculo ereũ nũmulũ / accipe ait profluge -
mus dũ res ſupetit . eme latucas michi
vt nos etiam conuiuemur . Magno m
de
cre animo atq; elato - his uſus eſt uerbis /
vt niſi uulgi extimuiſſet opinionem
euiſmodi expenſis rei familiari male
conſuluiſſet . At cædo aſſequitur temp -
- antie laudem / cum nulla inre modum
ſeruet . cũ eius mens / animus / appetitus

prodeant ex intemperantie fonte. Tempãtia
enim medij est / auaritia extremoy. Nam for
titudinem in eo esse quis dixerit / cum ani
mum virilem corpusq effeminat aua
ritia / testis & auctor grauis sit salustius
Prudentia insuper erit vacuus / a quo etiã
reliqe virtutes absunt. & hec abierit
moderatrix reliquay / corruptus quidẽ
cupiditate animus / carebit rey iuditio.
Tuus ergo hic bonus homo desertus / ac de
stitutus omni splendore atq ornatu vir
tutum / non ad conseruandã rem publicaz
erit vtilis / ꝛ ad delendam / non ad cuita
tes sustendandas / ꝛ ad subuertendas. Haz
pernicies quedam bonoy omniuz est ava
ritia. De qua audi quid crisostomus (libẽ
ter enim eius insententijs tamqm in agro
fertili versor) sentiat & qualem arbitretur.
Pernitiosum quid inquit auaritia est /
occulos hebetat atq aures / reddens ho
mines fera bestia immaniores. non ami

atiam / non societatem / non ipuis anime salu-
-tem / vllo modo excogitare pmittit. & ab
omnibus his amouens tanqm seuus / tiran-
-nus / quos cepit seruos sibi efficat. & quod
deterius est / diligere cogit huius acerbe
seruitutis auctorem / ex quo fit incurabi-
-lis egritudo. her decem milia indixit bel-
-la / sanguine quidem vias / luctibus uero
ciuitates replens. his dictis perspicuu est
que sit futura eius vtilitas / qui vt cetera
sileantur / luctu & sanguine sit urbes replet-
-turus. qui si te delectat / aduoca illum in tuã
rem publicam. nra non molestе feret se
carere hoc tam improbo architecto ciuitatu.
plato Si michi quidem liceret / sicut plato / e re.pu.
quam iustam suis libris describit / poetas
expulit / qd̄ eoz uerbis & doctrina infia
putaret uitam adolescentium / & ciuitatis
mores / ita ego si tamen hi metu sentiut
auaros omnes decreto meo eiaendos san-
-cio e ciuitatibus. quoz non uerbis / sz factis

non doctrina ſꝫ exemplo / auium animi
corrũpuntur / Aſſentimur ut pro reliquis
reſpondeam Bartholomeus inquit. Nam
hoc nil poteſt exquiri ſanctius / nil iuſtius de-
cerni. quod ſi obſeruaretur / forent reſ. pu. im-
mortales. Vtinam inquit Cintius / una
cum regibus e noſtra urbe exacti eſſent / et ne
inea deincepſ reiperentur / perpetuo edicto
phibiti. Vigeret adhuc imperium illud /
quod dum vacauit auaritia / creuit ad
ſũmaz amplitudinem. Poſtea uero qm̃
palam etiam ciuitatẽ occupauit / atqz illa
Jugurte vox eſt amiſſa / Jmperium coll-
apſum eſt / dominante auaritia. Vnde mi-
ror Ciceronem / quem beatus Auguſtinus
artificem gurbernande rei. pu. appellat / le-
gibus quas rei. pu. dedit aſe deſcripte / nõ
& hanc addidiſſe / auaro pelli vrbibus op-
ortere / q. que lex multo neceſſarior ſaluta-
rior qꝫ fuiſſet / qm̃ quas aut de ſeruandis
cerimoniisqꝫ inſtituit / aut de magiſtratib

creandis / vtilior certe huius vnius prow-
ulgatio / extitisset / ejecto eo vitio quod
uirtutum omniuz complectitur corrupte-
lam. Sed uir prudentissimus obsecutus
forsan temporibus / solumodo mulcta ple-
ctendam auaritiam / censuit / non addens
grauiorem penã / Nos uero excludamus
eam omnino ex habitaculo ciuitatum /
neqz uestigium vllum in eis tanti morbi
relinquamus! itaqz feratur a nobis hec lex
sanctior ceteris omnibus /. Auari in urbi-
bus ne sunto. qui fuerint publico edicto
eiciantur. Tunc andreas / letor inquit pba-
ri a nobis sententiam meam / & contra an-
tonium sentire. Cuius supest vt reiciã
dictum videri sibi laudandam in senibus
auaritiam / idqz prudentia accidere. Sz
non prosequar vlterius. Veritis loqua-
citatis crimen: Licet id possem multis
impugnare argumentis: Vnam ciceronis
nostri sententiam referam contra antoni

Cicero

opinionem. Nostis illam omnes. Sed antoniū
fugit opinor, cū ea dixit, scribit enim se ne-
scire, quid sibi velit auaritia senilis, neq;
quicqm̄ fieri imprudentius, qm̄ quo min⁹
vie superstit, eo plus viatica querere. Heq;
uero est, ut alijs consultum uelint ex eoꝝ
cupiditate, aut prospiciant posteris, quod
ab antonio dicebatur, & hac excusatione
utuntur ad obtegendam uitij sui culpam,
ut aliqua id ratione fieri uideatur, non
prauitate. Nam quod auaritiam rem di-
xisti necessariam, perspicuū est esse id
longe secus, nichil est enim necessarium
quod ipm̄ sit inutile & pnitiosum. At
nulla res pnitiosior qm̄ ea, ex qua ma-
la omnia ortum trahunt. Omnia aūt
mala oriri ex auaritia comprobat apls
paulus, cuius est aurea sententia. Malo-
rum omniuz radicem esse cupiditatez,
eam ipam intelligens ex qua est auari-
tia. Quid hac uerius unqm̄ editum est.

quid prolatum acrius ? qm̃ exstirpite auaritie
pullulare germina omnium malorꝝ ? Jta si
auaritia necessaria esse / mala quoq; omnia
& uitia que in ea continentur / essent ex ne -
cessitate . Siquidem nullum reperies uitiū
cuius non illa sit parens & procreatrix . per -
uertit enim animū / tollit rationem / ve-
ridicium aufert / & falsis imbuit opinionib; /
vt lucrum pietatem putet . fenus speciem
beneficij . Lucrum prudentie mercedem . Sz
hoc precipuum cupiditatis malum . Est
una quasi reliquaꝝ alitrix virtus / caritas
qua deficiente / ipe aplis testatur alijs uirtu -
tibus carere . Nam cum in hanc multiplices
Laudes congessisset / dicens illam non in -
flari / non emulari / patientem / benignaꝝ /
non querentem que sua sunt / & cetera
que nota sunt nobis / tandem subuīxit /
qui in hac una deliquerit / fieri omnium
rerum . Vox celestis profecto / que scelus
auaritie expressit / tum ab hac una / tū

aceteris uirtutibus a se alienū. Atqui in
auaro nullam caritatem consistere cri —
sostimus affirmat / dicens eum neq; tan —
q; misericordia neq; caritate moueri. Re —
cte sane aduersantur eiz inuicem caritas
atq; auaritia. Caritas dando crescit. aua —
ritia auferendo. hec vestit inopes. illa spo —
liat. hec pauperem redimit excarcere. illa
incarcerem trudit. hec famelicum pascit.
illa enecat fame. hec gaudet benignitate.
illa malignitate letatur. huic pietas
cordi est. illi crudelitas. Hinc a crisosto —
mus clamat / horreamus auaritiam / quā
paulus radicem omniuz malorz appellat.
fugamus hoc peccatū. hec orbem terrarz
instabilem facit. hec omnia confundit.
hec nos abducat a beata seruitute xpi.
Contraria est eniz preceptis suis. hic eiz
dicit. Da indigentibus. illa rape que
indigentiuz sunt. hic iniuriam faci en —
tibus ignosce / illa rende plagas / aduersus

cos qui nullam [illegible] iniuriam intulerunt.
hic esto misericors [illegible] & mitis. illa crude-
lis & īmitis esto. Abiciamus igitur amorē
pecunie. abiciemus autem si cogitauerimus
eos omnes qui auaritiam exercuerunt esse
mortuos. eoq laboribus alios gaudere. ipos
tormentis & suplicijs affligi & omni genere
maloq. Nunne igitur est extreme dem-
entie id agere. vt & uiuentes continuis in
laboribus uersemur. & mortui intollerabi-
lia suplicia & tormenta paciamur. Tum
bartholomeus. egregie inquit ista dicun-
tur a crisostomo. & magna cū grauitate.
neq ineleganter. que me adeo delectarūt.
vt cupiam libris suis fieri familiarior. Mu-
lto id quidem diceres magis inquit and-
reas. si eū patrio sermone audisses. mul-
ta huius sanctissimi viri scripta legi. ma-
gno cū ornatu uerboq. & sententiaq gra-
uitate. Que autem retuli burgundio
quidam pisanus. Vir haud sane eloquēs.

ducentis & sexaginta ferme annis latina
que licet nulla ei elegantia sermonis.
fuerint translata. Tanta est tamen dignitas
rerum & uerborum pondus, vt etiam in obscura
eloquentia illius aurei oris splendorem ser-
uent. Sz existimo aliquem ex uestris (mul-
ti enim iam sunt grecis literis instructi)
hec illius dicta, vberiore stillo, ac politiori
ad uos traducturum. Sane pergratum bar-
tholomeus inquit nobis fuit audire, hec
abste greco homine, doctissimoqz, cuius
in ore resonabant vberius qm̃ proferant̃
a nostris. Omniuz tamen que audiuimus
grauitate, sententia apti quam retulisti
uidetur excedere. Ita est inquit ille.
fz quantum hoc apti dictum cetera ante-
cellit, tantū id ipm̃ ab altera eius sen
tentia superatur. Ait enim alio in loco
auaritiam esse ydoloz seruitutem. quo
solo dicto conuelluntur omnes antonij
rationes. Nam & auari corpus affligi

ſm hac uita declarauit/ obmiſerimam ſer-
-uitutem cui alligatus eſt/ & animā torquē-
-dam diabolo trādi/ quem patronū ſibi
in uita delegit. Dicit primū auarum
ſeruire. ſz quia ſeruitus tollerabilior uidet̃
ob domini dignitatem peſſimi atqz īmū-
-diſſimi/ demonis ſeruū uocauit. Dicant
ceteri quantum libet/ nullum dictum
melius reperitur/ nulla neruoſior ſentē-
-tia. Ham quid abullo aut vehementius
uerboz magno ambitu/ aut grauius rez
pondere potuit proferri/ qm̃ auaritia
fieri hominem ydolatram/ hoc eſt dia-
-bolo ſeruientem? Ita eſt profecto: auriū
eniz & quidqd id eſt quod recondit aua-
-rus/ diligit/ obſeruat/ colit/ veneratur
ut deum/ & velut rem diuinam vere-
-tur tangere. ergo abduatur a cultu dei
ut ydolis ſeruiat. Ob eam cauſam bea-
-tus auguſtinus/ auaros comperat here-
-ticis in libro qui eſt aduerſus donatiſtas.

Quero eniz.

Quero enim inquit, quis pecet grauius
an qui nesciens in heresim incurrit, an
qui sciens ab auaritia hoc est ydola-
tria, non recesit? tenetur ydolatrie
crimine. Deinde subdit. Sicut ergo
heretici regnum dei non possidebunt,
ita & auari regnum dei non possidebūt./
O sententiaz diuinaz & tanqm excor-
saulo dei emissam. Quomodo eiz re-
gnum dei egredietur, aut quomodo
fiet saluus? qui auersus abillis maxi-
me mandatis, ex quibus & leges pen-
dent & prophete? que cum duo sint
in quibus legis consistit plenitudo oīs
alterū ut deum, alterū ut proximuz
diligamus, neqz deus ullo modo diligi
potest ab auaro, cū factus sit ydolorz
seruus, neqz proximū vllum recogno-
scat, pro ut est & ratione & testimonio
comprobatum. quid ergo supest, nisi
ex supioribus manifeste concludam?

auarum esse hominem detestandum /
uita perditum / plenũ scelerib⁹ / dedecore /
turpitudine ⁊ auus uita nichil est infe
licius / cũ semper uarijs angoribus atq⁹
anxietatibus torqueatur / morte nichil
miserius / cũ sit futura eterna / At saltẽ
dum uiuũt aliqua uoluptate animi
aut corporis fruerentur / aliqua uite
ioanditate / aliqua quiete gauderent. /
⁊ afflictantur continuis malis / extra
omne bonũ positi / oduunt eos quicunq⁹
norunt / execrantur / diris omnibus pro
sequũtur: Augustinus compat illos he
reticis / ab apto pro ydolatris habentur /
a crisostomo turpiores ĩmundissimis
poreis dicuntur. Viuũt / si uiuere est
in deterrima atq⁹ ĩfima uite conditiõe /
versari / semper anxij / pendentes animo /
ac suspensi / querũt absq⁹ ĩtermissione /
nec utũtur quesitis / queruli / gementes /
morosi / difficiles / sibiipsis diffidentes. Vt

michi quidem sarecenoꝝ uita / & mores
tollerabiliores / uideantur . qm̃ auaroꝝ
quibus esset sacius mortem appetere / qm̃
uiuere / tam odibilem / tam miseram / tam
tam' inqua nulla detur requies / nulla
respiratiõ / nullũ gaudiũ / nulla iocundi-
tas . Quid loquar de cura / qua continuo
exeduntur auaroꝝ corda . ꝯ quid de cru-
catu / quo affiguntur thesauri amitten-
di metu / tanqm̃ furiaꝝ flagella / fures
ac latrones ante oculos obuersantur . qui
illos respirare non permittunt . ꝯ Veniat
in mentem plautini senis aululariã . hic
uos admonebit / qm̃ exulceratũ sit cor
auari / qm̃ afflictum / qm̃ oppressum ti-
more / noctes duat insompnes . dies so-
licitos / ac laboriosos / Vt ij soli sint qbꝫ
nulla est habenda inuidia / cũ careãt
omni bono . Existimo nullũ maius
malum nos imprecari cupiam posse
quem oderimus / qm̃ ut fiat auarus .

quo uerbo omnia ſibi mala imprecamur
hoc eſt & corporis & anime dampnatione
qua re nil peius / ne adeo quidem poteſt
homini infligi. Quid igitur / per īmor-
talem deum eusmodi homines / tam
dementes / tam precipites trahit? Num
auri aut argenti cupido? at illud ni-
chil prodeſt / nichil opitulatur nō utē-
ti. Num aut opum aut diuitiarū ma-
gnitudo? at ea quantumuis ampla /
nullus eſt usus illis quoq; fames nulla
ſedatur aut extinguitur copia. Num
ut qm̄ multa posteris relinquant? at
ea modicā durabunt. Et cū ſint par-
ta male / peius multo dilabentur. Nū
quid appetunt quietem? at ea numqm̄
dabitur in pecunia comparanda. Num
potentia illos ducit / & dominandi ap-
petitus? at indigniſſimū eſt / vt ho-
minibus preeſſe uelit / qui ſe aſcripſit
uiliſſime ſeruituti. Ponite ergo hūc

errorem mentis: & uel paulū aliquando
reuocate labentem rationem/ euusq; mo
nitis obtempate. hec docebit homines
esse veros. hoc est vmbram & puluerē
Flaccus ut ait flaccus. & preditos animo im
mortali/ Vnū hūc esse dicandū/ co
le-ndum/ ornandum reliquis ītrebz
nausa magnū studium ponendum/ &
vtendum pro cōmeatu huius breuissi
me uie ac uelocissime! Quid enim q̄
ritis miserrimi mortaliū omnium/ que
mens/ que cogitatio tam procul auero de
uios abduat? Si uultis diuites fieri/ an
us id facilius q; contempnendo/ q̄m ap
petendo consequemini. Si quietem ai
pitis/ alia ratione querenda est. mens
pura ac sincera/ quietem prestet oportet
non arca inquam quo plura congesse
ris/ eo te maioribus molestijs impli
cabit. Si securitas uobis cordi est/ non
aurum/ & uirtus hanc prestabit/ posita

extra omnē metum. Si nobilitari placet
animus excellens / & bono suo gaudens no
bilem facit: Si amplam hereditatem fi-
lijs aut nepotibus / relinquendi cura uos
tenet / nulla preclarior / nulla solidior
illis traditur / qm̃ virtutis & glorie.
Si potentia uos delectat / ille omnibus
impabit / qui impat sibi. regnuz
mens bona possidet / pecuniam sectãdo /
impotentes eritis. ignobiles / timidi /
inquietes / pauperes. Quo igitur uos
transuersos ducat mala cupido / qua
obcecati / nil rectũ / nil honestum conspi-
cias? Quid deseritis uirtutem / rem
firmam stabilem / nostriq; arbitrij / &
ea appetitis / quoy usus labilis est.
& incertus / & in arbitrio fortune posi-
tus? hec que tanto studio / ac defati-
gatione / perquiritis / que propter tot
subitis Labores / inquibus etatem cõ-
sumitis / diuitie opes agri / domicilia /

& quicquid id est quod hic magni es-
timatis / caduca sunt / & fragilia / & que
possidentur ex cõmodato / neqz pmã-
sure diutius uobiscum. Nichil horum
uos comitabitur / cũ migrabitis e uita. desti-
tuent uos abeuntes / nudi / inopes / deser-
ti / descendetis ad inferos. dicturi propriã
causam sine aduocato / apud tremendũ
illũ iudicem / qui nesat auro corrumpi
nullum auxilium uobis aderit / nulla
deffensio / nullum patrocinium / nisi qd
virtute sibi quis & recte factis viuens
compararit. Tum bartholomeus. adi-
cas licet inquit his uerbis / & que ab
Lucano tuo in eandem sententiam pon- — lucanus
untur / & que ab Silo ytalico poeta nobi — Silus ytalic⁹
bili / quoz Lucanus. O stulti inquit
quid estis / circa terrena ista solicati?
quiescite aliquando / nam moriendũ
est vobis. eoz autem que apud uos
sunt / nichil est eternum. Hemo cũ

moritur aufert ſecum quicqm̃. ⁊ nudus
atq; inops adinferos tranſibit / ſilus uo
Sili carmina cum defunctus in bello diuitem auarum
dixiſſet / hos edidit uerſus. O cumbis ge
nerose uolunx / nec clauſa reposcas. Pon
dera theſauris / patrio nec regna quodaz.
Prefulgens ebore / & poſſa mapalia ſoli.
profuerint / quid rapta iuuant? quid
gentibus auri? Humoqm̃ extincta ſitus /
modo quem fortuna fouendo. Conge
ſtis opibus / donis qz referſit opimis.
Hudum tartarea portabit nauita am
ba. hec andreas / & hec ab iſtis & multa
preterea ſcribuntur a pluribus. Sed he
non vnius aut alterius ſunt uoces / ⁊
nature / & ipſius ueritatis. ad quas ſi
homines adhiberent animu / procul du
bio ſubſiſterent pauliſper / nec ita pni
cetaq; incupiditatu̇ pelagus deferent.
Sz miz eſt cum tot monita excellen
tium uiroz / tot ſana conſilia / tot

plenas auctoritatis / grauitatisqꝫ senten
tias / habeamus ante oculos positas / qbꝫ
permoueri mentes mortalium deberent /
tamen existere aliquos / qui omni ratione
posthabita / cupiditati dedicent se / ac deuo
ueant tanqm deo . Resipiscant ergo
dum tempus datur / & aliquam rationeꝫ
habeant uite future . Auscultent sapi
entissimoꝝ hominum sententijs / pare
ant docentium se uocibus . Illamqꝫ in
primis . M . tulij inscriptam in animo
habeant & pectore infixam . Nichil ee
tam angusti / tamqꝫ parui animi / qm
amare diuitias : nichil honestius ma
gnificentiusqꝫ / qm pecuniam contemp
nere si non habeas / si habeas ad benefi
centiam liberalitatemqꝫ conferre . Que
cum dixisset / letor inquit antonius
me pro auaris sensisse : quo ista ate
audiremus . Sint modo inquit ille
digna auribus uestris . Nam si pbent

uobis . est ut non pertimescam aliorum
iudicium . Cum satis collocuti simus
& nox superuenerit abeundum censeo
Ita omnes consurrexerunt :.

. Finis .

Poggii Florentini contra auarinam.
Liber explicat :

Epla franaſa petrarce

Ad fratrem Iohannem de colonia podagram fa
miliarem esse duuitibus

A Nilem tibi fabulam / fz ex re ut flactus aut
garrio. Aranea iter agens / forte obuiam ha-
buit podagram / & quo mquit tam mesta profi-
cisceris? Rusticum aut illa et hirsutum hospitē
nacta eram / qui me fame & labore perpetuo cru-
ciabat / qui cum a mane ad uespam me inter
glebas & saxa tenuissē / vix sero puluerulentaz
atqz mopem domum repetebamus miseri / numq̄
integris calceis numq̄ sine fuste grauissimo illic
infelicem diem / nox haudquaq̄ felicior sequebat̄.
tristi quidem ille me cena / mucidi ac lapidosi
panis / ueteribus fragmentis / alleoqz & preduris
oleribus solabatur / aceto turbidam supmfundens
aquam. Saturnalium dies erat / quotiens caseus
sardus accesserat / Sic exceptam agresti demuz
et ipius igelli duriciem superante grabatulo
componebat. / ad auroram inde consurgens / rursus
in campum / & ad muisum cogebat opus. / Sic vnū
diem dies alter vrgebat / nulla interim dies
quies / nulla spes quetis / festo eniz die aut dm̄

lauabit oues, aut uiaz riuo preparabat, aut
sepem nouilibus pretendebat, immortale malũ,
& domum meis moribus aduersam, posa diffu-
gio, Hyssandus aranea, heu inquit q̃ duũ-
sa cenatio mea est, hospitem habui effemi-
narum & mollem, apud quem non summuz
modo, sz solum bonum uoluptas erat, raro pe-
dem domo efferebat, cenam ad auroram,
prandiũ trahebat ad vesperam, reliquuz
sompnus habebat, purpureis arcessitus stratis,
quod conuiuij luxuriegz superfuerat, queri
darum, Conquisite mirus epule, pegrine spe-
cies odorz, bachus alienigena, vasa au-
rea, gemata pocula, sirico uestitus pariet
ostro tellus instrata, hec inter soluta semp
familiarum turba discurrens, locis omnibus
aderat, nulla domus pars neglecta, nullus
angulus mattessus, dum verriẽ solum scopis,
dum delaqueariz trabibus pulus excutitur,
vix usq; artificij mei tellas sinebar ordiri,
& quo nichil est tristius, si cepissem primo

rez apparatu ſpem caducam & labores meos irritos
uidebam, Agebar infelix, preceps eẽ aebar, que-
rebam latebras, mille erant, ſolidus mueo murus
ex marmore, multa mihi miſero duerſoria re-
linquebat: fugi igitur a facie perſequentis, ubi-
us quietum exilium domeſticas ſine fine labo-
ribus prelatura. Hec cum illa dixiſſet, reſpon-
dit altera: heu q̃ multa ſunt bona, que ut
neſciendo uel negligendo pdimtur. Ignorantia
mentis cecitas eſt, negligentia torpor eſt aĩ.
Aperze oculos oportet, et que ſalutaria ſe ſe
offerunt non differre, Ecce nũc ex hijs que
dixi, queq; audio, cum peſſime ſit nobis, erit
optime ſi pmutemus hoſpitia, tuus in, tibi
meus hoſpes aptiſſimus fuerit: placuit con-
ſilium, mutant domos, & ex illo optimus
ut podagra inter delicias & in palatijs dumtũ,
arinea in ſqualore, & paupez tigurijs habitarez,
Domum tuam amice podagram ſubintraſſe au-
dio, miror, non putabam illi locum eſſe in-
domo tam ſobria: vereorq; ne quid ibi ſui

iuris ꝓmuenerit / qđ si uerũ est / non malum ma-
gisq̃ malũ causam horreo / malo iam hospitem
habeas aranearn / principijs resistendum est /
nulla melius ope resistitur / q̃ vigilys / labore /
Jeiunio / Vidi ego puerꝝ puer Jnuenem podagri-
cum / eundem senem podagra libeꝝ reuudi / qsum
causam / nullam mihi aliam reddidit / q̃ se
vino penitus abdicasset / Refert Cicero / &
post Ciceronem alij quosdam diuites podag̃
m unles / cum paupes facti essent samtari red-
ditos / Non audeo iubere / g̃ sis paup / q̃uis
iubere non sit necesse / si sapis / Jnter cetera
professus es ut audio spontaneam pauptatẽ /
m mentior / certe mtr̃ religiosum limen / &
presertim mtra cellulam mendicantis / nul-
lus diuitijs locus est / opulentia eiz & men-
diatus non habitant simul si pauptas ex-
cluduꝭ / Vereor / ne non tam aurum / q̃ quod
aut apis thesauriçes iram in die ire / de hoc
tecum ipse delibera / qui fedeꝝ que cum
ꝓpo habes optime meministi / si obliuus es /

relege patroz yrographum / ſnuenies quid tu
illi promiseris / quid ille tibi // Ego mq̃ non iubeo
ut pauper sis / non quia uel tibi non expedit
uel me non decet / a amplecti fidele consilium
& dare / ſz quia piget uerba profundere / & m
cassum loqui iudeo enim ipm pauptatis nomen
horrendum & infame / quod licet amplexus
sis deponere sponte non potes. Illud saltem
consulo / Vnias ut paup / hec est illa que a
philosophis frugalitas dicit̃ / voluntaria pau
ptas / hanc tibi suadeo / hanc tibi unam uti
corporee salutis ostendo. / Alter tibi assum yporus
/ imago forte / ſz salubre fantasma offertur. Si
uis sanus esse uide ut paup / Latens auru
in arcula animo tm nocet / victus delicator
& animo nocet & corpori / ꝙ inde sepellere
uis podagram pelle delitias / si malum omne
uis pellere pelle diuitias / & male ad fontẽ
sorgie x^o ket: fuisti.

Ad Clementem sextum Romanor⁹ pontificem fugi-
endam medicor⁹ turbam. epta eiusdem

Ebris tue nuntius p̄r beatissime tremorem
membris meis & horrorem attulit. nec id
arco blandi loquens. aut similis dicar illi de quo
satricius ait, flet si lacrimas conspexit amicꝰ,
& ridet si dixerit estuo sudat. ꝫ illi pocius q̄
ut ait Cicero de salute ppti. ro. extimescebat
in qua etiam suam in dubium videbat, Mea
quidem ac multor⁹ salus in tua salute fundata
est, rion ig̃ simulatus est tremor, neqꝫ enim
alieno piculo p̄moueor, ꝫ ppō, Omnes qui de
te pendemus & in te spamus, te egrotante,
sani forte videmur, ꝫ non sumus. Verum
qua cum semp t̄y, precipue in hoc statu
breuem decet esse sermonem qui in diuinas
aures humano ore transfunditꝰ, pauca tibi
nūc animo affusus et venerabundus loq̄r.
Lectum tuum obcessum medias sco. hinc in
penna timendi causa est, Discordant eiz
de industria, dum pudet noui michi affe
rentem alterius hesisse vestigijs. Nec est

dubium ne elegantiæ aut plinius omnes istos
fontes nouitate aliqua aucupantes / animas
stadium nostrum negotiari / & in hac sola artium
exercere / ut cuiq; se medicum profitenti statim
credatur / cum sit periculum in nullo mendacio
manus nõ tam illud inuenit / adeo blanda est
sperandi pro se cuiq; dulcedo. Nulla preterea
lex que puniat ultricem capitalem / nullum
exemplum inducit / discant periculis nostris /
& experimenta per mortes agunt / Medico q; tã-
tum hominem occidisse impunitas suma est.
Hoc turbam uelut inimicoꝝ aciem clementissi-
me pater intuere. Instruat te infausti illius
epygrammatis memoria inscribi iubentis in
sepulcro hoc solum. Turba medicoꝝ perij. Tã
etatem nãm potissime uidetur inuasisse illud
marci catonis senis uaticinium. quandocunq;
grecia ad nos literas suas / ac presertim medicas
transmisissent omnia omnia corruptura. Sz
quia iam sine medicis uiuere non audemus
sine quibus tam innumerabiles nationes / forte
melius atq; salubrius uiuunt / et populus Ro.

etate florentissima eodem teste plinio ultra sexcen-
- tessimũ ãnũ vixit. Vnum tibi de multis eligo
non eloquentiaꝫ sapientia et fide cumspicuum.
Jam eñ, ꝓfessionis sue immemores & dumetis
ꝓpijs exire aulã, poetarꝫ nemus et verborꝝ
campum petimꝰ, et quasi non curaturi, ꝙ per-
- suasuri arcã, miseroꝝ grabatulos, magno boatu
disputamꝰ, atqꝫ illis morientibꝫ ypocraticos no-
- dos tuliano stamine ꝓmiscentes, sinistro q̃uis
euentu supbiumꝰ, nec rerꝝ effectibus, ꝙ m ãñ
uerboꝝ elegantia gloriantꝰ. Ac neq̃d a me
hodie fictum mediã tuã putent, quem sepe
nomino plinium, ꝙ is et de medicine plura mitta,
et de medicis plura q̃ quisq̃ & ueriora dicet &
in omnibus fere huius epte parentibus ducem
habui. Ipsum ergo audiant, palam mq̃ est
ut quisqꝫ inter istos loquendo poleat, Imperato-
rem illico ute mre, netisqꝫ fieri. Sꝫ ego lon-
-gius q̃ destinaueram, metu calamum vrgente
puectus sum, Vt uõ iam desinam, medicum
non consilio ꝙ eloquio pollentem, uelut insidia-
-torem vite sicarium aut veneficum iutare de-
-bes, hunc qdeꝫ ure optimo diã pot, quod logã

coco pl[illegible] senex in salutaria. Abi mqt
opera [illegible] est nostra / non oratio.
Ad hec
salutem [illegible] modis adiuuant spem
[illegible] habeto / si te / si nos
protectorem celestem saluam
[illegible].

Renocatio amici a prauolis amoribus

Erba michi nunc metus ac dolor elicuit. Altez
sime altero forsam tacitus tulissem / Sco quidem
sco / quid est qđ te. & hinc uite deditos auo-
nitos habet / relictoq; cale plamissimo / p abrupta
falsis opinionibus excecatos / & consuetudine uictos
trahit / sordet omne pabile. difficilia delectant
eoq; magis / quo ad impossibilitatem propius
uidentur accedere. Aperta contemptuig / ob-
serata tentatis. Siquidem uir zelotipus aut mater
anxia / paterq; solicitus insignem nosaturnad-
hibuisse custodiam / Siquidem pudor ipse femineus
impia sepe ualatus est. hanc uel numeribus
blandiasq; pfringere / uel aliquo nouo gne
frandis transilire dulassimum interq; pclara
uuente facinora numerandum / quibusdam
uenatoribus mos est sopitum ceruum aut
iacentem inter uepres leporem non tangere /
prede fuga studium insequentium excitat.
Sic uester amor / ut eleganter aut flacus trans-
uolat in medio posita / & fugienda captat.
Coniuges uestras abiatis / alienas appetitis.
cum illis interim sui / et compn & ungles pa

ſmt. Sic undiqz adꝫpletum uideas illud Jhe-
remie: equi ꝫquit amatores in feminas
& emiſſarij facti ſunt. Vnuſquiſqz ad uxorem
proximi ſui hiniebat. Vere hinitus & beſtia
litas & libido vaga & infrenis deſcriptum qz
ypſe apropheta inter negotium iuuentutis.
cui alius fruſtra canit. Nolite fieri ſicut equus
& mulus quibus non eſt intellectus. Amaro
nempe hoc unuz ſtomacho dicam. habuiſſe plus
interdum frem, plusqz ſi dia liceat pudoris
equinam libidinem q̄ humanam. ſiquidem
& ſororibus mixtos & infelicium matrum
gremis refuſos multos legimus quoz cōmemo-
ratio inuocanda eſt. qua inpte ſemiramidis
facinus notiſſimum eſt. quam coſtat etate
iam prouecta concubitum filij petentem ab
eodem pudica ſenecta interemptam, et nup
ſiſſe, neſcio an hominem appellem, multu in
notus ac nouē, ſz ex omni hominū notica
ſecludendus, qui filiam nuptam, et iam ma-
trem inceſtare aggreſſus, quod illa vim turpē
atqz impiam repulliſſet, uſqz ad mortem
dentibus atqz unguibus luceraſſet, cum ꝯ

apud scriptores clarissimos lectum sit / equum
hastu armentarij velans oculis / matris adcursus
impulsum: tandem dimoto uelamine / matre
agnita / illico quasi aduersatum scelus / se se p̄cipitē
dedisse / nocentemq; uelut spiritum exalasse. equ-
um / alium inter res rusticas varronē cernimus
pari fraude deceptum / nec in se ipsum / ymo in
illo qui fefellerat ulascentem / in quem confe-
stim uelo amato / ut ipse aut / fecat impetum / atq;
illum mordicans interfecat / q̄to dignius hec
facta hominum dicerent̄ supiora aūt bellua-
-ta aūt se res habet / ut nullum animal hoīe
nobilius / dum se hominez meminit. sic dum
obliuisci ceperit / nullum ullius / nullum q; de-
-terius / nullum peius / quem nature stimuli im-
-pellant / nec frena contineant rationis. Sed
omittamus hec auditu grauia / ad Juuenum
gloriam studium q; sermo redeat. Adulteriū
dico / quod amoris uelo tegitur & pulcherrimo
nomine turpissimum scelus obnubitur / quod
non solum nr̄a etate oīum habundantissima
malorū / s̄ multis ante nos seculis tam comune
erat / ut de eo non nisi scriptum esset / hoc

est quod nec ymitti nec phiberi potest / & anneus
seneca iam tunc inter etatis sue notas diceret /
si quis nulla se amica fecit insignem nec aliene
uxori anulum prestat / hinc matrone hu-
milem & sordide libidinis / & mallarium uocat.
Que tunc pestis incapiens / nunc adeo tricta
est / ut adolescens cui non feliciter adulterium
successerit / quius diues / quius formosus ac no-
bilis / coenoq; iudicio / inter miseros habeat
quasi abiectus ac repulsus / non puditia fr
contemptu / tamq; non de libidine / fr de gloria
sit certamen / hinc labores / hinc suspiria /
hinc repulse amarissime. sepe tamen succes-
sus amarior. Nam secunda ut uenere ypnio
q; cupidine res eat / quis ille est tam arcti
ardor / qui suspiciorum acculeus / que in dies
& in horas inquietudo animi / & in regno
amoris pacis ac belli insuetudo creberrima
que qm usu pessimo iam inter nobilium de-
licias numerant / quenam demum illa supli-
cia. que dissimulari utiq; nequeunt / nunc
a publicis iudiciis / nunc a priuatis furoribus
maritorum / quis multis enim spata illa nox

insperato fuit ultima, quotiens audiuimus
aut vidimus heu nimio constare lasciuiam ac
dulces amplexus amaros vulneribus resolutos.
Cuius rei exempla si colligere velim, omꝰ m
non historie tantum, sꝫ et uia & domos
ambeundi erunt: Vnum omniuꝫ tam recens
& tam clare ee doleo, dꝫ habunde quus & uia
et noua cessarent, insignis grauissimo viri
casu omnes eo calle gradientes terruisse de-
buerint, quo euentu & eius qui nos dilexat
miseꝛa atqꝫ indignam sortem tristam qꝫ mihi
ac hanc famam maculam & rr irrepabile
dampnuꝫ amicoꝝ lugeo, supꝫ omnia tamen in-
delebilem & eternam infamia viri talis, q
non modo aude & ardenter, dꝫ comune est
omniuꝫ amantiuꝫ, sꝫ ecce prorsus & amenter.
homo alioquin nō imprudens ad nutū femine
& qꝫ magis indignior eius femine cuius sibi, nō
aut proprium obsequium, sꝫ cōe cum plūbꝫ
aut amor nouus esset, sꝫ antiquū tam si sapet
ex facietate fastidiū infelix, ventolenor, et
non saltem uenti memor, qui nec intrare dꝫ.

ad voluptuam morte
uenit et amens ve
nus qꝫ amans

solitus fertur / imde non possit exire / meas se
se angustias intruserit / ubi nec dissentionis
copia nec libertas fuge / nec decore tandem
mortis ulla esset occasio / itaq; non mermis
modo sz multis irato conjugij victima pudent
genus sint nobis pudor ac dolor mgentior
desiderio illum ego quem pdidimus nec im
mis prudentiam productentiam desidero quam pdiderat
ille dum se pdidit / quodq; olim in claudio
marcello fleuit p. ro. id in hoc flendum
censeo / non mortem que omnibus equa est
non gladios quos multi sepe magna cum
gloria ptulerunt. sz errorem tantum ea
etate qz precipites adolescentie motus tra
sisse debuerat / adolescentia qz ipam au
ante transierat. nescio quenam infernalis
atleto mestis facibus iam frigescens pec
tus accendit / seu quenam dire tartaree
stridentibus alis aram limina uolucres
mane mortis eripere conspectum! Vere
hec calamitas ex illarz genere est quas

flere licitum non mutare. Ad te reuerto quo
irremediabili dolore sepositio metum cui oc
curri põt attingam breuibus / multa enim de
amore tecum agere / supuacue ostentationis
fuit / quem experientia et ars rationem mi
temporis / aut catulum aut ppertiũ aut
tibullum feat. Ingere tibi nunc quid y q
ue alij dixerint / & presertim flaccus in ser
mone illo de fugiendis amoribus matro
nam / puerile etiam uoto mi est aliud / q̃ ple
no pectori nauseam ppersse / Vnus quod
nescio an adhunc legeris inseram ut intelli
gas inequissimam passionem quam quotidie
mortalis in sania nouas facit / plautus in
ea que astelaria dicit̃ / duas mulierculas
colloquentes ponit / rudem alteram atq;
amoris inexptam / alteram uo doctissimam /
prioris pcontatio adhũc se hẽ modum · in
amare accipere / amarum est obsecro respon
det altera / Ham q; ecastor amor et melle
et felle facundissimus gustu dat dulce /
amarum ad facieratem usq; aggerit. Sed

fortasse dicat aliquis hoc sexui tributum
cui impar cum passionibus sum lucta est.
audi ergo quid ibidem paucis interiectis
validior sexus dicat. Credo ego inquit
amorem primus apud homines calumniam
cometum hanc ego de me conjecturam do-
mi facio ne foris queram qui omnes ho-
mines supero atq; aucteo crucabilitatib;
animi iactor crucior agitor uersor in amo-
ris tota miser. examinor feror diferor
distrahor diripior ita nullam mentem
habeo animi. ubi sum ibi non sum ibi
non sum ibi est animus. Ita amor lassus
animus ludificat. fugat. agit. appetit.
raptat. retinet. iactat. largitur. quod dat
non dat deludit. modo quod suasit dis-
suadet quod dissuasit id ostentat. Et
hec quidem ille. quid aut hec ne tibi iba
tranquilli animi iudex. crede mihi qui sic
loquit. male iacet. Sed hoc fictum a
poeta dicat alius quis hic nesat aut ni-
chil nisi nature consentaneum lex poetica

fingi finit. et hoc ergo uez crede exptus. ni-
chil fingi naturalius / nichil hoc verius dici
posse. Itaq; qm ut vez fatear mescatos
humos gutturi. ac suaues auribz sirenum
cantus. & pplexos tuis pedibus laqueos
pmetuo / queso te obtestorq; p salutem tuã
ut ipse tibi consulas / deq; aliena pnitie
que amm nostra mestitia iuncta est. pplam
tibi conficias cautionem / magno emalo hoc
saltem boni eluceat exemplum. quo ut nul-
lum tristus. sic nullum poterat esse con-
spectius. ardentibus viam edibus / aquã
tuis muertare ne defferas / lubrica flãma
est / facile serpit incenduñ / ubi maxime
uenta flant. quod inte nũc facere palam
est / & hecpatenus. q̃us multa de hijs
coram loqui habeam / que calamus reformi-
dat. / Comedie dictum inferam alterius
desmamq; cũ plauto / Nemo inquit ire
quemq̃ publica phibet via / dum ne pfim-
dum septum facias semitamq; & que in hãc
ibi sententiam seamt̃ loam queris. Gurgulio

fabule nomen est / demoꝝ tibi hoc suadeo · qd
michi videor psuasisse veteri flāme animi.
si quid faule tepentis supfuerat cogitatio
oppresit / tempus lenijt / nouissime mors ex -
tinxit · qd ad hoc hinc inter bellum attinet
receptui cecinisse me noueris. non
sim tibi nūc aliud scripturus. Quin et
ubi sim nosti / quod te moneam intelligis.
quid de te metuam · vides · vale · cave
circumspice :~

hiāne

Aureus numerus

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
9	26	16	9	26	16	2	23	9	2	16	9	26	16	2	26	16	2	23	A
10	27	17	3	27	17	3	24	10	3	17	10	27	17	3	27	10	3	24	B
11	28	18	4	28	11	4	25	11	28	18	11	28	18	4	28	11	4	18	C
12	29	19	5	29	12	5	19	12	29	19	5	29	19	5	22	12	5	19	D
6	30	20	6	23	13	6	20	13	30	20	6	30	13	6	23	13	30	20	E
7	31	14	7	24	14	31	21	14	31	21	7	31	14	7	24	14	31	21	F
8	1	15	8	25	15	1	22	8	1	22	8	25	15	8	25	15	1	22	G

Littere dominicales

Superior tabula ostendit quo mense et qua die sit pasca et semp. duabit. Primo uidendum est. illo anno quo quetis pasca. quid currit aureus nus et qualis sit illo anno littera dominicalis. tuc in ea domo in qua cadunt ducendo primeas. tot dieb illius mensis erit pasca. Videlicet si nus illius domus ut casselle sit, rubeus. tot diebus de mense marcii erit pasca. si uero. nus sit niger tot diebus erit d mense aprili qualis sit nus. qua omnes caselle nigre sumunt aprili. et ruber sumunt marcio. Si illo anno currat bixet) mutat cum littera dominicali bixeti.